

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

JANA HADAŠOVÁ

V. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství pro 1. stupeň základních škol a speciální pedagogika

VÝCHOVA K EVROPANSTVÍ VE VLASTIVĚDĚ

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, PhD.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 1. 1. 2010

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Aleně Vavrdové, PhD., za odborné vedení práce, poskytování cenných rad i
materiálových podkladů k práci.

.....

vlastnoruční podpis

OBSAH

Úvod.....	- 7 -
1 Evropa jako kontinent.....	- 6 -
1. 1 Charakteristika Evropy.....	- 6 -
1. 2 Vymezení hranic	- 7 -
1. 3 Přírodní poměry	- 8 -
1. 3. 1 Povrch.....	- 8 -
1. 3. 2 Podnebí	- 9 -
1. 3. 3 Vegetační pásy.....	- 10 -
1. 3. 4 Vodstvo.....	- 10 -
1. 4 Obyvatelstvo	- 11 -
1. 5 Jazyky v Evropě	- 12 -
1. 6 Náboženství.....	- 13 -
1. 7 Hospodářství	- 14 -
1. 7. 1 Průmysl.....	- 14 -
1. 7. 2 Zemědělství	- 15 -
1. 8 Doprava	- 16 -
1. 9 Oblasti Evropy	- 18 -
1. 9. 1 Střední Evropa.....	- 18 -
1. 9. 2 Západní Evropa	- 27 -
1. 9. 3 Severní Evropa	- 31 -
1. 9. 4 Jižní Evropa.....	- 34 -
1. 9. 5 Jihovýchodní Evropa.....	- 37 -
1. 9. 6 Východní Evropa.....	- 40 -
1. 10 Evropská unie.....	- 44 -
2 Vlastivěda v RVP ZV	- 46 -
2. 1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání	- 46 -
2. 1. 1 Vzdělávací oblasti	- 47 -
3 Projektové vyučování	- 52 -
3. 1 Typologie projektů	- 54 -
3. 2 Přednosti a nevýhody projektové výuky	- 56 -
4 Vlastní projekt „Křížem krážem po Evropě“	- 58 -
Téma: „Vítejte v Evropě“	- 60 -
Téma: „Putování za počátkem evropské civilizace“	- 65 -
Téma: „All inclusive k sousedům“	- 75 -
Téma: „Výprava za Kajem“	- 96 -
Téma: „Putování za šifrou Sherlocka Holmese“	- 104 -
Téma: „Last minute na Balkán“	- 113 -
Evropský večírek.....	- 117 -
Závěr	- 118 -
Použitá literatura	- 119 -
Internetové zdroje.....	- 122 -
Seznam příloh	- 123 -
Přílohy č.1 - 25	
Anotace	

ÚVOD

Od školního roku 2007/08 se na základních školách vyučuje podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Toto kurikulum ponechává učitelům určitou volnost ve výběru učiva a také v jeho uvedení do praxe. S novým kurikulem se do škol dostává možnost nových aktivizujících metod realizace učiva, z nichž jednou je projektové vyučování, kterému je věnována praktická část této diplomové práce.

Učivo Evropa v předmětu vlastivěda (Člověk a jeho svět) je v současnosti velmi aktuální a jistě i dlouho bude. Stali jsme se členy Evropské unie a její požadavky na nás se budou neustále zvyšovat, proto je na místě, aby i děti na prvním stupni základní školy získaly elementární znalosti a aby je v dalším studiu mohly plně využívat a navázat na nové poznatky učiva druhého stupně základní školy. Cílem této diplomové práce je tedy nabídnout jednu z variant realizace učiva Evropa, které bude plně kompatibilní s běžným vyučováním, ale bude pro žáky více zábavnější a „živější“.

V diplomové práci jsou zahrnuty tyto klíčové pojmy: Evropa, evropanství, Evropská unie, občan Evropské unie, Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání, mezipředmětové vztahy.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje tři kapitoly:

- 1) Evropa jako kontinent
- 2) Vlastivěda v RVP ZV
- 3) Projektové vyučování.

Část praktickou zahrnuje tříměsíční vlastní projekt, který je nazván „Křížem krážem po Evropě“ a který je rozčleněn do šesti kapitol – zájezdů v rámci imaginární cestovní kanceláře Sluníčko:

- 1) „Vítejte v Evropě“.
- 2) „Putování za počátkem evropské civilizace“.
- 3) „All inclusive k sousedům“.
- 4) „Výprava za Kajem“.
- 5) „Putování za šifrou Sherlocka Holmese“.
- 6) „Last minute na Balkán“.
- 7) Evropský večírek.

I. ČÁST TEORETICKÁ

1 EVROPA JAKO KONTINENT

1. 1 CHARAKTERISTIKA EVROPY

S pojmem „Európe“ se poprvé setkáváme u Řeků. Podle řeckého básníka Hésioda¹ to byla dcera fénického krále Agénora, kterou Zeus v podobě býka unesl na Krétu. Měl s ní tři syny Sarpedona, Mínoa a Rhadamanthyse. Proč ale zrovna „Európe“ dala jméno našemu kontinentu? Významný antický historik Hérodotos ve svém díle uvádí, že Řekové v minulosti dělili zemi podle ženských jmen na tři části – Evropu, Asii a Lybii (dnes Afrika). Podle Hérodota byla Európe asijského původu, která nikdy nevkročila na tento kontinent, ale z tradice se bude název světadílu nadále používat (Duroselle, 2002).

Etymologie slova Evropa je odvozována z akkádského² „ereb“³, což vedlo k jejímu pojmenování jako „Země večerní“ (Walterová, 2007) nebo „Země, kde zapadá Slunce“ (Kašparovský, 2002).

I když je Evropa součástí velkého kontinentu Euroasie, je vymezena jako samostatný světadíl vzhledem ke svým specifickým přírodním poměrům, historickému a kulturnímu vývoji a mimořádnému hospodářskému významu (Lexikon zemí světa, 2002). Po Austrálii je druhým nejmenším světadílem na světě – její rozloha činí asi 10 180 000 km² (<http://statyevropy.cz/2009/>, 1. 10. 2009).

K Evropě (viz obr. č. 1) geograficky patří i řada ostrovů, např. ve Středozezemním moři Baleárské ostrovy, Sicílie, Sardinie, Korsika, Malta, Kréta a Rhodos, v Atlantském oceánu Velká Británie, Irsko, Azorské ostrovy, Faerské ostrovy, Island a v Severním ledovém oceánu Jan Mayen, Špicberky, Země Františka Josefa, ostrovy Nové země aj. Kulturně je však k Evropě také přiblížen ostrov Kypr (patřící Asii) a Grónsko, které geograficky patří Severní Americe.

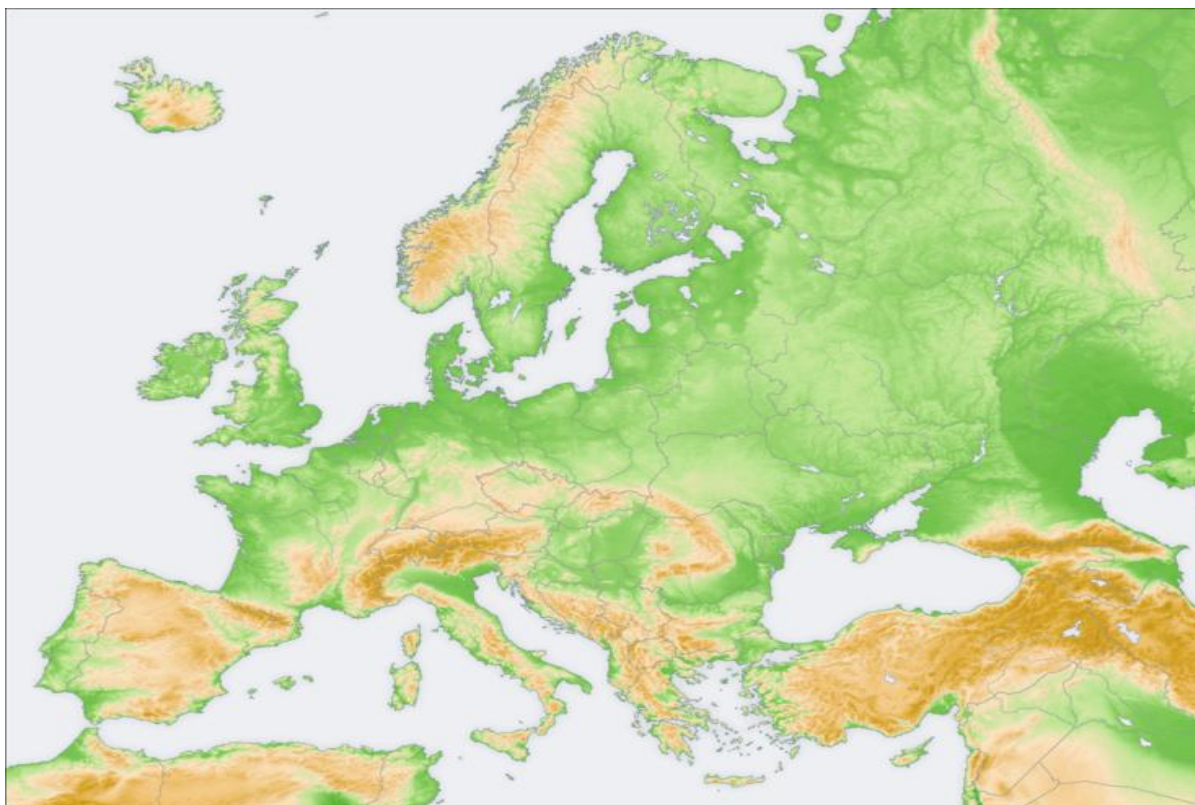
Největší poloostrovy Evropy jsou Kolský poloostrov, Skandinávský, Jutský, Pyrenejský, Apeninský, Balkánský poloostrov, Peloponés a Krym.

---

¹ Hésiodos - antický řecký básník poloviny 7. stol. př. Kr., (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hesiodos>, 1. 10. 2009)

² Akkadština je mrtvý semitský jazyk, kterým se hovořilo v oblasti starověké Mezopotámie. K zápisu používal klínové písmo, převzaté ze starší sumerštiny (nepříbuzný, izolovaný jazyk, rozšířený na stejném území). Termín akkadština je odvozen od hlavního města Akkadu, které bylo kulturním centrem starověké Mezopotámie (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Akkad%C5%A1tina>, 3. 10. 2009).

³ „ereb“ = západ Slunce (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropa>, 30. 10. 2009)

Obrázek č. 1. Topografická mapa Evropy (http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b7/Europe_topography_map.png, 31. 10. 2009)

1. 2 VYMEZENÍ HRANIC

Podle Lexikonu zemí světa vede hranice „mezi Evropou a Asií na severu od souostroví Nová Země přes východní úpatí Uralu, dále po řece Embě, severozápadním pobřežím Kaspického moře, Kumsko-manyčskou sníženinou do Azovského a Černého moře a nakonec průlivy Bospor a Dardanely do Egejského moře“ (2002, str. 20). Na obou kontinentech leží současně tři státy: Rusko, Turecko a Kazachstán.

Jižní, západní a severní hranici Evropy tvoří přirozená hranice mořská. Jižní hranici vytváří Středozemní moře a Gibraltarský průliv, přes který má Evropa k Africe nejbližší (Bičík, 2003). Kašparovský uvádí, že západní a severní hranici tvoří Atlantský a Severní ledový oceán (2002). Avšak názory geografů na vymezení hranic Evropy nejsou jednotné⁴.

---

⁴ Srov. Kudy vede hranice Evropy a Asie? In: *Lidé a země*, ročník 57, Praha: Mladá fronta a.s., 2008, str. 14.

1. 3 PŘÍRODNÍ POMĚRY

1. 3. 1 POVRCH

Geograficky nejstarší částí Evropy je Východoevropská rovina, která má převážně nížinný povrch (Lexikon zemí světa, 2000), a Baltský štít, jehož pozůstatkem je dnešní jezerní plošina v severním Německu a Polsku. Podle Kašparovského jsou „*tyto části Evropy evropským prahorním jádrem, ke kterému se během geologického vývoje světadílu připojovala mladší pásemná pohoří. K nejstarším pásemným pohořím Evropy patří vysočiny táhnoucí se z Irska přes Skotsko a Skandinávii na Špicberky*“ (Kašparovský, 2002, str. 14). Toto pohoří vzniklo na počátku prvohor kaledonským vrásněním a v současné době to jsou denudovaná⁵ plochá horská pásma, z nichž nejrozsáhlejší a nejvyšší je Skandinávské pohoří (Kašparovský, 2002).

Na sklonku prvohor nastala v Evropě rozsáhlá horotvorná činnost – hercynské vrásnění, které probíhalo ve dvou větvích: v armorické (byla vyvrásněna horstva západní Evropy) a ve variské větvi, kdy došlo k vyvrásnění horstev střední Evropy (Lexikon zemí světa, 2002). Jedná se o nevysoké vysočiny, které vystupují v České republice nejvýše k pohoří Krkonoše (Kašparovský, 2002).

Největší vliv na dnešní reliéf i na tvar pobřeží Evropy mělo vrásnění alpínské, které probíhalo od konce druhohor až do třetihor (Lexikon zemí světa, 2002). Vyvrásněny byly Alpy, Pyreneje, Apeniny, Karpaty a Balkánská pohoří. V těchto geologicky nejmladších evropských územích dosud probíhají nepravidelně sopečné erupce – např. Etna (3340 m), Vesuv, Stromboli a také jsou zde četná zemětřesení – např. Bukurešť, Skopje atd. Příčinou vzniku vrásových pohoří, zemětřesných činností i sopečných erupcí je pohyb litosférických desek (Kašparovský, 2002).

Kašparovský uvádí, že „*ve čtvrtohorách – v dobách ledových (zvané glaciály) se rozšířilo ze severní do střední Evropy kontinentální zalednění a ve vyšších pohořích vzniklo horské zalednění. Ledovce zanechaly v povrchových tvarech Evropy výrazné stopy – morény, bludné balvany, ledovcová jezera. Ledovce měly také vliv na vznik fjordů ve Skandinávii. V nejvyšších pohořích Evropy jsou ledovce i v současné době – např. v Alpách a Pyrenejích*“ (2002, str. 15).

Velkou část evropského kontinentu vyplňují nížiny, které se táhnou od Atlantského oceánu až k Uralu. Nejrozsáhlejší z nich je Východoevropská rovina, dále Středopolské nížiny a Severoněmecká nížina (Kortus, Teplý, 2007).

Evropa disponuje, v porovnání se všemi světadíly, nejnížší průměrnou nadmořskou výškou (290 m). Nejnižší položená oblast je proláklina Kaspického moře (-28,5 m)⁶ a naopak nejvyšším

⁵ Denudace = geol. obnažování podložních pevných hornin (Kraus, 2006)

⁶ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kaspick%C3%A9_mo%C5%99e, 21. 12. 2009

pohořím jsou Alpy s vrcholem Mont Blanc (4810 m)⁷. Nejvyšší evropskou horskou soustavou je pohoří Ural - dlouhé 2500 km (Lexikon zemí světa, 2002).

1. 3. 2 PODNEBÍ

Evropa patří do tří⁸ podnebných pásů. Na severu je to studený pás s arktickým a subarktickým podnebím (např. Nová země, Špicberky a severní pobřeží Ruska). Většina našeho kontinentu se nachází v oblasti severního mírného pásu, ve kterém se střídají čtyři roční období (Lexikon zemí světa, 2002). V západní Evropě má rozhodující vliv na podnebí Atlantský oceán s převládajícími západními větry a s mírnou zimou i létem. Ve střední Evropě je oblast přechodná, teplé léto se srážkami se střídá se zimou s trvalou sněhovou pokrývkou. Východní Evropa leží ve vnitrozemské (kontinentální) oblasti s dlouhými, studenými zimami a horkými léty. Pobřeží a ostrovy Středozemního moře zahrnuje pás subtropický s mírnými a vlhkými zimami (Kortus, Teplý, 2007).

Kašparovský (2002) rozlišuje šest podnebných oblastí:

- 1) *Oblast Středozemního moře* – mírné a deštivé zimy, horká a suchá léta.
- 2) *Oblast Střední Evropy* – přechodný typ podnebí, nejteplejší měsíce červenec a srpen, nejchladnější leden a únor.
- 3) *Alpská oblast* – významný rozdíl mezi středomořským podnebím na jihu a přechodným středoevropským na severu, charakteristické jsou fény – horské spádové větry.
- 4) *Oblast západní a severozápadní Evropy* – přímořské mírné podnebí s častými srážkami, zejména na podzim a v zimě.
- 5) *Oblast východní Evropy* – dlouhé studené zimy a horká, krátká léta.
- 6) *Oblast severní Evropy* – dlouhé studené zimy, krátká a chladná léta.

---

⁷Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mont_Blanc, 21. 12. 2009

⁸Srov. Kašparovský, K. *Zeměpis II*. 1.vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2002.

1. 3. 3 VEGETAČNÍ PÁSY

Vegetační pásy jsou závislé na podnebných poměrech v Evropě. Patří sem: mrazové pustiny s permafrosty⁹, tundry (keřové, mechové a lišejníkové) a lesotundry, tajga s rozlehlými jehličnatými, smíšenými a listnatými lesy, stepi a lesostepi se suchomilnými trávami, subtropické listnaté opadavé a vždy zelené lesy s trnitými křovinami macchie¹⁰, pouště a polopouště v kaspické oblasti (Kortus, Teplý, 2007).

Zvířena má v těchto oblastech typické zástupce: soba a polární lišku v tundrách; losa, vlka, hnědého medvěda, jelena a rosomáka v tajze; lišku, zajíce a ježka ve smíšených a listnatých lesích; kamzíka v horských oblastech a různé druhy ptáků, plazů, obojživelníků, ryb a hmyzu (Kašparovský, 2002).

Původní přírodní prostředí se uchovává v národních parcích, chráněných územích apod. (Kortus, Teplý, 2007).

1. 3. 4 VODSTVO

V Evropě je dostatečně vyvinuta hustá říční síť. Nejvíce řek ústí do okrajových a vnitřních moří Atlantského a Severního ledového oceánu. Dvacet procent plochy Evropy je odváděno do Kaspického moře, kam ústí nejdelší řeka Evropy – Volha, která měří 3534 km (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Volha>, 30. 10. 2009). Východoevropskou rovinou protékají také řeky Don a Dněpr, jež ústí do Černého moře. Druhou nejdelší řekou je Dunaj a neméně významné jsou řeky Odra a Visla vlévající se do Baltského moře. Do Severního moře ústí největší řeky západní Evropy – Rýn a Labe, které pramení v České republice (Kortus, Teplý, 2007). V místech ústí řek byly vybudovány velké přístavy např. Rotterdam, Londýn, Hamburk aj. Evropské vodní toky jsou dnes využívány k říční dopravě a po stránce hydroenergetické jsou využívány více než v jiných světadílech (Kašparovský, 2002).

Evropská jezera jsou většinou ledovcového původu. Nejvíce je jich na severozápadě Ruska, ve Skandinávii a v severních částech Německa a Polska. K největším evropským jezerům patří Ladožské jezero a Oněžské jezero v Rusku (Kortus, Teplý, 2007).

---

⁹ Permafrost = trvale zmrzlá půda (Kraus a kolektiv, 2006)

¹⁰ Macchie [makchie] je nejčastější vegetační typ středomořské oblasti, je to keřovitý ekosystém (<http://cs.wikipedia.org>, 30. 10. 2009).

1. 4 OBYVATELSTVO

Podle získaných údajů Organizace spojených národů, žije v Evropě 732 milionů obyvatel při hustotě zalidnění necelých 72 obyvatel na 1 km² (k roku 2009¹¹). Evropa je tedy stále nejhustěji zalidněný světadíl (Kašparovský, 2002). Rozmístění obyvatelstva Evropy je ovlivněno celou řadou přírodních a společenských podmínek. Podle Bičíka ovlivňují nerovnoměrnost zalidnění v jednotlivých oblastech Evropy zejména ekonomické faktory (2003).

Mezi nejhustěji zalidněné státy Evropy (viz Tabulka č. 1) patří nejen ministáty, jako je Monako, Vatikán a Malta, ale patří zde i Nizozemí, Belgie a Velká Británie. Naopak nejnižší hustota zalidnění (viz Tabulka č. 2) je v severských státech Evropy a v Rusku.

1. Monako	16 620 obyv. / km ²
2. Vatikán	2 093 obyv. / km ²
3. Malta	1 272 obyv./km ²
4. Nizozemí	378 obyv./km ²
5. Belgie	335 obyv./km ²
6. Velká Británie	241 obyv./km ²

Tabulka č. 1. Seznam evropských států s nejvyšší hustotou zalidnění (archiv autorky)

1. Island	3,0 obyv./km ²
2. Rusko	8,4 obyv./km ²
3. Norsko	12,3 obyv./km ²
4. Finsko	15,6 obyv./km ²
5. Švédsko	20 obyv./km ²

Tabulka č. 2. Seznam evropských států s nejnižší hustotou zalidnění (archiv autorky)

V současné době žije v Evropě zhruba $\frac{3}{4}$ obyvatel kontinentu přímo ve městech a další část Evropanů v zázemí měst v rámci aglomerací¹². Mezi největší města řadíme: Moskvu, Londýn, Istanbul, Petrohrad, Berlín, Madrid, Řím, Paříž a Vídeň (Bičík, 2003). Evropa má velmi nízký průměrný roční přírůstek (0,3%) obyvatelstva a naopak vysokou míru stárnutí obyvatelstva. Porodnost dosahuje 13 promile a úmrtnost 11 promile (k roku 2009¹³). Muži se v průměru dožívají 68 let a ženy 77 let (<http://cs.wikipedia.org.>, 31. 10. 2009).

Obyvatelé Evropy představují především národy slovanské, germánské a románské, které hovoří různými jazyky (Kortus, Teplý, 2007).

¹¹ Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropa>, 22. 12. 2009

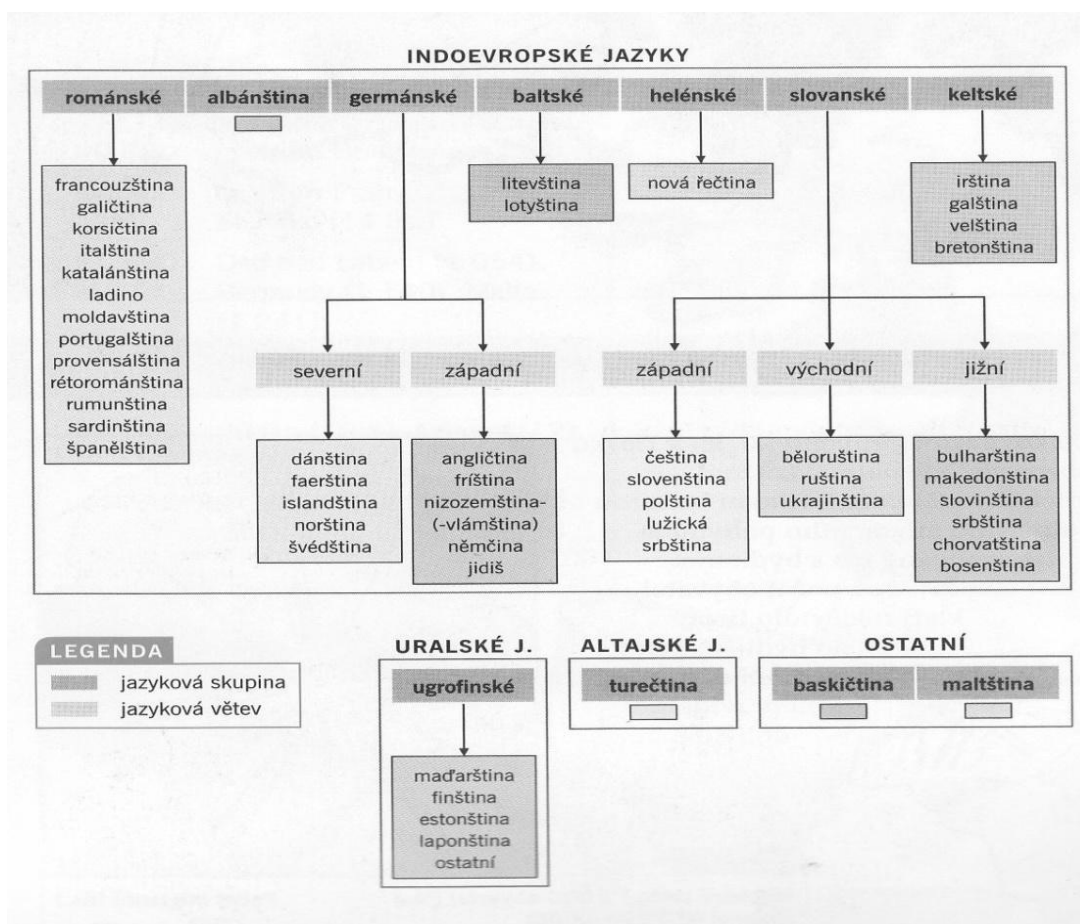
¹² Aglomerace = nahromadění velkého počtu obyvatel jako výsledek procesu územního seskupování, husté osídlení (Kraus a kolektiv, 2006)

¹³ Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropa#Demografie>, 21. 12. 2009

1. 5 JAZYKY V EVROPĚ

Jazyková odlišnost sehrála při formování evropských národů velice významnou roli. Přestože drtivá většina populace má společný indoevropský původ, rozdělila se časem do řady jazykových skupin (viz Tabulka č. 3). Známa keltská jazyková skupina podlehla silnějším soupeřům a keltskými jazyky dnes hovoří jen malá část populace – Irové, Skotové, Welšané a Bretonci. Ve 20. století sice prožili keltské jazyky éru obrození, pronikly jak do škol, tak i do úřadů, ale v praxi jsou více vytlačovány angličtinou nebo francouzštinou (Walterová, 1997).

Nejpočetnější jazykovou skupinou v Evropě je germánská jazyková skupina, kam řadíme němčinu, angličtinu, nizozemštinu, fríštinu a vlámsštinu (Kašparovský, 2002). Germánskými jazyky – švédštinou, islandštinou, dánštinou a norštinou se hovoří na severu Evropy. Jihozápad je doménou jazykové skupiny románské, kam zařazujeme francouzštinu, valonštinu, španělštinu, katalánštinu, italštinu, portugalštinu, rumunštinu, furlandštinu, ladinštinu a rétorománštinu¹⁴ (Walterová, 1997). Tyto tři poslední jazyky jsou specifické pro oblast východních Alp.

Tabulka č. 3. Jazykové skupiny v Evropě (Bičík, 2003, str. 16)

¹⁴ Rétorománi = národnostní skupina v severní Itálii a ve Švýcarsku. Jsou potomky starověkých Rétů, kteří byli na začátku našeho letopočtu romanizováni, dnes postupně splývají s okolním obyvatelstvem. Ve Švýcarsku je rétorománština od roku 1968 jedním z úředních jazyků (<http://www.cojeco.cz>, 31. 10. 2009).

Poslední velkou jazykovou skupinu představují jazyky slovanské, od nichž se oddělila ještě skupina baltská, reprezentována dnes pouze Litevci a Lotýši. Téměř všechny slovanské národy mají své nezávislé státy a jejich jazyk úřední statut. K východoevropským patří ruština, ukrajinština a běloruština, k jihoevropským bulharština, makedonština, srbština, chorvatština a slovinština, k západní větvi čeština, polština, slovenština a dvě spisovné verze lužické srbštiny (Walterová, 1997).

V Evropě žijí také národy tvořící samostatné větve indoevropské jazykové rodiny a to jsou Albánci, Řekové, Baskové, Rómové atd. (Kašparovský, 2002).

Kromě indoevropské populace žijí zejména na východě a v Rusku i příslušníci jiných jazykových rodin. Uralskou rodinu, skupinu ugrofinskou, zastupují Estonci, Maďaři a Finové. Jazykové asimilaci podlehli v rámci Ruska i Laponci žijící na severu Skandinávie (Walterová, 1997). Altajskou jazykovou rodinu představují Turci a Tataři (Kašparovský, 2002). K výčtu nemůžeme opomenout připojit národy hovořící kavkazskými jazyky, jejichž nejtypičtějšími představiteli jsou Gruzíni, Čečeni a Baskové. Pro úplnost je potřeba zmínit také malt'ančinu, která je blízká arabštině a patří do afroasijské jazykové rodiny (Walterová, 1997).

1. 6 NÁBOŽENSTVÍ

Obyvatelstvo Evropy vyznává především některý ze tří hlavních směrů křesťanství. Římskokatolická církev i přes současnou silnou sekularizaci¹⁵ převládá hlavně u národů v jihozápadní a střední Evropě např. u Francouzů, Španělů, Portugalců, Italů, Rakušanů, Maďarů, Slovinců, Poláků, Chorvatů aj. (Kašparovský, 2002).

Pravoslavné křesťanství (řecko-ortodoxní) má svoje centrum na Balkáně, v Rusku, v Bělorusku a na Ukrajině. Velká náboženská odlišnost sehrála významnou roli v nepřátelství mezi pravoslavnými Srby a katolickými Chorvaty (Walterová, 1997).

Protestantské církve dominují především ve Velké Británii a v severských zemích. V Německu, Nizozemí a ve Švýcarsku žijí katolíci i protestanti (Kašparovský, 2002). K početnějším menšinám patří muslimové (stoupenci islámu), kteří jsou ve většině zastoupeni v Bosně a Hercegovině, Albánii a v Turecku. Avšak přistěhovalectví ze Severní Afriky a Středního východu tyto skupiny v Evropě neustále posiluje (Bičík, 2003).

---

¹⁵ Sekularizace = zesvětštění, proces vytlačování náboženského vlivu (Kraus a kol., 2006)

1. 7 HOSPODÁŘSTVÍ

Evropa patří k hospodářsky nejrozvinutějším oblastem světa. Má dlouhou tradici rozvoje v průmyslovém odvětví, hustou dopravní síť a intenzivní specializované zemědělství (jindrichpolak.wz.cz/download/evropahospodarstvi.ppt, 1. 11. 2009).

Základním rysem evropského hospodářství je prohlubující se vzájemná závislost zemí a jejich hospodářského propojování (Kašparovský, 2002).

Celkový hospodářský potenciál Evropy je rozsáhlejší než potenciál USA nebo Japonska. V hospodářství zemí Evropy existují značné rozdíly mezi ekonomikami vyspělých států a zemí postkomunistické Evropy (Kašparovský, 2002). V západní, severní, jižní a částečně střední Evropě existují průmyslově a zemědělsky vyspělé státy. Východní a jihovýchodní Evropa se však jeví jako zaostalejší část světadílu. Hlavními odvětvími vyspělého moderního průmyslu jsou chemický, strojírenský, textilní a potravinářský průmysl (Lexikon zemí světa, 2002).

1. 7. 1 PRŮMYSL

Jak už bylo dříve uvedeno, největší tradici v Evropě má průmyslová výroba. Průmysl vznikl na místech těžby nerostných surovin a to zejména uhlí a železné rudy (Kortus, Teplý, 2007). V Evropě je značné bohatství černého a hnědého uhlí, jehož ložiska se nacházejí např. v Německu, Polsku a na východní Ukrajině (Kašparovský, 2002).

Těžba ropy a zemního plynu (Rusko, Severní moře) je nedostatečná, nutný je proto dovoz z Asie a Ameriky (jindrichpolak.wz.cz/download/evropahospodarstvi.ppt, 1. 11. 2009). Světově významná je však těžba draselných solí v Německu a ve Francii (Kašparovský, 2002).

V poslední době se dynamicky rozvíjí výroba elektrické energie, moderní obory strojírenství a chemie (Kortus, Teplý, 2007).

Podle Kašparovského je „*Evropa na prvním místě ve výrobě elektrické energie – před Severní Amerikou a Así*“ (2002, str. 22). Více než polovina elektrické energie se v Evropě vyrábí v tepelných elektrárnách spalujících uhlí. Například v Norsku, Rakousku a Švýcarsku se elektrická energie vyrábí ve vodních elektrárnách (Kortus, Teplý, 2007) a naopak v některých zemích, ve kterých je nedostatek paliv a kde je velká spotřeba elektrické energie, se budují jaderné elektrárny (např. Francie, Belgie).

Ve strojírenství evropských zemí má významné postavení výroba elektrotechniky, elektroniky a výroba automobilů. Téměř polovinu své výroby dodávají automobilové závody na světový trh. Znamé značky aut se vyrábějí v těchto státech: Německo – Mercedes, Volkswagen, Audi, Opel, BMW; Španělsko – Seat; Francie – Renault, Peugeot, Citroen; Itálie – Fiat, Alfa Romeo, Ferrari a Lancia; Švédsko – Volvo, Saab; Rusko – Lada (Kortus, Teplý, 2007).

Chemický průmysl soustřeďuje asi 1/3 úhrnné chemické produkce světa. Významné postavení má výroba pohonných hmot, plastů, léků a kosmetiky. V západní Evropě je petrochemický průmysl nejvíce soustředěn na dováženou ropu. Rafinérie ropy byly vybudovány ve velkých přístavech např. v Rotterdamu (Kašparovský, 2002) či Marseille (Kortus, Teplý, 2007).

1. 7. 2 ZEMĚDĚLSTVÍ

Pro zemědělské využití je Evropa poměrně příhodná. Orná půda představuje 29%, louky a pastviny 17% rozlohy kontinentu. Výskyt nejkvalitnější černozemě je ve východní části světadílu. V Evropě se pěstuje zejména žito, pšenice, ječmen, brambory, cukrová řepa, kukuřice, chmel, tabák, ovoce a zelenina (Lexikon zemí světa, 2002). Významným odvětvím zemědělství v přímořských státech (Rusko, Norsko, Dánsko a Island) je rybolov (Kortus, Teplý, 2007).

Kašparovský (2002) uvádí pět hlavních typů zemědělství v Evropě:

- 1) *Středomořské zemědělství* – zaměřeno na pěstování subtropického ovoce, oliv, tabáku, zeleniny a vinné révy. Významný je chov ovcí a koz. Hlavní produkční oblasti: Itálie a Španělsko
- 2) *Intenzivní obilnářství* – zaměřeno na pěstování pšenice, ječmene a kukuřice. Produkční oblasti: Pařížská pánev a Akvitánská nížina ve Francii.
- 3) *Intenzivní smíšené zemědělství* – zaměřeno na obilnářství (pšenice, žito, ječmen, oves), zahradnictví, chov prasat a pastevectví skotu. Hlavní oblasti: Nizozemí a Dánsko.
- 4) *Živočišná výroba* – zaměřená na mléčné výrobky (mléko, máslo, sýry). Důležité oblasti: pobřeží Severního moře, Alpské země.
- 5) *Východoevropské extenzivní zemědělství* – zaměřeno na pěstování plodin a chov dobytka. Hlavní oblasti: Rusko, Ukrajina, Bělorusko.

I když je evropské zemědělství velmi vyspělé, některé potraviny se musí dovážet, např. rýže, čaj, kakao, káva a koření (Kortus, Teplý, 2007).

1. 8 Doprava

V Evropě jsou rozvinuty všechny moderní druhy dopravy od letecké přes lodní až po suchozemskou. Na vedoucím místě je železnice, která slouží hlavně k přepravě zboží a osob na velké vzdálenosti. V současnosti dochází v Evropě k rozvoji rychlostních tratí a zvyšuje se elektrifikace železnice (Kortus, Teplý, 2007). Vlakové soupravy se modernizují a na dálkových tratích se zavádějí vysokorychlostní vlaky, např. ve Francii TGV, ve Švýcarsku a Itálii CISALPINO, v České republice PENDOLINO (<http://spojceasty.wz.cz/servis.htm>, 2.11. 2009).

Hustá síť silnic a dálnic zabezpečuje dopravu nákladů a osob po celé Evropě, hlavně do těch míst Evropy, kam železnice nevede. Objem nákladní přepravy však díky kamionové dopravě vzrůstá, protože kamiony převážejí stále větší množství zboží po celé Evropě (Kortus, Teplý, 2009). S další modernizací evropské silniční infrastruktury se bude tato přeprava zboží zvyšovat, a to i včetně posilování negativních rysů této dopravy. Tím je stále větší zahlcení silnic, jsou známé dopady na životní prostředí a závislost na dovážených fosilních palivech v Evropě (<http://www.deloitte.com>, 2. 11. 2009).

Letecká doprava patří mezi nejrychlejší způsoby dopravy na velké vzdálenosti. Největší letiště v Evropě (viz Tabulka č. 4) je Heathrow v Londýně, po něm následuje letiště Charlese de Gaulla v Paříži a Frankfurt nad Mohanem v Německu.

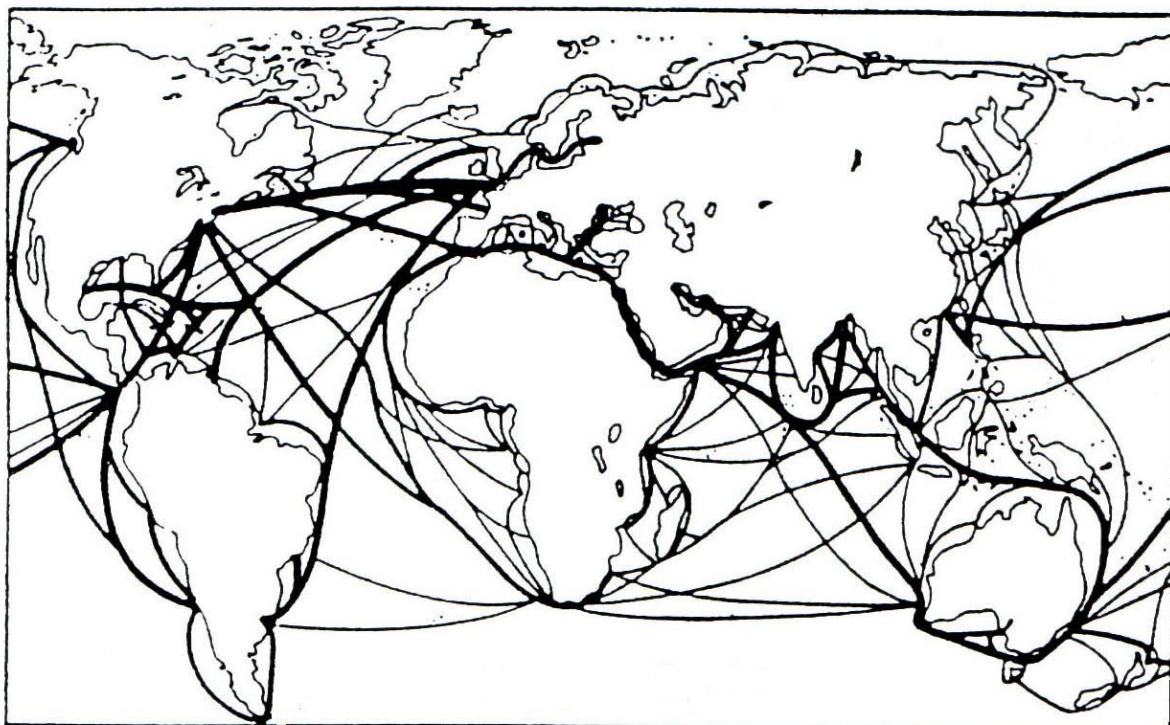
Pořadí	Název letiště	Počet odbavených cestujících
1.	ATLANTA	90 039 280
2.	CHICAGO IL	69 353 876
3.	LONDON	67 056 379
4.	TOKYO	66 754 829
5.	PARIS	60 874 681
6.	LOS ANGELES	59 497 539
7.	DALLAS/FORT WORTH TX	57 093 187
8.	BEIJING	55 937 289
9.	FRANKFURT	53 467 450
10.	DENVER CO	51 245 334
11.	MADRID	50 824 435
12.	HONG KONG	47 857 746
13.	NEW YORK NY	47 807 816
14.	AMSTERDAM	47 430 019
15.	LAS VEGAS NV	43 208 724
16.	HOUSTON TX	41 709 389
17.	PHOENIX AZ	39 891 193
18.	BANGKOK	38 603 490
19.	SINGAPORE	37 694 824

Tabulka č. 4. Srovnání mezinárodních letišť v osobní přepravě v roce 2008 (<http://www.aci.aero.com>, 2. 11. 2009, upraveno autorkou)

Námořní doprava slouží především k obchodu mezi Evropou a ostatními kontinenty světa (viz obr. č. 2). Největšími námořními přístavy Evropy jsou Rotterdam, Marseille, Antverpy a Hamburg. Říční doprava využívá splavné vnitrozemské toky (Volha, Rýn, Dunaj), které jsou často propojeny průplavy. Na přepravu objemných nákladů se používají tankery (Kortus, Teplý, 2007).

Velký význam přináší cestovní ruch. Do turisticky nejatraktivnější oblastí patří pobřeží a ostrovy Středozemního moře (riviéry italské, španělské a francouzské, pobřeží Jaderského moře, Kréta aj.) nebo velká evropská města (Paříž, Moskva, Vídeň, Athény, Praha aj.) či horská střediska v Alpách (Lexikon zemí světa, 2002).

Obrázek č. 2. Hlavní přepravní trasy v námořní dopravě ve světě ([http:// www. herber. webz. cz/ www_ ocean/ obrazky/ 09- doprava/ doprava- 022. jpg](http://www.herber.webz.cz/www_ocean/obrazky/09-doprava/doprava-022.jpg), 22. 12. 2009)

1. 9 OBLASTI EVROPY

1. 9. 1 STŘEDNÍ EVROPA

Střední Evropa (viz obr. č. 3) je považována za srdce Evropy. Zahrnuje čtyři ekonomicky vyspělé státy – Německo, Rakousko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko a čtyři bývalé socialistické státy – Polsko, Česko, Slovensko a Maďarsko (Kašparovský, 2002).

Oblast byla osídlena současným etnikem přibližně před dvěma tisíci lety (Germáni) a o pět až devět století později slovanskými a maďarskými kmeny. Již před více než tisíci lety byly položeny první historické základy většiny států. Od 16. století byla velká část oblasti pod nadvládou Habsburků, a to až do pozdější Rakousko – Uherské monarchie. Ve 2. polovině 19. století představovaly celou střední Evropu (kromě části ruského záboru Polska, Lichtenštejnska a Švýcarska) dvě velké říše německá a rakouská. Dvě světové války překreslily hranice regionu a daly vzniknout dnešním státům (Karas, Hanák, 2008). Po pádu komunistických totalitních režimů v roce 1989 došlo k obnovení tradičních vztahů mezi jednotlivými státy střední Evropy a také došlo ke sjednocení Německa (Kašparovský, 2002).

V současnosti jsou všechny státy střední Evropy (kromě Švýcarska a Lichtenštejnska) členy Evropské unie (viz kapitola 1. 10) a NATO¹⁶.

V severní části oblasti převládají nížiny, naopak jižní oblast je tvořena nejvyšším evropským pohořím – Alpy, kde se nalézají ledovcová jezera. Největší z nich je Ženevské a Bodamské. Nejvýznamnější řekou střední Evropy je Dunaj, který je po Volze druhou největší řekou v Evropě (Kortus, Teplý, 2007).

Ekonomicky stále přetrvávají rozdíly mezi vyspělejšími západními státy (Německo, Rakousko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko) a chudší východní částí (Česko, Polsko, Slovensko).

---

¹⁶ NATO = severoatlantická aliance, vznik 4. 4. 1949, více na : <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>

Obrázek č. 3. Státy střední Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11. 2009, upraveno autorkou).

1. 9. 1. 1 SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO (BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND)

Největším a nejlidnatějším státem střední Evropy je Spolková republika Německo (dále Německo). Rozloha Německa je 357 021 km², přičemž území státu se nachází v mírném podnebném pásu (Karas, Hanák, 2008). Pevninskou hranici má s Dánskem, Polskem, Českou republikou, Rakouskem, Švýcarskem, Francií, Lucemburskem, Belgií a Nizozemskem (Lexikon zemí světa, 2002). Německo je rozděleno na 16 spolkových zemí (viz obr. č. 4) s hlavním městem Berlín.

Území Německa se rozkládá od severu k jihu, od rozlehlých rovin a plošin, přes mozaiku vrchovin až k alpským vrcholům. Na hranici Rakouska s Německem se nacházejí Severní vápencové Alpy s nejvyšší horou Německa – Zugspitze, jež měří 2963 m (Hrdlička a kol., 2008).

Nejmohutnější a hospodářsky nejvyužívanější řekou Německa je Rýn¹⁷, který protéká šesti zeměmi a ústí do Severního moře. Mezi další významné řeky se řadí Dunaj, Labe, Vezera, Mohan a Odra. Z četných jezer je největší Bodamské¹⁸, které se nachází na hranicích Německa, Švýcarska a Rakouska (Kašparovský, 2002).

Obrázek č. 4. Mapa spolkových zemí (http://www.voltek.cz/poklady/nemecko/mapy/nemecko_map27.gif, 6. 11. 2009)

Německo je po Rusku druhým nejlidnatějším státem Evropy (Hrdlička a kol., 2008). Obyvatelstvo tvoří Němci (91,5%) a málopočetné menšiny – Lužičtí Srbové, Dánové, Frísové a cizí státní příslušníci (Kašparovský, 2002). Kulturní, regionální i náboženská pestrost je tedy naprosto logická (Hrdlička a kol., 2008). Úředním jazykem v Německu je němčina.

Spolková republika Německo je vysoce rozvinutý průmyslový stát s vyspělým zemědělstvím – hospodářsky nejsilnější v Evropě (třetí ve světě za USA a Japonskem). Po druhé světové válce zažilo hospodářství bezprecedentní konjunkturu a díky ní i dnes po připojení zaostalejších východních zemí, je německé hospodářství motorem evropské ekonomiky (Hrdlička a kol., 2008). Dosud však přetrvávají rozdíly mezi oběma částmi sjednoceného Německa, hlavně v infrastruktuře a v produktivitě práce (Kašparovský, 2002). Průmyslovým jádrem zůstává Porúří (Dortmund, Düsseldorf, Essen, Duisburg aj.), kde je především soustředěno hutnictví a vyspělý

¹⁷ Rýn – německy Rhein, délka řeky 1320 km, přítoky: Neckar, Mohan, Lahn, Mosela, Ruhr (Hrdlička a kol., 2008).

¹⁸ Bodamské jezero – rozloha 536 km. Je 63,3 km dlouhé a maximálně 14 km široké. Dosahuje maximální hloubky 254 m. Leží v nadmořské výšce 395,6 m (http://cs.wikipedia.org/wiki/Bodamsk%C3%A9_jezero, 6.11.2009).

strojírenský průmysl. Německo má komplexní průmyslovou základnu, zahrnující všechna odvětví. Sídli zde mnoho firem průmyslu a služeb např. BMW, Volkswagen, Bosch, Porsche, Hugo Boss, Allianz, Siemens, BASF¹⁹ aj.

Do turisticky vyhledávaných cílů patří podhůří a vysokohorské oblasti Alp, Šumavy a Bavorského lesa a města (např. Berlin, Köln am Rhein, Frankfurt am Main, Hamburg, Aachen, München, Nürnberg, Regensburg, Hannover aj.)

Německo je členem EU, OSN, NATO, G8 a signatářem Kjótského protokolu²⁰.

1. 9. 1. 2 POLSKÁ REPUBLIKA (RZECZPOSPOLITA POLSKA)

Druhým největším státem ve střední Evropě je Polská republika, která hraničí s Ruskem, Litvou, Běloruskem, Ukrajinou, Slovenskem, Českou republikou a Německem. Hlavním městem je Warszawa, kde sídlí prezident a parlament (Kašparovský, 2002). Úředním jazykem je polština.

Polská republika (dále Polsko) je z hlediska přírodních podmínek značně podobná sousednímu Německu. Většina území je pokryta rozsáhlými nížinami a rovinami Polské nížiny. Sever Polska vyplňují Pobaltská nížina a Pomořanská a Mazurská jezerní plošina (Lexikon zemí světa, 2002).

Celé území je odvodňováno do Baltského moře dvěma velkými řekami – Odrou a Vislou. Díky ledovcové činnosti vzniklo v Polsku na 9300 jezer větších než jeden hektar, především v jezerních plošinách na severu a v Tatrách (Hrdlička a kol., 2008).

Polsko se administrativně člení na 16 vojvodství (viz obr. č. 5), okresy a obce (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Polsko>, 7. 11. 2009).

Poláci tvoří asi 99% obyvatelstva, 1% tvoří menšiny Němců, Bělorusů a Ukrajinců. Vždy však tomu tak nebylo. Ve 2. světové válce zahynulo 6 milionů polských občanů – převážně židovského původu v koncentračních táborech v Německu, další občané zahynuli při napadení Polska německou armádou a v zahraničním odboji (Kašparovský, 2002). Mnoho Poláků žije v USA, v západoevropských státech a po Stalinově politice i v Kazachstánu a v Rusku, především na Sibiři (Hrdlička a kol., 2008). V polských městech žije 62% populace. Přirozený přírůstek 0,3% patří v Evropě k nadprůměrným (Hrdlička a kol., 2008).

---

¹⁹ BASF - zkratka z původního názvu Badische Anilin- & Soda-Fabrik , je německá agrochemická firma, které patří k největším na světě. Kromě výroby průmyslových chemikálií, produkuje také plasty, pesticidy nebo geneticky modifikované organismy (<http://cs.wikipedia.org/wiki/BASF>, 6.11.2009).

²⁰ Kjótský protokol je protokol k Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách. Průmyslové země se v něm zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 5,2 % (http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol, 6. 11. 2009).

Obrázek č. 5. Polská vojvodství ([http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor: Polska_kontur _cs.png](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Polska_kontur_cs.png), 7. 11. 2009)

Polsko je průmyslově-zemědělský stát s významnou těžbou nerostných surovin (Lexikon zemí světa, 2002). Těží se černé a hnědé uhlí, měď, olovo, zinek, sůl, síra, magnezit, kaolin a menší množství ropy a zemního plynu (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Polsko>, 7. 11. 2009). Poměrně úspěšně je proveden přechod od centrálně plánované ekonomiky k tržnímu způsobu hospodaření a významný je také pokles poměrně vysoké inflace. Hlavním průmyslovým odvětvím je těžební průmysl, strojírenství, hutnictví, elektrotechnika, chemický, textilní a potravinářský průmysl (Hrdlička a kol., 2008). V zemědělství převažuje rostlinná produkce nad živočišnou. Orná půda představuje skoro 1/2 plochy státu, louky a pastviny 13 % a lesy 30 %. Pěstuje se pšenice, žito, ječmen, len, oves, brambory, cukrová řepa, řepka, chmel, ovoce a zelenina. Významný je chov prasat, skotu, ovcí, koní, drůbeže a rybolov. Produkuje se vlna, med a rybí výrobky (Lexikon zemí světa, 2002).

Nejnavštěvovanější turistická místa v Polsku jsou např. národní parky Pieninski, Bialoweski a Bieszczadski, královské město Kraków s palácem Wavel, poutní místa Czestochowa a Kalwaria Zebrzydowska, přístavy Gdansk a Štětín, solné doly Wieliczka, města Malbork, Hvězdno, Vratislav, Torun aj.

Polsko je členem OSN, OECD²¹, NATO²² a EU.

²¹ Organization for Economic Cooperation Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj), vznikla v roce 1961, má 30 členů (<http://www.zemepis.com/oecd.php>, 15.11.2009)

²² Severoatlantická aliance - euroatlantická mezinárodní vojenská organizace ([http://cs.wikipedia.org/wiki/Severoatlantick% C3% A1_ aliance](http://cs.wikipedia.org/wiki/Severoatlantick%C3%A1_aliance), 15.11.2009)

1. 9. 1. 3 SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Slovenská republika (dále Slovensko) vznikla rozdělením bývalého Československého federativního státu k 1. 1. 1993. Hraničí s Českou republikou, Polskem, Ukrajinou, Maďarskem a Rakouskem. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem, který sídlí i s parlamentem v hlavním městě - Bratislavě. Úředním jazykem je slovenština (Kortus, Teplý, 2007).

Karpatská soustava se na Slovensku dělí na Západní a Východní Karpaty. Západní Karpaty vytvářejí mohutný oblouk, který vyplňuje sever a západ Slovenska. Na severozápadě vystupují Vnější Západní Karpaty (Bílé Karpaty, Javorníky, Oravské Beskydy atd.) Do vnitrozemí státu pokračují Vnitřní Západní Karpaty (Malá Fatra, Velká Fatra, Tatry atd.). Nejvyšší horou Slovenska je Gerlachovský štít 2 655 m vysoký.

Největšími řekami je Dunaj, Váh, Hron, Ipel, Hornád a Bodrog (Lexikon zemí světa, 2002). V Tatrách je řada jezer ledovcového původu např. Štrbské pleso, Velké Hincovo pleso aj. Slovensko má velké zásoby podzemních a minerálních vod – Piešťany, Trenčianské Teplice, Sliach a Bardejov (Hrdlička a kol., 2008).

Obyvatelstvo tvoří z velké části Slováci (85,6%), v jižním pohraničí žije početná menšina Maďarů (11%) a další menšiny tvoří Romové, Češi, Rusíni, Ukrajinci a Poláci. Přirozený přírůstek patří v Evropě k nadprůměrným – 0,4% ročně. Ve městech žije 57% populace Slovenska (Kašparovský, 2002).

Slovensko má podobné hospodářské a ekonomické ukazatele jako Česká republika. Hlavní průmyslová odvětví: hutnictví, strojírenství, chemický, gumárenský, automobilový a elektrotechnický průmysl. Zemědělství využívá výborných půdních podmínek. Pěstují se zde především pšenice, kukuřice, cukrová řepa a zelenina. Významný je chov prasat a v horských oblastech chov skotu a ovcí (Kortus, Teplý, 2007).

Mezi oblíbené cíle turistů patří lázně (Piešťany, Trenčianské Teplice, Rajecké Teplice), historická města (Kežmarok, Levoča, Kremnica, Bardejov), národní parky (Vysoké Tatry, Slovenský ráj, Velká Fatra), hrady (Trenčín,...).

Slovenská republika je členem EU, NATO, Visegrádské čtyřky²³, OSN a OECD.

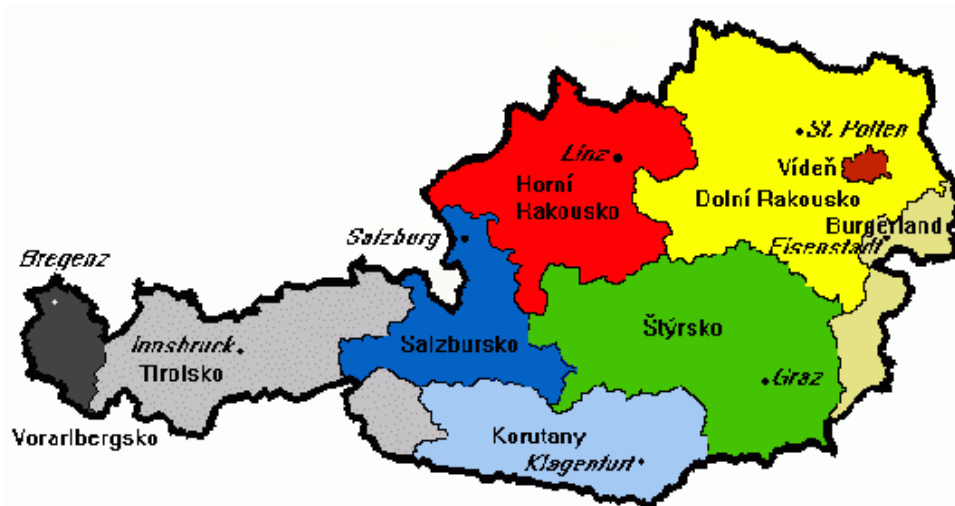
²³ Visegrádská čtyřka - aliance čtyř států střední Evropy: Česka, Maďarska, Polska, Slovenska (http://cs.wikipedia.org/wiki/Visegr%C3%A1dsk%C3%A1_skupina, 15. 11. 2009)

1. 9. 1. 4 REPUBLIKA RAKOUSKO (REPUBLIK ÖSTERREICH)

Rakouská republika (dále Rakousko) je vnitrozemský stát ve střední Evropě o rozloze 83 858 km². Hraničí s Německem, Českou republikou, Slovenskem, Maďarskem, Slovinskem, Itálií, Švýcarskem a Lichtenštejnskem. Rakousko je federativní republikou, složená z devíti spolkových zemí (viz obr. č. 6), v čele s prezidentem, který i s parlamentem sídlí v hlavním městě – Wien (Lexikon zemí světa, 2002). Úředním jazykem Rakouska je němčina.

Alpy, které vyplňují asi 2/3 území tohoto státu, tvoří tři horská pásma: Severní vápencové Alpy, Centrální krystalické Alpy s nejvyšší horou Grossglockner (3797 m) a nejmohutnějším pohořím Vysoké Taury, Jižní vápencové Alpy. Na východě Rakouska je nížinná oblast – Vídeňská pánev (Kašparovský, 2002) s bezodtokovým Nezdiderským jezerem²⁴ tektonického původu (Lexikon zemí světa, 2002). Nejvýznamnější v cestovním ruchu a hospodářsky nejvyužívanější je řeka Dunaj s přítoky Inn, Traun a Enns (Kašparovský, 2002). V Alpách se nachází mnoho jezer ledovcového původu, která se nejvíce soustřeďují v Solné komoře (Attersee, Mondsee a Wolfgangsee) a v Korutanech (Wörthersee, Millstätter See, Ossiacher See a Weißensee). Podnebí je mírné, na přechodu mezi oceánským a kontinentálním (Hrdlička, 2008).

Obyvatelstvo je národnostně jednotné. Nacházejí se zde jen menší skupiny národností, které Rakousko v minulosti ovládalo, např. Slováci, Němci, Češi, Slovinci aj. Vedle Polska je tento stát další zemí, která je téměř celá katolická, jen asi 9% populace je bez vyznání (Hrdlička a kol., 2008).

Obrázek č. 6. Spolkové země Rakouska (<http://www.slantour.cz/pix/rakousko-mapa.gif>, 8. 11. 2009)

²⁴ Součást přírodního dědictví UNESCO (Hrdlička a spol., 2008)

Rakousko je vyspělý průmyslový stát se zásobami nerostných surovin (hnědé a černé uhlí, ropa, zemní plyn, železné rudy, wolframu, magnezitu, kaolinu, soli grafitu a vápence). Průmysl je zaměřen na strojírenství, hutnictví, potravinářský, papírenský a chemický průmysl (Lexikon zemí světa, 2002). Významnou je také výroba sportovních potřeb (Hrdlička a kol., 2008). V zemědělství převažuje nad rostlinnou živočišná produkce s důrazem na chov dobytka (Lexikon zemí světa, 2002). V nižších polohách se pěstují obiloviny (pšenice, ječmen), kukuřice, cukrová řepa, brambory, řepka, slunečnice, vinná réva, ovoce a zelenina (Kortus, Teplý, 2007).

Rakousko vykazuje ze zemí EU největší podíl příjmů z cestovního ruchu. Nejatraktivnější turistické cíle jsou: Wien, rodiště W. A. Mozarta Salzburg, Innsbruck, Graz, poutní místo Mariazell, Kaprun, Linz, Alpy (Hrdlička a kol., 2008).

Rakousko je členem EU, OSN a OECD a schengenského prostoru.

1. 9. 1. 5 ŠVÝCARSKÁ KONFEDERACE

Švýcarská konfederace (dále Švýcarsko) leží v západní části střední Evropy. Hraničí s Francií, Německem, Rakouskem, Lichtenštejnskem a Itálií. Státním zřízením je federativní republika, oficiálně konfederace, jež se skládá z 20 kantonů a 6 polokantonů. V čele státu stojí prezident a hlavním městem je Bern (Kašparovský, 2002).

S průměrnou nadmořskou výškou přes 1300 m je Švýcarsko nejhornatější zemí Evropy (Hrdlička, 2008). Horské celky lze rozlišit na tři části: Švýcarský Jura, Švýcarská plošina a Alpy. Východně od Jury se nacházejí největší ledovcová jezera Ženevské (582 km²) a Neuchâtelské (217, 9 km²). Nejvyšší vrchol Švýcarska je Dufourspitze – 4634 m.

Švýcarsko nemá jednotný jazyk. Úředními jazyky jsou němčina (65%), francouzština (20%), italština (8%) a rétorománština (0,5%). Právo na komunikaci ve všech úředních jazycích se spolkovými úřady je zaručeno zákonem (<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0v%C3%BDcarsko>, 7. 11. 2009).

Bohatství země je postaveno na vysoce kvalifikované pracovní síle a službách (bankovníctví, pojišťovnictví, cestovní ruch) a tradičních oborech průmyslu (hodinářství, strojírenství, potravinářství a farmacie). Zvláště proslulé jsou světové banky (Karas, Hanák, 2008).

Ve Švýcarsku panuje velmi čilý cestovní ruch, zejména v zimní sezóně (Lexikon zemí světa, 2002). Švýcarsko je členem Rady Evropy²⁵, OSN²⁶, EFTA²⁷, OECD a WTO a součástí schengenského prostoru.

---

²⁵ Rada Evropy – je mezivládní organizace sdružující v současné době 47 zemí (http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy, 7. 11. 2009)

1. 9. 1. 6 MAĎARSKÁ REPUBLIKA (MAGYAR KÖZTÁRSASÁG)

Jižním sousedem Slovenska je vnitrozemský stát Maďarská republika (dále Maďarsko). Hraničí již se zmíněným Slovenskem, dále Ukrajinou, Rumunskem, Srbskem, Chorvatskem, Slovinskem a Rakouskem. Státní zřízení Maďarska je republika v čele s prezidentem, který s vládou sídlí v hlavním městě – Budapešt. Úředním jazykem je maďarština (Lexikon zemí světa, 2002). Maďarsko je rozděleno na 19 žup (megyék) a území hlavní města Budapešti (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ma%C4%8Farsko>, 9. 11. 2009).

Maďarsko je převážně nížinatou zemí. Většinu území pokrývá Panonská nížina (Lexikon zemí světa, 2002), jejíž součástí je na východě státu Velká uherská nížina a na západě Malá uherská nížina (Hrdlička a kol., 2008). Nejvyšší horou Maďarska je Kékes (1015 m) a nejvýznamnější řekou je Dunaj. Pozůstatkem rozsáhlé jezerní soustavy je mělké jezero Balaton a Neziderské jezero (Hrdlička a kol., 2008). Podnebí je mírné vnitrozemské (Kašparovský, 2002).

Ugrofinští Maďaři si dokázali po tisíc let uchovat uprostřed slovanského a germánského živlu svůj jazyk a kulturu. Zhruba 5 milionů Maďarů je rozptýleno i v sousedních státech (Hrdlička a kol., 2008). Ve městech žije 63% obyvatel (Kašparovský, 2002).

Do hlavního průmyslového odvětví Maďarska patří: strojírenství (výroba dopravních prostředků), hutnictví (barevná metalurgie), chemický, textilní a potravinářský průmysl (Lexikon zemí světa, 2002). Významná je těžba bauxitu, z něhož se vyrábí hliník (Kortus, Teplý, 2008). V zemědělství převládá rostlinná produkce (obiloviny, slunečnice, zelenina, vinná réva,...) nad živočišnou (chov skotu a prasat).

Hlavním turistickým cílem v Maďarsku je Budapešt, následují termální lázně – Harkány, Hevíz, Sárvár, Zalakaros, města Tokaj, Sopron, Pécs, Mohác, Szeged a Debrecen. Maďarsko je členem EU, NATO, Visegrádské čtyřky.

---

²⁶ OSN – Organizace spojených národů; je mezinárodní organizace, jejímiž členy jsou téměř všechny státy světa (<http://cs.wikipedia.org/wiki/OSN>, 7. 11. 2009)

²⁷ EFTA – Evropské sdružení volného obchodu; společenství čtyř evropských států – Lichtenštejnska, Islandu, Norska a Švýcarska (<http://cs.wikipedia.org/wiki/EFTA>, 7. 11. 2009).

1. 9. 1. 7 KNÍŽECTVÍ LICHTENŠTEJNSKO (FÜRSTENTUM LIECHTENSTEIN)

Vnitrozemský stát sousedící s Rakouskem a Švýcarskem má rozlohu pouze 160 km². Knížectví je 4. nejmenší zemí na světě. Hlavní městem je Vaduz a úředním jazykem je němčina. (Kašparovský, 2002).

Lichtenštejnsko má mírné střeoevropské podnebí s dostatkem srážek, proto jsou svahy kopců hustě porostlé smíšenými i jehličnatými lesy (Hrdlička a kol., 2008).

Knížectví je zemědělským státem, jehož největším přínosem do státního rozpočtu jsou výnosy z turistiky, vydávání poštovních známek a bezcelní zóna. V průmyslu vyniká zejména ve strojírenství (Hrdlička a kol., 2008). V Lichtenštejnsku formálně sídlí velké množství zahraničních společností, které využívají nízkých daní (Lexikon zemí světa, 2002).

Tento stát má nejvyšší hodnotu HDP na obyvatele ve světě. Známa je také produkce zubních protéz a klobásových střívek (Hrdlička a kol., 2008). Má uzavřenou celní a měnovou unii se Švýcarskem (Karas, Hanák, 2008).

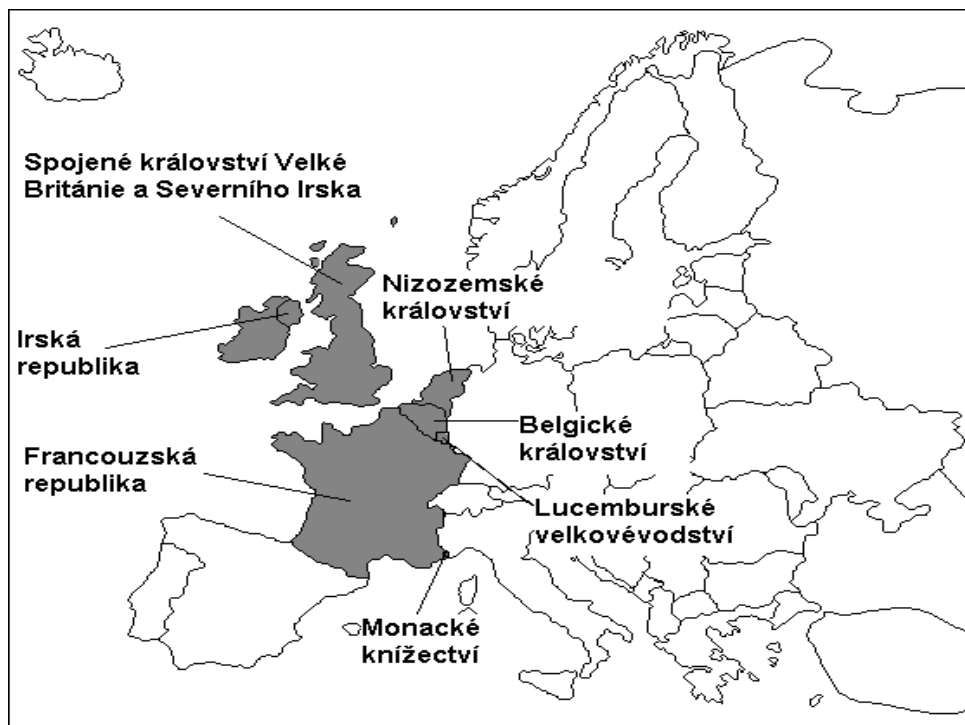
1. 9. 2 ZÁPADNÍ EVROPA

Nejvyspělejší a ekonomicky nejsilnější oblast Evropy představují státy západní Evropy (viz obr. č. 7). Jsou jimi: Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irská republika, Francouzská republika, Nizozemské království, Belgické království, Monacké knížectví a Lucemburské velkovévodství.

Britské souostroví, francouzské nížiny a vrchoviny tvoří povrch západní Evropy (Kašparovský, 2002). Na jihu a na jihovýchodě Francie probíhají velehorská pohoří Pyreneje a Alpy, které oddělují region od jižní Evropy (Karas, Hanák, 2008). Na území států západní Evropy se vyvinula hustá síť řek, z nichž některé jsou propojeny kanály (Kortus, Teplý, 2007). K nejvýznamnějším řekám patří: Rýn, Temže, Seina, Loira, Seina, Mása a Šelda. Většina území se nachází v mírném oceánském podnebném pásu, pouze jih Francie a Monako má středomořské podnebí (Karas, Hanák, 2008).

Západní Evropa se řadí k nejhustěji zalidněným oblastem. Většina obyvatel žije ve městech (Londýnská a Pařížská aglomerace patří k největším na světě) a v sedmi státech žije více jak 150 milionů obyvatel, což je 30% populace Evropské unie (Kašparovský, 2002). Obyvatelstvo hovoří germánskými, románskými a keltskými jazyky. V náboženství převažují katolíci nad protestanty, avšak se stále zvyšujícím se počtem přistěhovalců sílí také vliv islámské víry (Karas, Hanák, 2008).

Průmysl západní Evropy má světovou úroveň. Zvláště ve výrobě aut, lodí, letadel, v elektronice a v chemii je řazen ke světové špičce. Zemědělství je velice intenzivní, díky kvalitní půdě se rozsáhle pěstuje obilí, cukrová řepa a zelenina. Významným je i chov skotu, vepřů, drůbeže a své nezastupitelné postavení má i rybolov (Kortus, Teplý, 2007).

Obrázek č. 7. Státy západní Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11. 2009, upraveno autorkou)

1. 9. 2. 1 SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA (UNITED KINGDOM OF GREAT AND NORTHERN IRELAND)

Tento ostrovní stát je státním zřízením konstituční monarchie v čele s královnou (v současnosti Alžběta II.). Země je často nepřesně označována jako Velká Británie či Anglie. Rozkládá se na dvou velkých ostrovech (Velká Británie, Irsko) a na několika menších souostrovích (Hebridy, Orkneje, Shetlandy, Normanské ostrovy a ostrov Man). Je složena ze čtyř historických zemí: Anglie, Skotska, Walesu a Severního Irsku. Hlavním městem je Londýn (London) a úředním jazykem angličtina.

Královna Alžběta je hlavou dalších 13 států Commonwealthu²⁸ a závislých území: v Evropě (Gibraltar), v Asii (Britské indicko-océánské teritorium), v Africe (o. Sv. Helena a dependence), v Severní Americe (Anguilla, Bermudy, Britské Panenské ostrovy, Montserrat, Turks a Caicos), V Jižní Americe (Falklandy/Malvíny), v Austrálii a Oceánii (Pitcairnovy ostrovy).

²⁸Commonwealth je volné sdružení Velké Británie a jejích bývalých dominií a kolonií (více na <http://cs.wikipedia.org>)

Království patří mezi nejvyspělejší ekonomické státy světa, zaujímá 5. místo na světě v HDP (údaje k roku 2008). V průmyslu je důležité strojírenství, chemie a petrochemie. Dále je významným producentem textilních strojů, výpočetní techniky, ropy (rafinerie na jižním pobřeží) a zemního plynu (Hrdlička a kol., 2008). Tradičním je hlavně rybolov v Severním moři (Kašparovský, 2002).

Spojené království Velké Británie a Severního Irska nabízí nepřehledné množství turistických možností.

Je členem EU, OSN, G8, NATO a OECD.

1. 9. 2. 2 IRSKÁ REPUBLIKA

Ostrovní stát, který je státním zřízením republika v čele s prezidentem. Je obklopen Atlantským oceánem, Irským a Keltským mořem. Hlavním městem je Dublin a úředním jazykem je irština s angličtinou (Lexikon zemí světa, 2002)

Irská republika (dále Irsko) má nízkou hustotu zalidnění – 51 obyv./km². Irové jsou převážně potomci Keltů, kteří osídlili oblast ještě před našim letopočtem (Hrdlička a kol., 2008). V náboženství jednoznačně převažuje římskokatolické a Irsko patří mezi tři země Evropy, kde jsou zakázány potraty (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Irsko>, 13. 11. 2009).

Do nejvýznamnějších průmyslových odvětví patří: strojírenství, potravinářství, hutnictví, textilní a chemický průmysl (Kašparovský, 2002). V zemědělství převažuje živočišná výroba a významným je také rybolov (Hrdlička a kol., 2008).

V Irsku ze čtyř dnů tři dny prší, proto je nejlepší doba k návštěvě v období léta. Do turisticky vyhledávaných míst patří bezesporu hlavní město Dublin, národní park Glenveagh , Galway. Corc a další.

Irsko je členem EU, OSN, OECD.

1. 9. 2. 3 FRANCOUZSKÁ REPUBLIKA (RÉPUBLIQUE FRANÇAISE)

Francouzská republika (dále Francie) se řadí k největším státům západní Evropy. K Francii náleží ostrov Korsika ve Středozemním moři a další zámořské departamenty a území (Hrdlička a kol., 2008). Francie je státním zřízením republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Paříž (Paris) a úředním jazykem francouzština.

Většinu území zaujímají nížiny (Pařížská pánev 160 000 km²), v pohorích dominují Pyreneje, Švábský Jura a Alpy. Na hranicích mezi Francií a Itálií se nachází nejvyšší hora Evropy Mount Blanc (4807 m. n. m.). Mnoho řek (Seine, Marna, Loira, Garonna, Dordogna) ústí do Atlantského oceánu, výjimkou jsou řeky Rýn s Moselle a Meuse, které odvádí vodu do Severního moře (Hrdlička a kol., 2008).

Francie je po Německu nejlidnatějším státem Evropy. Ve městech žije asi 75 % obyvatel. Je častým cílem emigrantů, zejména ze severní Afriky (Hrdlička a kol., 2008).

Hospodářství je na vysoké úrovni, zaujímá 4. místo na světě v HDP (Hrdlička a kol., 2008). V průmyslu je stěžejní strojírenství, jaderná energetika a chemický průmysl. Světoznámé jsou značky francouzských vín, francouzské sýry, automobily, letadla a železniční trať TGV (Kortus, Teplý, 2007).

Z hlediska cestovního ruchu patří Francie do nejnavštěvovanějších destinací světa.

Je členem OSN, EU, NATO, OECD, G8.

1. 9. 2. 4 NIZOZEMSKÉ KRÁLOVSTVÍ (KONINKRIJK DER NEDERLANDEN)

Nizozemské království (dále Nizozemí) je často nazývané „zemí tulipánů a větrných mlýnů“. Státním zřízením je konstituční monarchie v čele s královnou. Hlavním městem je Amsterdam a úředním jazykem nizozemština a západofříština (Lexikon zemí světa, 2002). Více než ¼ země leží pod úrovní moře. Téměř celý povrch státu vyplňuje rovinatá nížina. Nizozemí je protkáno množstvím kanálů (grachtů) a průplavů (Hrdlička a kol., 2008).

Má vyspělý průmysl, zejména elektrotechnický a chemický je na špičkové úrovni. Nizozemí disponuje bohatými zásobami plynu (Kortus, Teplý, 2007). V zemědělství převažuje živočišná výroba nad rostlinnou.

Je členem EU, OSN, NATO, OECD.

1. 9. 2. 5 BELGICKÉ KRÁLOVSTVÍ

Belgické království (dále Belgie) je přímořský stát v západní Evropě. Státním zřízením je konstituční monarchie v čele s králem Albertem II. Hlavním městem je Brusel, kde sídlí instituce EU a NATO. Úředními jazyky jsou francouzština, vlámsština a němčina (Lexikon zemí světa, 2002).

Obyvatelstvo Belgie je etnicky rozděleno na dva národy – na frankofonní Valony a příbuzné Vlány. Hustota zalidnění je mimořádně vysoká, ve městech žije 97% obyvatel (Hrdlička a kol., 2008).

Belgický průmysl má vysokou úroveň, především hutnictví, strojírenství, chemický průmysl a výrobu skla (Kortus, Teplý, 2007).

Belgie je členem EU, OSN, NATO a OECD.

1. 9. 2. 6 LUCEMBURSKÉ VELKOVÉVODSTVÍ

Lucemburské velkovévodství (dále Lucembursko) je malý vnitrozemský stát a je také nejmenším ze tří států Beneluxu. Státním zřízením je konstituční monarchie v čele s velkovévodou, jehož trůn je dědičný. S dějinami Lucemburska je spjata i naše historie – Jan Lucemburský, otec Karla IV., pocházel z této země a je zde i pohřben (Hrdlička a kol., 2008). Nezávislost na Nizozemí získalo v roce 1867 (Lexikon zemí světa, 2002).

Lucembursko se proslavilo těžbou železných rud a produkcí oceli. Má vysokou životní úroveň (Kortus, Teplý, 2007).

Je členem OSN, NATO, EU a OECD.

1. 9. 3 SEVERNÍ EVROPA

Nejchladnější, nejbláhobytnější a nejmírumilovnější – to vše charakterizuje státy na severu Evropy. Státy severní Evropy (viz obr. č. 8) tvoří tři království (Dánské, Švédské a Norské) a dvě republiky (Island, Finsko). I když všechny tyto země neleží na Skandinávském poloostrově, obecně se pro ně používá označení „skandinávské země“ (Karas, Hanák, 2008).

Kašparovský zahrnuje do oblasti severní Evropy hornatý Skandinávský poloostrov, sopečný ostrov Island, Grónsko (politicky), Faerské ostrovy a Špicberky, Finskou jezerní plošinu a nížinný povrch Jutského poloostrova s přilehlými ostrovy (2002). Většina severní Evropy leží v mírném podnebném pásu, pouze sever Skandinávského poloostrova zasahuje do subpolárního až v polárního (Grónsko, Island) podnebném pásu (Karas, Hanák, 2008). Vlivem teplého

Golfského proudu pobřeží Norska nezamrzá (Kortus, Teplý, 2007). V pleistocénu²⁹ bylo území severní Evropy pokryto pevninským ledovcem, jehož činností byl povrch vytvarován do ledovcových údolí, jezerních plošin, morén, fjordů atd. Řeky jsou krátké a velmi vodné. Mají vysoký hydroenergetický potenciál a to zejména v Norsku a ve Švédsku. Finsko je známé pro největší počet výskytu jezer ledovcového původu (Karas, Hanák, 2008).

Všechny země severní Evropy mají nízkou hustotu zalidnění. Převážná část obyvatelstva se soustřeďuje do jižně položených oblastí, kde jsou příznivější přírodní podmínky (Kašparovský, 2002). Obyvatelé severní Evropy patří původem ke germánským národům, jejich předchůdci byli Vikingové (Kortus, Teplý, 2007). Finové a Laponci patří k ugrofinské větvi uralských jazyků. Laponci žijí na území zvaném Laponsko (sever Norska, Švédska a Finska). V náboženství převažuje jednoznačně protestantství národní luteránské církve (Karas, Hanák, 2008). Obyvatelé severovýchodních zemí mají vysokou životní úroveň.

Země severní Evropy disponují velkým nerostným bohatstvím: železná ruda se těží na severu Švédska, ropa a zemní plyn jsou těženy v Norsku a v Severním moři (Kortus, Teplý, 2007) a díky velkému bohatství lesů je ve Skandinávii rozvinut rozsáhlý dřevozpracující průmysl (Kašparovský, 2002). Významný je také rybolov na Islandu, v Norsku a v Dánsku.

Obrázek č. 8. Státy severní Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

²⁹ Pleistocén – je starším oddělením čtvrtohor (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pleistoc%C3%A9n>, 15. 11. 2009)

1. 9. 3. 1 NORSKÉ KRÁLOVSTVÍ (KONGERIKET NORGE)

Přímořský stát Norské království (dále Norsko) je státním zřízením konstituční monarchie v čele s králem Haraldem V. Norsko bývá často označováno jako země fjordů a ledovců (Kortus, Teplý, 2007). Hlavní město Norska je Oslo a úředním jazykem je norština.

Království je nejsevernější zemí evropského kontinentu, ležící na Skandinávském poloostrově a sahá až za polární kruh. Součástí Norska jsou Špicberky, Medvědí ostrovy a ostrov Jan Mayen (Lexikon zemí světa, 2002). Pobřeží je velmi členité s velkým množstvím fjordů.

Hustota zalidnění je velice nízká, mnoho obyvatel žije ve městech.

Norsko je hospodářsky významný stát, hlavně díky těžbě ropy a zemního plynu. Důležité postavení má i rybolov, který je po Rusku největším v Evropě (Kortus, Teplý, 2007). Tato země je členem OSN, NATO, OECD.

1. 9. 3. 2 ŠVÉDSKÉ KRÁLOVSTVÍ (KONUNGARIKET SVERIGE)

Přímořský stát Švédské království (dále Švédsko) leží s Norskem na Skandinávském poloostrově. Státním zřízením je konstituční monarchie v čele s panovníkem. Hlavním městem je Stockholm a úředním jazykem švédština.

Zůstává největším a nejlidnatějším státem severní Evropy.

Švédsko je hospodářsky velmi vyspělou zemí, zejména díky: těžbě železné rudy, strojírenství (výroba automobilů – Saab a Volvo), výrobě papíru a celulózy, metalurgii (švédská ocel) a nábytkářskému odvětví (Ikea) či telekomunikační technologii (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem OSN, EU, OECD.

1. 9. 3. 3 FINSKÁ REPUBLIKA

Dalším přímořským státem v severní Evropě je Finská republika (dále Finsko), která je nazývána „zemí tisíců jezer“. Hlavním městem jsou Helsinky ležící na pobřeží Baltského moře (Kortus, Teplý, 2007). Finsko je jako jediný stát v severní Evropě státním zřízením republika v čele s prezidentem.

Významná je výroba papíru, léků, elektroniky, telekomunikační techniky (Nokia) a produkce dřeva (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem EU, OSN a OECD.

1. 9. 3. 4 DÁNSKÉ KRÁLOVSTVÍ (KONGERIGET DANMARK)

Dánské království (dále Dánsko) se rozkládá na Jutském poloostrově a na přilehlých ostrovech. Součástí Dánska je Grónsko a Faerské ostrovy (Lexikon zemí světa, 2002). Je nejmenší zemí severní Evropy, avšak nejvíce zalidněná (Kortus, Teplý, 2007). V hlavním městě Kodani (Kobenhavn) sídlí královna a úředním jazykem je dánština.

V hospodářství je Dánsko poměrně vyspělý stát. S vysoce intenzivním zemědělstvím, těžbou ropy a zemního plynu dosahuje světové úrovně (Kašparovský, 2002). Významný je také rybolov.

Je členem EU, NATO, OSN, OECD.

1. 9. 3. 5 ISLANDSKÁ REPUBLIKA (LÝDVELDID ÍSLAND)

Ostrovní stát s poměrně častou sopečnou činností a zemětřesením. Islandská republika (dále Island) leží v blízkosti polárního kruhu (Kortus, Teplý, 2007). Hlavní město je Reykjavík a úředním jazykem je islandština.

Většina obyvatel žije na pobřeží nebo v Reykjavíku, zbytek ostrova je liduprázdný. V hospodářství je významný zejména rybolov, který tvoří 3/4 hodnoty exportu, dále zpracovávání vlny a kůže a také zdroje geotermální a vodní energie (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem OSN, NATO, OECD.

1. 9. 4 JIŽNÍ EVROPA

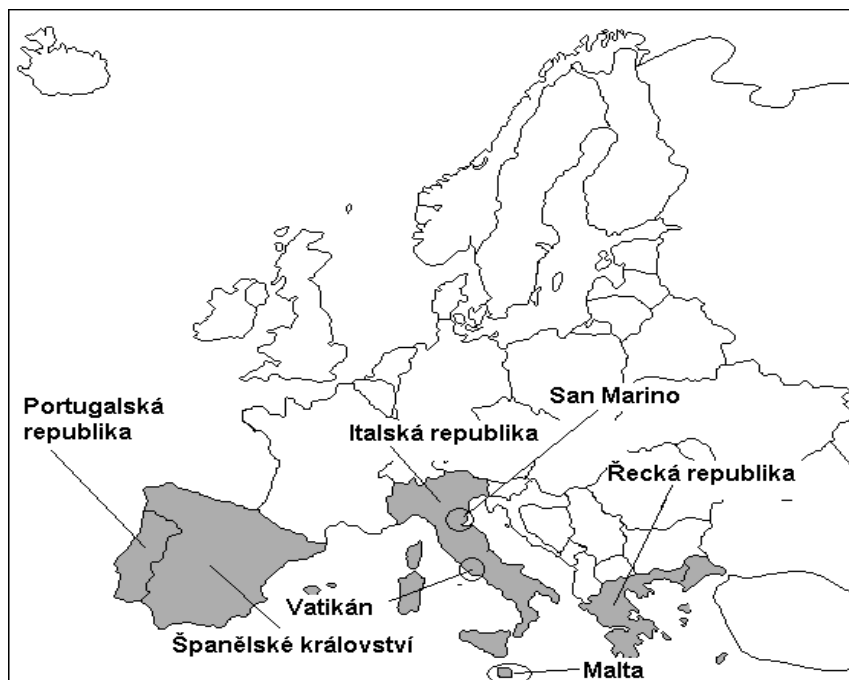
Oblast jižní Evropy byla v minulosti centrem prvních evropských civilizací, proto se zde vyskytuje mnoho významných historických památek, které lákají velké množství turistů. Do vyhledávaných turistických cílů nepatří pouze antické památky, ale i pobřeží moře a hory, kde většina evropské populace stráví své dovolené (Kortus, Teplý, 2007).

Území jižní Evropy je tvořeno: Pyrenejským poloostrovem, Baleáry, italskou Sardinii, Apeninským poloostrovem se Sicílií, Maltou, jihem Balkánu s Peloponéským poloostrovem, ostrovy v Egejském moři a Kyprem. Většina území leží na kontaktu Euroasijské a Africké litosférické desky (viz podkapitola Povrch), proto je často vystavena zemětřesné a vulkanické činnosti (Kašparovský, 2002). Jižní Evropa leží v subtropickém podnebném pásu.

Převážná část populace hovoří románskými jazyky např. italštinou, španělštinou, portugalštinou aj., v Řecku se hovoří řecky a na Kypru řecky a turecky. Z náboženství je nejvíce rozšířené katolické, pouze v Řecku a na Kypru převládá pravoslavné křesťanství. Důsledkem

migrace, tak jako v západní Evropě, se i zde vyskytují menšiny islámské víry (Karas, Hanák, 2008).

V hospodářství je nejvýznamnější strojírenství (výroba automobilů, motocyklů a lodí) a zemědělství, v němž převažuje rostlinná výroba (pěstování obilnin, citrusů, fíků, oliv a vinné révy). Důležitý je rybolov (Kortus, Teplý, 2007). Zásadní význam pro oblast jižní Evropy má cestovní ruch.

Obrázek č. 9. Státy jižní Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

1. 9. 4. 1 PORTUGALSKÁ REPUBLIKA (REPÚBLICA PORTUGUESA)

Portugalská republika (dále Portugalsko) leží na Pyrenejském poloostrově společně se Španělskem. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Lisabon (Lisboa) a úředním jazykem je portugalština.

Portugalsko je průmyslově-zemědělským státem. Soustřeďuje se zde zejména strojírenství, hutnictví, textilní a potravinářský průmysl. V zemědělství převládá rostlinná výroba (Kašparovský, 2002) a významný je také rybolov (Kortus, Teplý, 2007).

Je členem OSN, NATO, EU a OECD.

1. 9. 4. 2 ŠPANĚLSKÉ KRÁLOVSTVÍ (REINO DE ESPAÑA)

Konstituční monarchie v čele s králem se rozkládá na Pyrenejském poloostrově s Portugalskem. Hlavní město je Madrid a úředním jazykem španělština. Součástí Španělska jsou Kanárské a Baleárské ostrovy (Lexikon zemí světa, 2002).

Španělsko je mnohonárodnostním státem, jeho obyvatelstvo tvoří především Španělé, Katalánci, Galicijci a Baskové (Hrdlička a kol., 2008).

V zemědělství převažuje rostlinná výroba. Španělsko je významným světovým producentem oliv, citrusů, vinné révy a tabáku (Kašparovský, 2002). Patří k nejnavštěvovanějším destinacím světa.

Je členem OSN, EU, NATO, OECD.

1. 9. 4. 3 ITALSKÁ REPUBLIKA (REPUBBLICA ITALIANA)

Přímořský stát rozkládající se na Apeninském poloostrově je státním zřízením republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Řím (Roma) a úředním jazykem italština.

Ve vnitrozemí Itálie leží dva drobné státy – městský stát Vatikán a malý stát San Marino. Z 97% tvoří obyvatelstvo Italové, jen místy se vyskytují národnostní menšiny (Rakušané a Francouzi). Itálie je vyspělým průmyslovým státem, který je rozdělen na průmyslový sever a zemědělský jih (Lexikon zemí světa, 2002), kde převažuje rostlinná výroba nad živočišnou (Kašparovský, 2002).

Itálie je jedna z nejnavštěvovanějších zemí světa (Kortus, Teplý, 2007). Turisté navštěvují nejen všudypřítomné památky (např. Řím, Neapol, Milán, Pisa, Benátky aj.), ale ke svým dovoleným využívají pobyt u pobřeží Středozemního moře.

Je členem EU, NATO, OSN, OECD.

1. 9. 4. 4 ŘECKÁ REPUBLIKA (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ)

Přímořský stát rozkládající se na jihu Balkánského poloostrova, na poloostrově Peloponés a na přilehlých ostrovech (největší – Kréta). Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Hlavní město jsou Athény a úředním jazykem je řečtina.

V hospodářství je Řecko průmyslově-zemědělský stát. Průmysl se soustřeďuje hlavně kolem Athén a Soluně. V zemědělství dominuje rostlinná výroba nad živočišnou (Kašparovský, 2002).

Pro Řecko je důležitý cestovní ruch.

Je členem EU, NATO, OSN, OECD.

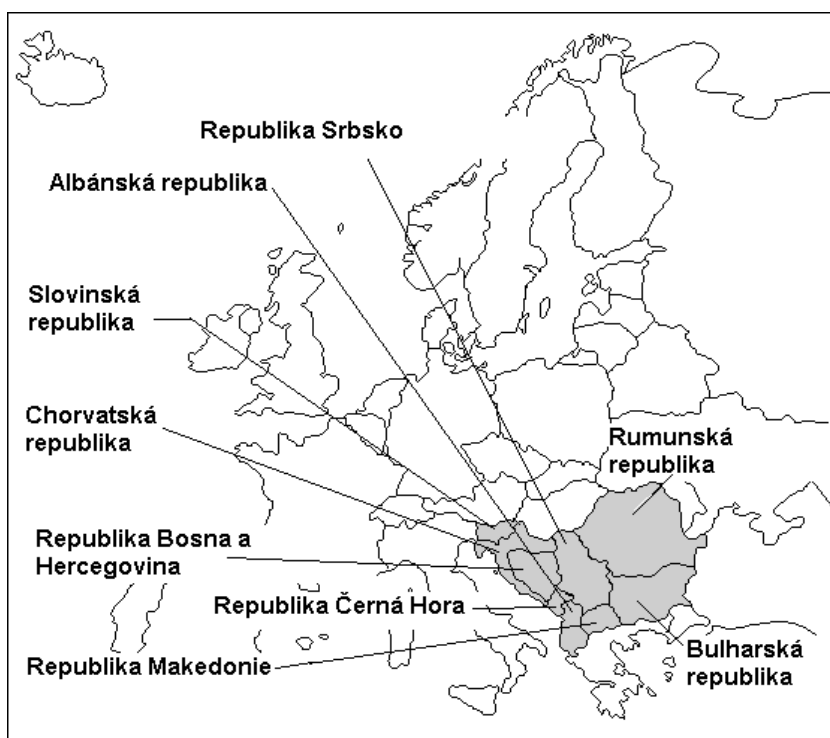
1. 9. 5 JIHOVÝCHODNÍ EVROPA

Oblast jihovýchodní Evropy se rozkládá převážně na Balkánském poloostrově a patří k nejméně hospodářsky rozvinutým oblastem. V důsledku častých konfliktů, jak národnostního či náboženského charakteru, patří státy této oblasti k nejchudším v Evropě. Jihovýchodní Evropa zahrnuje tyto státy (viz obr. č. 10): Rumunskou republiku, Bulharskou republiku, státy bývalé Jugoslávie (Slovinsko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Srbsko, Černou Horu, Makedonii), Albánii (Kortus, Teplý, 2007).

Balkánský poloostrov je omýván Jaderským, Egejským a Černým mořem. Většina oblasti je hornatá – nachází se zde mnoho pohoří např. Rila, Pirin, Stará Planina a Rodopy v Bulharsku, Karpaty v Rumunsku a Dinárské hory v západní části jihovýchodní Evropy. Území celé oblasti je seizmicky aktivní (Kašparovský, 2002). Podnebí je na severu mírné – vnitrozemské, jih oblasti dosahuje do subtropického podnebného pásu (Karas, Hanák, 2008).

Obyvatelé jsou především Slované, pouze Rumuni a Albánci patří k jiným národům. Vyznávají různá náboženství (katolictví ve Slovinsku a Chorvatsku, islám v Bosně a Hercegovině, v Albánii pravoslavné křesťanství), což je příčinou mnoha konfliktů (Kortus, Teplý, 2007).

Významná je těžba nerostných surovin – kovů, ropy a zemního plynu. V zemědělství převládá pěstování obilnin, ovoce a vinné révy.

Obrázek č. 10. Státy jihovýchodní Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

1. 9. 5. 1 SLOVINSKÁ REPUBLIKA (REPUBLIKA SLOVENIJA)

Přímořský vyspělý stát Slovinská republika (dále Slovinsko) vznikla v roce 1991 vyhlášením nezávislosti na Jugoslávii (Kašparovský, 2002). Hlavní město je Ljubljana a úředním jazykem je slovinština. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem.

Slovinsko je ekonomicky nejvyspělejší zemí bývalé Jugoslávie. K významným v průmyslu patří strojírenství (výroba autobusů), hutnictví (výroba oceli) a výroba elektrotechniky (Gorenje). V zemědělství převažuje živočišná výroba (chov skotu a prasat) nad výrobou rostlinnou (Lexikon zemí světa, 2002). Slovinsko je světoznámé šlechtěním koní – lipicánů. Velmi důležitý je cestovní ruch. Je členem EU, OSN, OECD.

1. 9. 5. 2 Republika Makedonie (Република Македонија)

Vnitrozemský stát vznikl vyhlášením nezávislosti na Jugoslávii v roce 1991. Hlavním městem Makedonie je Skopje a úředním jazykem makedonština s albánštinou. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Makedonie patří k nejzaostalejším zemím Evropy. Významné je zemědělství: pěstování pšenice, kukuřice, žita, tabáku, vína, zeleniny a ovoce. V průmyslu vyniká chemické a textilní odvětví (Hrdlička a kol., 2008).

Národnostní a náboženské složení obyvatelstva vede často ke konfliktům. Tato země je členem OSN.

1. 9. 5. 3 CHORVATSKÁ REPUBLIKA (REPUBLIKA HRVATSKA)

Přímořský stát Chorvatská republika (dále Chorvatsko) leží na jihu Evropy u Jaderského moře. Hlavním městem je Záhřeb a úředním jazykem je chorvatština.

Chorvatsko je vyhledávanou destinací turistů (Dalmácie³⁰, Mostar, Split aj). V hospodářství je významný potravinářský průmysl, výroba léčiv (Kortus, Teplý, 2007), rybolov a cestovní ruch. Je členem OSN.

1. 9. 5. 4 REPUBLIKA BOSNA A HERCEGOVINA

Vnitrozemský stát Bosna a Hercegovina leží na Balkánském poloostrově. Vlivem náboženské a národnostní rozmanitosti byla tato země v 90. letech 20. století centrem občanské války (Kortus, Teplý, 2007). Díky zahraniční pomoci se Bosna a Hercegovina v hospodářství stabilizuje, nejvýznamnější je zemědělství (pěstování sóji, vinné révy, oliv atd.).

Hlavním městem je Sarajevo a úředními jazyky jsou bosenština, srbština, chorvatština (Lexikon zemí světa, 2002). Je členem OSN.

---

³⁰ Dalmácie - historická země při východním pobřeží Jaderského moře, rozdělená dnes mezi Chorvatsko (většina území) a Černou Horu (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Dalm%C3%A1cie> , 15.11.2009).

1. 9. 5. 5 Republika Srbsko a Republika Černá Hora

Dva samostatné státy, které vznikly v roce 2006 rozpadem soustátí Srbska a Černé Hory. Hlavním městem Srbska je Bělehrad a metropolí Černé Hory je Podgorica. Úřední jazyk je v obou státech srbština. Stěžejní je pro oba státy zemědělství. V roce 2008 vyhlásila nezávislost na Srbsku provincie Kosovo, která je obývaná především Albánci muslimské víry (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Srbsko>, 14.11.2009).

1. 9. 5. 6 ALBÁNSKÁ REPUBLIKA (REPUBLIKA E SHQIPËRISË)

Albánská republika (dále Albánie) je přímořský hornatý stát, ležící na západě Balkánského poloostrova. Hlavním městem je Tirana (Tiranë) a úředním jazykem je albánština. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. V náboženství převládá islámská víra (Lexikon zemí světa, 2002).

Albánie patří v průmyslu, díky dlouholeté izolaci komunistické vlády, k nejméně rozvinutým zemím. V zemědělství převažuje živočišná výroba nad rostlinnou (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem OSN, NATO, OBSE, WTO³¹, OIC³² a Unie pro Středomoří.

1. 9. 5. 7 RUMUNSKÁ REPUBLIKA (ROMÂNIA)

Přimořský stát Rumunská republika (dále Rumunsko) leží na Balkánském poloostrově. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Bukurešť (București) a úředním jazykem rumunština.

Rumunsko má velmi dobré podmínky pro zemědělství a rozvoj průmyslu, které však nevyužívá. Po pádu komunistické vlády v roce 1989 patří Rumunsko stále k méně rozvinutým zemím světa, i přes velkou zásobárnu nerostných surovin. Příčinou je deficit zahraničního obchodu a pomalá transformace tržního hospodářství (Lexikon zemí světa, 2002). Významná je těžba ropy, zemního plynu, černého a hnědého uhlí (Kašparovský, 2002).

Je členem OSN a EU.

1. 9. 5. 8 BULHARSKÁ REPUBLIKA (РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ)

Přimořský stát Bulharská republika (dále Bulharsko) leží na Balkánském poloostrově. Hlavním městem je Sofie (Sofija) a úředním jazykem je bulharština. Velkými přístavy jsou Varna a Burgas.

---

³¹ Světová obchodní organizace (<http://cs.wikipedia.org/wiki/WTO>, 15.11.2009)

³² Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Alb%C3%A1nie>, 15.11.2009)

Podle Hrdličky a kol. je Bulharsko další zemí, u které vážně rozvoj průmyslu a dopravy – zastaralý vozový park a dezolátní stav silnic (2008). Oporou v zemědělství jsou nížiny, kde se především pěstují obiloviny, ovoce, růže (produkce růžového oleje) a tabák (Kortus, Teplý, 2007).

Turisticky vyhledávaným cílem je pobřeží Černého moře. Tato země je členem OSN a EU.

1. 9. 6 VÝCHODNÍ EVROPA

Pod pojmem východní Evropa se často označovaly státy východního bloku, kam např. patřila i Česká republika. Dnes tento pojem zahrnuje oblast se státy bývalého Sovětského svazu, kdy zejména země Pobaltí jsou zcela specifickou částí, která se bude v budoucnosti profilovat jako samostatná oblast (Karas, Hanák, 2008). Do států východní Evropy (viz obr. č. 11) patří: Pobaltské země (Estonsko, Lotyšsko, Litva) Bělorusko, Ukrajina, Moldávie a Rusko. Oblast východní Evropy podle Kašparovského zahrnuje východní polovinu světadílu (2002).

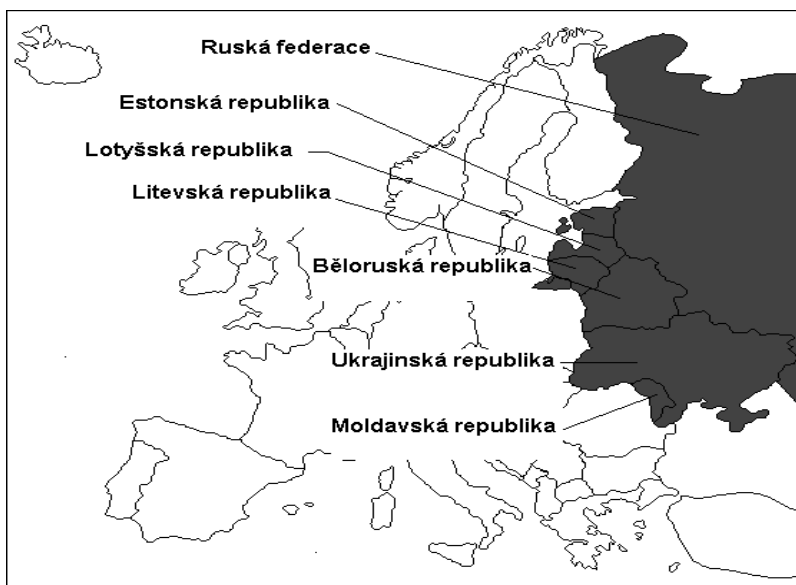
Povrch východní Evropy je tvořen z velké části rovinami, z nichž nejrozsáhlejší je Východoevropská rovina (Karas, Hanák, 2008) a také rozlehlými nížinami (Kortus, Teplý, 2007), kde se např. v Kaspické nížině nachází nejnižší položené místo Evropy (-28 m. n. m.). Na východě se rozkládá nejdelší pohoří Ural, které odděluje Evropu od Asie. Oblast odvodňuje mnoho řek např. Don, Dněpr, Kama, Pečora a Něva. Nejvýznamnější z nich je však Volha, což je nejdelší řeka Evropy. Podnebí je na většině území mírné s kontinentálním rázem, pouze na severu je subarktické až arktické klima (Kašparovský, 2002).

Východní Evropa disponuje bohatým nalezištěm nerostných surovin – těží se zde: železná ruda (Krivoj Rog, Kursk), černé uhlí (Doněcká pánev), ropa a zemní plyn (Rusko), apatity (poloostrov Kola) a draselné soli (Ural, Bělorusko).

Tato oblast je obývána především východními Slovany, jako jsou např. Rusové, Ukrajinci, Bělorusové atd., dále románskými národy (Moldavané), ugrofinskými národy (Estonci, Mordvini a Karelové), národy hovořícími baltskými jazyky (Litevci, Lotyši) a celou řadou národnostních menšin (Baškirové, Tataři aj.). I když komunistický režim náboženství a církev utlačoval, nedošlo k úplné sekularizaci a v současnosti se většina populace hlásí k pravoslavné církvi. Jen v Pobaltí a v západní Ukrajině je rozšířeno Katolictví a protestantství (Karas, Hanák, 2008).

Jak už bylo uvedeno, donedávna byl ve východní Evropě pouze jeden stát – Sovětský svaz, který se v roce 1991 rozpadl a zanikl (Kašparovský, 2002). Po rozpadu vznikla mnohá společenství, která mají za cíl vytvořit strategie v hospodářské a politické oblasti (Společenství nezávislých států) a zúžit koordinaci hospodářské politiky (Společenství svrchovaných států).

Obrázek č. 11. Státy východní Evropy (<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

1. 9. 6. 1 ESTONSKÁ REPUBLIKA (EESTI VABARIIK)

Estonská republika (dále Estonsko) je nejmenší z pobaltských států. Estonsko se stalo nezávislým na SSSR v roce 1991. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Tallin a úředním jazykem je estonština. Významný průmysl je potravinářský a dřevozpracující. V zemědělství je rozšířen chov skotu a prasat (Kortus, Teplý, 2007).

Je členem EU a NATO.

1. 9. 6. 2 LITEVSKÁ REPUBLIKA (LIETUVOS RESPUBLIKA)

Přímořský stát Litva je ze všech pobaltských zemí největší a nejlidnatější. Vznikla vyhlášením nezávislosti na SSSR v roce 1990. Hlavní město je Vilnius a úředním jazykem je litevština. Litva patří společně s Lotyšskem a Estonskem k vyspělým oblastem bývalého Sovětského svazu. Podobně jako v Estonsku dominuje v zemědělství chov skotu a prasat (Hrdlička a kol., 2008). Je členem NATO a EU.

1. 9. 6. 3 LOTYŠSKÁ REPUBLIKA (LATVIJAS REPUBLIKA)

Poslední z pobaltských států je přímořský stát Lotyšsko. Z trojice států má nejvíc rozšířený průmysl (Kortus, Teplý, 2007). Hlavním městem je Riga a úředním jazykem je lotyština. V zemědělství převládá živočišná produkce a v průmyslu je stěžejní strojírenství, hutnictví, chemie a elektronika (Hrdlička a kol., 2008). Je členem EU, NATO.

1. 9. 6. 4 BĚLORUSKÁ REPUBLIKA (РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ)

Největší evropský vnitrozemský stát Běloruská republika (dále Bělorusko) leží mezi Polskem a Ruskem. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem Lukašenkem, který je často kritizován západními zeměmi pro potlačování demokracie ([http://cs.wikipedia.org/wiki/B % C 4%9 Blorusko](http://cs.wikipedia.org/wiki/B%C4%9Blorusko), 14. 11. 2009). Hlavní město je Minsk a úředními jazyky jsou běloruština a ruština.

V průmyslu je významná těžba draselných solí a dřeva. V zemědělství převažuje živočišná výroba. Pěstují se brambory, oves, žito a cukrová řepa (Lexikon zemí světa, 2002). Světovým unikátem je národní park Bělověžský prales (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem OSN.

1. 9. 6. 5 MOLDAVSKÁ REPUBLIKA (REPUBLICA MOLDOVA)

Vnitrozemský stát ve východní Evropě nacházející se mezi Ruskem a Ukrajinou. Hlavním městem je Kišiněv a státním zřízením je republikou v čele s prezidentem. Úředním jazykem je moldavština.

V průmyslu a v zemědělství je Moldavsko velmi zaostalé. Tradici má však ovocnářství a vinařství. Životní úroveň patří k nejnižším v Evropě (Hrdlička a kol., 2008).

Je členem OSN.

1. 9. 6. 6 UKRAJINSKÁ REPUBLIKA (УКРАЇНА)

Přímořský stát Ukrajinská republika (dále Ukrajina) získala nezávislost v roce 1991 po rozpadu Sovětského svazu. Státním zřízením je republika v čele s prezidentem. Hlavní město je Kyjev a úředním jazykem je ukrajinština.

Ukrajina je po Rusku druhým největším státem Evropy. Do dějin lidstva se zapsala zejména rokem 1986, kdy došlo k jaderné katastrofě v Černobylu. Povrch Ukrajiny představují roviny s úrodnými černozeměmi. Pouze na západě soustřeďuje pohoří Karpaty s nejvyšším vrcholem Hoverla (2 061 m).

V hospodářství vyniká zemědělství. Pěstují se zde obilniny („obilnice Evropy“), kukuřice, slunečnice, cukrová řepa aj. Země disponuje s velkým bohatstvím nerostných surovin (železná ruda, mangan a černé uhlí), které však plně nevyužívá. V průmyslu je významné hutnictví, strojírenství a chemický průmysl (Kortus, Teplý, 2007). Turisty velmi navštěvovanou oblastí je Zakarpatská Rus, která byla v minulosti součástí Československa.

Je členem OSN.

1. 9. 6. 7 Ruská federace (Российская Федерация)

Přímořský stát Ruská federace (dále Rusko) je nejrozsáhlejším státem na světě. Zaujímá území východní a severovýchodní Evropy a severní a východní Asii. Státním zřízením je federativní republika v čele s prezidentem. Hlavním městem Ruska je Moskva a úředním jazykem je ruština (Lexikon zemí světa, 2002). Rusko zasahuje do čtyř podnebných pásů (polární, subpolární, mírný a subtropický). Na severu se vyskytují rozsáhlé pásy jehličnatých lesů, jižní oblast tvoří stepi/lesostepi (Kortus, Teplý, 2007).

Součástí Ruska je Kaliningradská oblast. Pohoří Ural rozděluje federaci na evropskou a asijskou část. Přesto se však Rusové cítí jako Evropané. Po rozpadu SSSR žije v Rusku několik národů a národností (Kortus, Teplý, 2007).

Rusko má významné postavení ve světovém průmyslu (hutnictví, strojírenství, zbrojní a chemický průmysl). Stěžejní je těžba nerostných surovin – zemního plynu, ropy, uhlí, železné rudy, dřeva atd. V zemědělství se daří produkci brambor (2. místo na světě) a obilovin (Hrdlička a kol., 2008).

Do turisticky nejnavštěvovanějších míst Ruska patří: Moskva, Petrohrad, Vladivostok, Novosibirsk a další.

Je členem mnoha mezinárodních organizací např. OSN, NATO, G8³³aj.

---

³³ G8 – sdružení sedmi nejvyspělejších států světa – Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Spojené království, USA a Ruska (více na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/G8>, 15.11.2009)

1. 10 EVROPSKÁ UNIE

Základním stavebním prvkem, jehož lze pokládat za počátek vzniku Evropské unie, byla Pařížská smlouva³⁴, kterou uzavřely Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemí 18. dubna 1951 v Paříži (Panfil, 2003). Na základě této smlouvy vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), jehož cílem byl společný postup v těžbě uhlí a ve výrobě oceli (Maňák, 2000). Dozor nad ESUO byl svěřen Vysokému úřadu a Radě ministrů.

Dalším důležitým krokem bylo podepsání dvou smluv tzv. Římských 25. března 1957 v Římě. Vlivem první smlouvy se vytvořilo Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom) a druhá smlouva zajistila vznik Evropskému hospodářskému společenství (European Economic Community, EEC), označovanému jako Společný trh (Panfil, 2003). Hlavním předmětem smlouvy o Euroatomu bylo ujednání, že využívání jaderné energie je pouze pro mírové účely. Druhá smlouva o EEC naopak si naopak stanovila za cíl vytvoření tzv. celní unie (např. odstranění celních poplatků, rušila překážky spojené s funkcí volného pohybu osob, služeb a kapitálu aj.) Tyto smlouvy se staly základními právními a programovými dokumenty evropské integrace (Maňák, 2000). Kromě zavedení tří společných politik: politiky zemědělství, politiky obchodu a dopravy je na základě těchto smluv významný vznik institucí³⁵ – Shromáždění (později Evropský parlament), Rada Evropy, Evropská komise a Evropský soudní dvůr (MZV ČR, 2003).

Původní plán „otců Evropy“ v 60. letech 20. století sjednotit všechny evropské státy do jednoho Evropského státu, který by měl společný parlament, společnou vládu a společné soudnictví nevyšel. Francouzský prezident Charles de Gaulle odmítl tento plán podpořit a postavil proti němu koncepci Evropy států, podle níž by měly země vzájemně spolupracovat v různých oblastech, ale přitom by si měly zachovat plnou samostatnost a suverenitu (Panfil, 2003). Obavy prezidenta de Gaulle, že Francie ztratí možnost ovlivňovat zemědělskou politiku Unie, vyvrcholily odvoláním francouzského zástupce (tzv. politika prázdné židle) z Rady ministrů a tím také znemožnění činnosti této instituce. Až s tzv. Lucemburským kompromisem byla dojednána náprava a nebyl překonán krach integračních snah společenství (MZV ČR, 2003).

V roce 1973 vstoupily do Společenství další země: Dánsko, Irsko a Velká Británie. Devět členů se tak shodlo na tzv. Evropské politické spolupráci (tím došlo ke sjednocení celních sazeb) a také vytvořilo Evropskou radu. Vrcholem tohoto období se staly první všeobecné volby do Evropského parlamentu, které se konaly v roce 1979 (Panfil, 2003).

---

³⁴ Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (Panfil, 2003)

³⁵ Srov. Delegation Evropské komise v ČR, *Instituce Evropské unie*, 1.vyd., 2002.

V osmdesátých letech se přidalo do EHS Řecko (1981), Portugalsko (1986) a Španělsko (1986). Tím se Evropské společenství rozrostlo na 12 států a v únoru 1987 podepsalo Jednotný evropský akt, který výrazně posílil pravomoc Evropské rady a doplnil původní integrační smlouvy (Panfil, 2003). Za nejvýznamnější je však považována Smlouva o Evropské unii, kterou členské státy podepsaly 7. února 1992 v nizozemském Maastrichtu (Maňák, 2000). Tato smlouva zajistila vznik Hospodářské a měnové unie, prosadila Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a rozšířila pravomoci Evropského parlamentu (Panfil, 2003). Na základě Maastrichtské smlouvy se původní Evropské hospodářské společenství proměnilo k 1. 1. 1993 na Evropskou unii (dále EU). Cílem Smlouvy o Evropské unii bylo vytvoření prostoru bez vnitřních hranic, podpora vyváženého a dlouhodobého hospodářského a sociálního růstu, zavedení jednotné měny – eura (MZV ČR, 2003).

Od roku 1993 do konce roku 2008 vstoupilo do Unie 15 států: Finsko, Rakousko a Švédsko (1995), Česko, Slovensko, Slovinsko, Polsko, Malta, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Kypr, Estonsko (2004) a Bulharsko s Rumunskem (2007). V současnosti se snaží o vstup Chorvatsko, Turecko a Makedonie.

Obrázek č. 12. Státy Evropské unie (<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

2 VLASTIVĚDA V RVP ZV

2. 1 VYMEZENÍ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů.

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání rozpracovává cíle vzdělávání stanovené školským zákonem a vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky, které jsou nezbytné k dosahování těchto cílů. Pro jednotlivé obory vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), které představují školní úroveň. Každá škola si vytváří ŠVP pro vzdělávání, pro nějž je vytvořen RVP, se kterým musí být v souladu a podle něhož se uskutečňuje vzdělávání na dané škole.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Rámcové vzdělávací programy:

- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- vycházejí z koncepce celoživotního učení;
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

2. 1. 1 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

Praktická část diplomové práce se zaměřuje na vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět*, kdy v rámci vyučovacích hodin vlastivědy a mezipředmětových vztahů dochází k realizaci projektu. V RVP ZV jsou jednotlivé vzdělávací oblasti v úvodu vymezeny *Charakteristikou vzdělávací oblasti*, která vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů dané vzdělávací oblasti. Dále na charakteristiku navazuje *Cílové zaměření vzdělávací oblasti*. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí.

Praktické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi je dáno tím, že si škola na základě cílového zaměření vzdělávací oblasti stanovuje ve ŠVP výchovné a vzdělávací strategie vyučovacích předmětů.

Naukový obsah vzdělávacích oborů (včetně doplňujících vzdělávacích oborů) je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Toto rozdělení má školám usnadnit distribuci vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků.

Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Vymezují předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě.

RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Pro svoji informativní a formativní funkci tvoří nezbytnou součást vzdělávacího obsahu. Učivo, vymezené v RVP ZV, je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo závazné.

Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách podle potřeb, zájmů, zaměření a nadání žáků tak, aby bylo zaručené směřování k rozvoji klíčových kompetencí:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu několika vzdělávacích oborů (integrováný vyučovací předmět). RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Záměrem je, aby učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata, společná jednotlivým vzdělávacím oborům, a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělání.

2. 1. 1. 2 CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI *ČLOVĚK A JEHO SVĚT*

Vzdělávací oblast *Člověk a jeho svět* je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah (Příloha č. 1) týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým syntetickým (integrováním) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.

Vzdělávání v oblasti *Člověk a jeho svět* rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci, jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují

s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi a vztahy mezi nimi, všítat si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvorů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat a přemýšlet o nich. Na základě poznání sebe a svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům, vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.

Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitelů. Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků.

Vzdělávací oblast tak připravuje základy pro specializovanější výuku ve vzdělávacích oblastech *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a ve vzdělávacím oboru *Výchova ke zdraví*. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *Člověk a jeho svět* je členěn do pěti tematických okruhů: *Místo, kde žijeme*; *Lidé kolem nás*; *Lidé a čas*; *Rozmanitost přírody*; *Člověk a jeho zdraví*. Propojováním tematických okruhů je možné vytvářet v ŠVP různé varianty vyučovacích předmětů a jejich vzdělávacího obsahu.

Praktická část diplomové práce pojednává o tematickém okruhu *Místo, kde žijeme*, v němž se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Do tohoto každodenního života se učí vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na dopravní výchovu, praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti:

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k

- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti
- orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací

- rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci i v méně běžných situacích, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)
- utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí
- objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět
- poznávání podstaty zdraví i příčin nemocí, k upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých

Důležitou součástí RVP ZV jsou *Průřezová témata*, která reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se tak významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují nejen charakteristiku průřezového tématu, ale také vztah ke vzdělávacím oblastem. Obsah průřezových témat doporučený pro základní vzdělávání je rozpracován do tematických okruhů. Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat (činností, námětů). Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností. Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata, avšak všechna průřezová témata nemusí být zastoupena v každém ročníku.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu. Cílem diplomové práce je pouze přiblížit problematiku průřezových témat, není jejím úkolem je doslova charakterizovat. V případě zájmu a prohloubení informací, autorka odkazuje na RVP ZV, který se podrobně zabývá průřezovými tématy. Zde jsou tedy stručně uvedeny pouze názvy průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, 23. 11. 2009)

3 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

K zásadní proměně v oblasti základního vzdělávání dochází v roce 2007, kdy byl schválen Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV), který jasně formuluje cíle základního vzdělávání a klíčové kompetence žáka upotřebitelné nejen ve studiu, ale i v životě. RVP ZV vytváří nejen model, v němž je učivo prostředkem rozvoje osobnosti dítěte, ale také klade nové požadavky na vzdělávání v českém školství. Tyto požadavky dávají možnost např. variabilitě, diferenciaci a větší volnosti v organizaci výuky, netradičním a aktivizujícím metodám výuky (např. projekty) apod. Podle Jany Kratochvílové se díky novým možnostem v základním vzdělávání zařazuje často projektová metoda. Ta je však podle ní ovlivněna několika aspekty (2006, str. 5):

- *Orientací na metody výuky, které se zdánlivě jeví jako nové, ale mají již svou historii a prokázaly své opodstatnění u nás i v zahraničí v minulosti.*
- *Zaváděním komplexních metod, které souhrnně rozvíjejí klíčové kompetence žáka, ovlivňují celkovou organizaci výuky, její hodnocení a pracovní atmosféru ve třídě a tím dlouhodobě její klima.*
- *Předáváním zkušeností s projektovou výukou mezi učiteli na vzdělávacích seminářích.*
- *Orientací na metody, v nichž se postupně mění role učitele a je uplatňován osobnostně rozvíjející a interaktivní model výuky.*
- *Potřebou individualizace a diferenciaci ve výuce.*
- *Publikováním a předáváním zkušeností s projektovou výukou v pedagogickém tisku, především časopisech Moderní vyučování, Učitelské noviny, Učitelské listy, Komenský.*

Původní principy projektové výuky nacházíme v pedagogických odkazech těchto myslitelů: J. J. Rousseau³⁶, J.H. Pestalozziho, F.W. Fröbela a počátkem 20. století i u C. Freineta (Kratochvílová, 2006). V historickém kontextu je však projektová výuka a projektová metoda spojována s reformní pragmatickou pedagogikou a jejími zakladateli J. Deweyem³⁷ a W.H. Kilpatrickem³⁸.

Pragmatická pedagogika chápe vzdělávání jako nástroj řešení problémů, se kterými se člověk setkává v praktickém životě. Do podvědomí českého školství pronikla pragmatická pedagogika

---

³⁶ dílo Emil aneb O výchově (1762)

³⁷ John Dewey (1859 – 1952) byl americký filozof, pedagog, psycholog a reformátor vzdělávání. Jeho myšlenky měly velký vliv nejen ve Spojených státech, ale i po celém světě (http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Dewey, 23.11.2009).

³⁸ W. H. Kilpatrick (1871 – 1965) prvním teoretikem. Propracoval její koncepční základ a zobecnil její význam a funkci. Roku 1918 kniha „The Project Method“ ([http://zdenka-projekty.bdnnet.cz/Main/Osobnosti Projektov %E9V% FDuky](http://zdenka-projekty.bdnnet.cz/Main/Osobnosti%20Projektov%C3%A9%20FDuky), 23. 11. 2009).

na počátku 20. století, kdy položila základy pro tzv. alternativní pedagogiku (Rašková, 2006). Nejvýznamnější představitel tohoto reformního hnutí J. Dewey a jeho žáci, mezi něž patřil i Kilpatrick, vytvořili vyučovací systém – projektové vyučování (Jůva, 2003).

Pro definování pojmu projekt, projektová metoda nebo projektová výuka neexistuje žádná univerzální definice. Pojem „projekt“ se používá v jiném kontextu, než jsme zvyklí. Často se s ním setkáváme na poli technických oborů, jako je např. stavebnictví, strojírenství apod. Např. „stavební projekt“, ačkoli je to plán, jak postavit dům, má mnoho společného s pedagogikou, školou a výukou dětí – plánování, organizování, logický a promyšlený postup řešení, a především výsledný konkrétní a užitečný produkt (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2006). S. Velínský (1932) charakterizuje projekt jako určitý navržený úkol, který by se měl zdát žákovi životně důležitým a tím, že přibližuje skutečné činnosti lidí v životě. Ředitel pilotních škol ve Zlíně S. Vrána (1938) si představuje projekt jako „podnik žáků“ následovně:

1. *Je to podnik*
2. *Je to podnik žáka*
3. *Je to podnik, za jehož výsledky převzal žák zodpovědnost*
4. *Je to podnik, který jde za určitým cílem*

Ze současných pedagogů se k tomuto pojetí přiklání i E. Lukavská, která uvádí, že „projekt je žákův podnik sledující určitý cíl, za nějž žák převzal zodpovědnost“ (2003, str. 51). J. Kratochvílová na základě opory pojetí J. Maňáka³⁹ a V. Švece definuje projekt následovně: „Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“ (2006, str. 36).

S projektem souvisí úzce projektová metoda. Avšak uplatňují se při ní tři odlišné přístupy. Často je v odborné literatuře definována pomocí projektu. Je tomu např. v Pedagogickém slovníku, kde nacházíme definici projektové metody jako vyučovací metody, „v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného, či slovesného produktu“ (2001, str. 184). Rovněž bývá definována pomocí znaků, které jsou pro ni typické (J. Valenta⁴⁰), nebo bývá také určována pomocí koncentrační ideje (J. Uher⁴¹).

³⁹ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.

⁴⁰ VALENTA, J. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou*. Pohledy. Praha: Ipos Artama, 1993.

J. Kratochvílová shrnuje projektovou metodu „*jako uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce*“ (2006, str. 37).

Projektová výuka je podle M. Kubínové vzdělávací strategie, která je založená na aktivním přístupu žáka vlastnímu učení (2002). Někteří autoři (např. J. Skalková nebo J. Bastian) vymezují projektovou výuku jako zvláštní formu výuky, v níž učitelé a žáci obracejí svou pozornost na společně formulovaný problém (Kratochvílová, 2006). H. Grecmanová vymezuje projektovou výuku „*jako vyučovací formu, která je ve srovnání např. s frontálním vyučováním i jinými formami výuky významně komplexnější, protože projekty jsou složeny z četných rozmanitých fází, využívají všechny sociální formy a metody učení a zaměřují se na vysoce žádané oblasti učebních cílů*“ (1997, str. 39).

3. 1 TYPOLOGIE PROJEKTŮ

Do současné doby se vytvořila celá řada projektů, které můžeme třídit podle různých hledisek. Mezi nejčastěji uváděná hlediska patří délka trvání projektu, účel projektu, projekty podle navrhovatele, počtu zúčastněných, velikosti, místa, zapojení předmětů apod. Autorka uvádí typy projektů podle J. Kašové (2006):

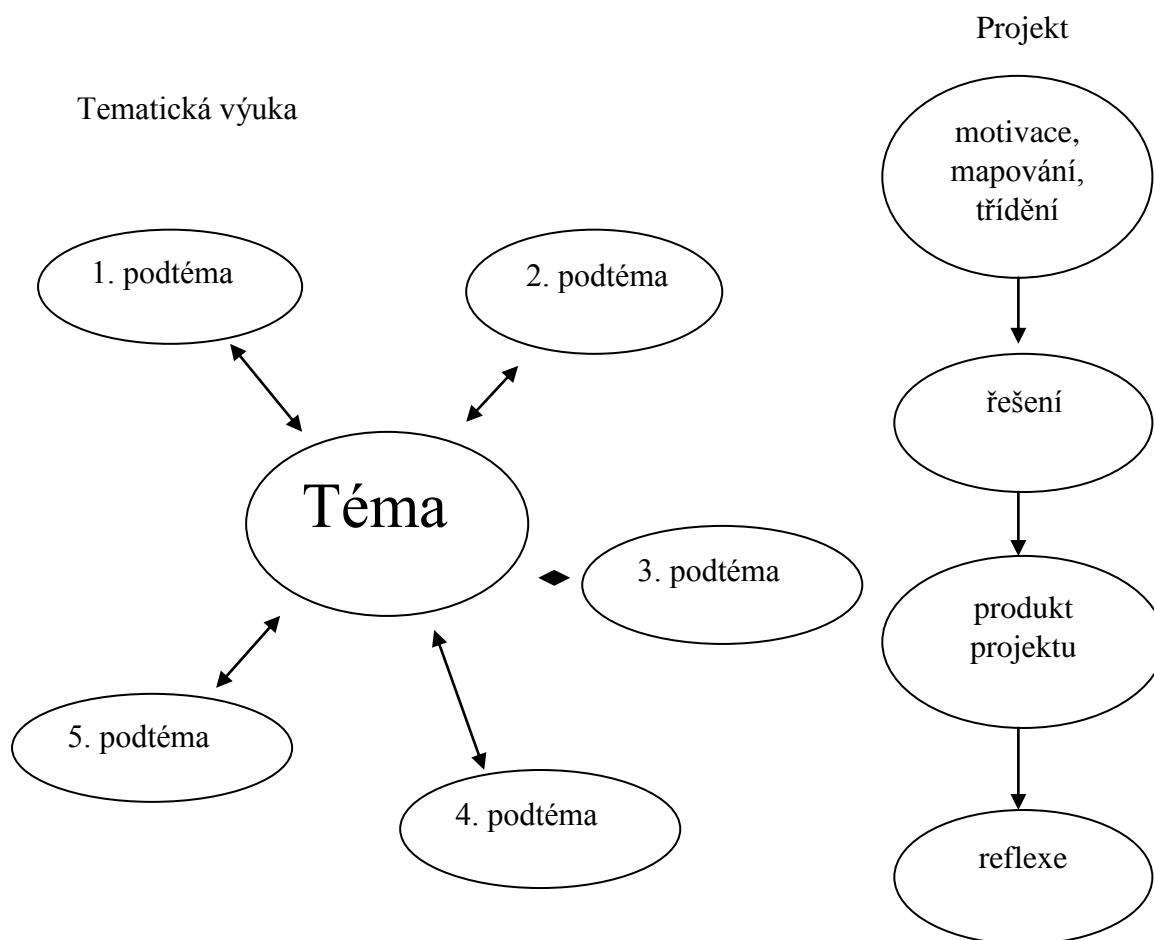
- *podle účelu*
- *podle vztahu k učivu a k vyučovacím předmětům*
- *podle organizace*
- *podle délky trvání*
- *podle místa konání*
- *podle navrhovatele*
- *podle počtu zapojených žáků*
- *podle velikosti*

Typologii projektů uvádějí i V. Příhoda, R. Žanta a zakladatel projektové metody W.H.Kilpatrick. Typologie uvedených autorů jsou si v jistých bodech podobné. Mnoho učitelů si myslí, že v praxi projektovou metodu aplikují, ale je třeba rozlišovat, zda se jedná o skutečné projekty nebo o tematické vyučování. Za projektové vyučování nelze považovat např. výlet, exkurzi, výtvarnou práci, vycházku bez spoluzodpovědnosti žáka (Kašová, 1995). Tematické

---

⁴¹ UHER, J. *Hlavní zásady didaktické s ohledem na princip činné školy*. Praha: B. Kočí, 1926.

vyučování vychází z určeného tématu, které v sobě integruje obsah různých vyučovacích předmětů. Hlavní téma je v centru zájmu a vycházejí z něj různá podtémata. Podle A. Tomkové je *projektové vyučování úkolem žáka, za který přebírá plnou odpovědnost, přímo, logicky a systematicky směřuje od motivace, mapování a třídění přes řešení ke konkrétnímu produktu* (2009, str. 14). Charakter tematické výuky a projektu vyjadřují dvě následující schémata (převzato z TOMKOVÁ A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. 1.vyd. Praha: Portál, s. 176.):

J. Kratochvílová uvádí čtyři fáze řešení průběhu projektu (2006, str. 41):

1. *Plánování projektu* – definování podnětu, zvolení výstupu projektu, zpracování časového rozvržení projektu, promyšlení prostředí projektu, vymezení účastníků projektu, promyšlení organizace projektu, zajištění podmínek pro projekt, promyšlení hodnocení, možné uplatnění brainstormingu⁴².

2. *Realizace projektu* – žáci sbírají vhodný materiál, třídí ho, zpracovávají, analyzují, kompletují; pedagog vystupuje jako poradce, motivuje a podporuje konání žáků.

3. *Prezentace výstupu projektu* – výsledek projektové činnosti (písemná, ústní, prezentace praktického výrobku), může být realizována na několika úrovních:

- *prezentace pro rodiče*
- *prezentace ve třídě pro spolužáky*
- *prezentace ve škole a mimo vlastní třídu*
- *prezentace pro veřejnost a zainteresované složky na projektu*
- *prezentace pro jiné instituce*

4. *Hodnocení projektu* – hodnocení celého procesu (naplánování projektu, jeho průběhu i výsledku z pohledu žáka a učitele) a z hodnocení by mělo vyplynout opatření do budoucna, jak pro učitele, tak pro žáka.

3. 2 PŘEDNOSTI A NEVÝHODY PROJEKTOVÉ VÝUKY

Projektová výuka, projekt či projektová metoda se zatím v dnešní pedagogické praxi příliš neuplatňují. Jsou spíše využívány školami alternativními a inovativními nebo jsou realizovány učiteli jako zpestření výuky. Proč tomu tak je, sdělují učitelé z praxe takto (Kratochvílová, 2006):

- projekt je náročný na přípravu
- projekt je náročný na pomůcky a na materiální zajištění
- projekt je náročný na organizaci

---

⁴² Brainstorming (do češtiny přeložitelný jako mozkotřás) je skupinová technika zaměřená na generování, co nejvíce nápadů na dané téma. Je založena na skupinovém výkonu. Nosnou myšlenkou je předpoklad, že lidé ve skupině, na základě podnětů ostatních, vymyslí více, než by vymysleli jednotlivě. Poprvé s touto myšlenkou přišel v roce 1939 reklamní pracovník Alex Faickney Osborn (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Brainstorming>, 23. 11. 2009).

- projekt vyžaduje tvořivě reagovat na změny v procesu atd.

Z těchto uvedených sdělení vyplývá, že realizace projektů klade vysoké nároky nejen na učitele a žáky, ale i na školu celkově. Avšak najdou se i učitelé, kteří jsou ochotni realizovat projekty ve své výuce. Proč tomu tak v současnosti není na všech školách? Jaké přednosti či nevýhody uvádějí odborníci?

Ve 30. letech byly projekty důsledně zkoumány. V. Příhoda uvádí, že „byly vyzkoušeny všechny druhy projektů a byly poznány jejich výhody a nevýhody. V seminářích reformních škol bylo o projektové metodě referováno a podrobně projednáváno...“ (1936, str. 162). Na základě zkušeností byla formulována jistá doporučení, která upozorňovala na přednosti nebo nevýhody projektové metody. Ze současných autorů např. J. Valenta poukazuje na možné nevýhody v realizaci projektové metody a to že „učitel musí citlivě odhadnout míru volnosti a míru odpovědnosti dětí; vše musí být promyšleně organizováno a řízeno...“ (1993). H. Grecmanová a E. Urbanovská považují za pozitivní působení projektové metody na proces poznávání dítěte cestou autonomní zkušenosti, na vytváření jeho poznatků v průběhu projektové činnosti, čímž se zajišťuje kontinuita poznání a zkušenosti (1997). A. Tomková uvádí problémy s projektovou výukou komplexně – např. nároky na prostory a vybavení pomůckami, jednostranné řízení a plánování procesu učitelem, porušování principu soustavnosti a systematičnosti vzdělávání, nepřesné stanovování úkolů vlastního projektu (1998). Pokud bychom hledali v další literatuře, najdeme podobné znění již uvedených předností či úskalí. Autorka se však ztotožňuje s uvedením J. Kratochvílové, která vymezuje nedostatky projektové metody takto (2006):

- 1) *Náročnost požadavků na studenta.*
- 2) *Časová náročnost na zpracování projektů.*
- 3) *Potřeba dohledu nad projektem.*
- 4) *Potřeba propracovaného návrhu na zdárný průběh projektu.*
- 5) *Přípravná cvičení – příprava pro projekt.*
- 6) *Obtíže spojené s hodnocením projektů.*
- 7) *Popřípadě zvláštní výdaje spojené s realizací projektu.*

II. ČÁST PRAKTICKÁ

4 VLASTNÍ PROJEKT „KŘÍŽEM KRÁŽEM PO EVROPĚ“

Délka projektu: Střednědobý – tříměsíční

Vzdělávací oblasti: Člověk a jeho svět

Jazyk a jazyková komunikace

Matematika a její aplikace

Umění a kultura

Člověk a zdraví

Člověk a svět práce

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Multikulturní výchova

Environmentální výchova

Mediální výchova

Ročník: 5.

Učivo: Evropa

Vyučovací metody: slovní (popis, rozhovor, beseda), metody práce s textem, aktivizující metody

Organizační forma: skupinová (projektové vyučování)

Cíle projektu:

- žáci mají základní znalosti o Evropě jako kontinentu a o evropských státech
- orientují se na mapách střední Evropy a Evropy
- určují a lokalizují na mapách sousední státy a ostatní státy Evropy
- samostatně charakterizují politický, společenský a kulturní život Evropanů

- vyhledávají a zpracovávají informace o evropských státech, posuzují jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního; zprostředkovávají ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest, orientují se v reáliích minulosti a současnosti
- umí pracovat s textem, rozlišují podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenávají, zvládají běžná pravidla mezilidské komunikace daného kulturního prostředí; získávají sebedůvěru při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama
- využívají matematické poznatky v praktických činnostech; k přesnému a stručnému vyjadřování užívají matematického jazyka včetně symboliky, provádějí rozборы a zápisy při řešení úloh a ke zdokonalování grafického projevu, vnímají složitosti reálného světa; rozvíjejí zkušenosti s matematickým modelováním (matematizací reálných situací), vyhodnocují matematický model a hranice jeho použití
- jsou vedeni k pochopení umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; učí se prostřednictvím vlastní tvorby opírat o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot, spoluvytvářejí vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, poznávají umělecké hodnoty v širších sociálních a kulturních souvislostech; přistupují tolerantně k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i ke kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností
- poznávají zdraví jako nejdůležitější životní hodnotu, jsou vedeni k pojetí zdraví jako vyváženého stavu tělesné, duševní i sociální pohody a vnímají radostné prožitky z činností podpořených pohybem, příjemným prostředím a atmosférou příznivých vztahů; poznávají člověka jako biologického jedince závislého v jednotlivých etapách života na způsobu vlastního jednání a rozhodování, na úrovni mezilidských vztahů i na kvalitě prostředí; získávají základní orientace v názorech na to, co je zdravé a co může zdraví prospět, i na to, co zdraví ohrožuje a poškozuje
- mají pozitivní vztah k práci a odpovědnost za kvalitu svých i společných výsledků práce; organizují plán práce, používají vhodné nástroje, náradí a pomůcky při práci i v běžném životě; vytrvale a soustavně plní zadané úkoly, uplatňují tvořivost a vlastní nápady při pracovní činnosti a vynakládají úsilí na dosažení kvalitního výsledku.

Reflexe projektu: v rámci opakování s mottem „Opakování je matka moudrosti“ vždy po dvou projektových dnech; rozhovor pedagoga se žáky na závěr projektového dne.

Popis projektu:

Vlastní projekt „Křížem krážem po Evropě“ je plánován na tři školní měsíce, kdy budou výuce po tuto dobu vymezeny soustavně dva vyučovací dny z týdne a to i v podobě mezipředmětových vztahů. Každý den projektu bude začínat 90minutovým úvodem, zahrnujícím i hodinu vlastivědy. Vyvrcholením tohoto projektu bude „Večírek Evropy“, ve kterém žáci využijí nejen svoje vědomosti, ale projeví se, zda nabyté vědomosti dokáží přenést i do běžného života a vytvořit „Cestovní katalog“, který mapuje samostatnou tvorbu žáků v průběhu projektu.

Ve vlastním projektu „Křížem krážem po Evropě“ se setkáváme s odbornými termíny z oblasti cestovního ruchu, které jsou v současnosti běžnou záležitostí při plánování dovolených, výletů apod. Je proto důležité, abychom žáky seznámili s touto problematikou, která jim jistě v praktickém životě bude k užítku. Samozřejmostí projektu je propojenost praxe a průřezových témat se vzdělávacím obsahem *Člověk a jeho svět*, který je nezbytný pro plánování a realizaci projektu.

V projektu žáci vystupují jako „cestující“ a učitel jako „hlavní delegát“ cestovní kanceláře Sluníčko, kterou nejdříve vyučující představí a po vysvětlení rozdělí třídu do čtyř pracovních skupin „cestujících“, které budou po celou dobu projektu spolupracovat. Skoro všechna témata projektu spojuje skupinová forma práce. Po dobu projektu si žáci budou veškeré poznatky zaznamenávat do katalogu, který si v rámci projektu budou vytvářet.

1. DEN

TÉMA: „VÍTEJTE V EVROPĚ“

90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Český jazyk a literatura, Výtvarná výchova, Matematika a její aplikace

Výchovně – vzdělávací cíle:

- Opakování učiva 4. ročníku
- Seznámení se s kontinentem – Evropa
- Dokázat se orientovat na mapě světa a Evropy
- Učení se spolupráci a komunikaci ve skupinách
- Ovládnutí problematiky mluvnických kategorií v českém jazyce
- Správné řešení početní operace s přirozenými čísly

- Interpretovat téma učiva ve výtvarné tvorbě
- Rozvíjení spolupráce při společném řešení stanovených úkolů

Pomůcky: úvodní strana katalogu (viz Příloha č. 1), vystřižené určovací lístky do skupin (viz Příloha č. 2), jednotlivé „cestovní formuláře“ (viz Příloha č. 3), křížovka (viz Příloha č.4).

Organizace: Pedagog rozdává lístečky (viz Příloha č. 2), které rozdělí žáky do 4 skupin. Skupina si určí svého mluvčího a vymyslí si název pro svou skupinu. Již na začátku čekají žáky úkoly v podobě kreslení úvodního listu katalogu (viz Příloha č. 1) a vyplnění „cestovních formulářů“ (viz Příloha č. 3). Na úvodním listě do prázdného obdélníku pod nadpisem si žáci namalují sluníčko (logo kanceláře), poté si každý z nich podepíše formuláře svým jménem a příjmením, popř. přezdívkou na vyznačené řádky a nakreslí na „cestovní formulář“ svou aktuální podobiznu. Tento „cestovní formulář“ vloží do cestovního katalogu, jako svoji pracovní vizitku a bude ho mít stále při realizaci projektu.

Motivace: *„CK SLUNÍČKO působí v oblasti cestovního ruchu jeden den a její specialitou jsou převážně „last minute“ zájezdy, poznávací zájezdy a expedice do evropských států. Největším unikátem této cestovní kanceláře je zahajovací exkurze raketoplánem nad Evropou.*

Za dobu své krátké existence nezískala tato cestovní kancelář ještě ani jedno významné ocenění, proto je na nás, abychom to napravili.

V tříměsíční nabídce CK SLUNÍČKO můžete počítat s dopravou autobusovou, leteckou, lodní nebo vlastní. Avšak pozor, některé zájezdy jsou velmi náročné a je možné ohrožení vašeho návratu domů, proto je důležité, abyste se zachovali fairplay a v možném nebezpečí se i podrželi. Nejde o to být prvním, ale vše splnit a vrátit se šťasten zpátky z cest.

Každý z vás si jistě kupuje pohlednice na svých cestách na památku, proto si budete vytvářet katalog, abyste měli z cest i nějakou vzpomínku.“

VLASTIVĚDA

Učivo: Evropa jako kontinent

Pomůcky: 1 papír A4, okopírované materiály z příloh č. 5 a č. 6, pastelky, lepidlo, nůžky, novinové čepice („večerníčky“), nástěnná mapa světa a Evropy, atlasy Evropy, tabule a křída

Organizace: Lavice jsou po celou dobu týdenního trvání projektu seřazeny ve tvaru rakety (cestujeme raketoplánem). Žáci jsou pohromadě ve svých skupinách a mají k dispozici skafandry v podobě novinových čepic.

Motivace: *„Vítejte na lodi Skywalker, návštěvníci! Čeká nás dlouhá cesta po planetě Zemi, která bude pro vás velmi náročná, proto je potřeba, aby každý z vás na této cestě vydal ze sebe to*

nejlepší. Jen takhle můžete pokračovat na naší dlouhé pouti. Prosím, pohodlně se usad'te a vyjždíme!“

Pedagog přibližuje problematiku nového učiva a přitom demonstruje na nástěnné mapě, kolik je kontinentů na Zemi. Rozdá všem žákům slepou mapu světa (viz Příloha č. 5), kterou si žáci popíší, vystříhnou a nalepí na připravený A4 papír. Domácím úkolem bude vybarvení této „vlastní mapy světa“. Poté pedagog rozdává skupinám okopírované slepé mapy Evropy (viz Příloha č. 6), se kterými budou společně pracovat s atlasy Evropy: vyhledávají a vybarvují pohoří (hnědě), moře (modře) a nížiny (zeleně) přitom si zapíší do mapek tato zeměpisná data z tabule:

- Poloostrovy a ostrovy: Skandinávský poloostrov, Island, Irsko, Britské ostrovy, Pyrenejský poloostrov, Baleáry, Apeninský poloostrov, Korsika, Sardinie, Sicílie, Malta, Balkánský poloostrov, Peloponéský poloostrov, Kréta a Kypr
- Vodstvo: Atlantský oceán, Severní moře, Baltské moře, Středozevní moře, Jaderské moře, Černé moře, Ladožské a Oněžské jezero, Balaton; řeka Dunaj, Rýn, Volha a Ural
- Pohoří: Alpy, Karpaty, Pyreneje, Apeniny
- Nejvyšší hora Mount Blanc (4807 m. n. m.), nejvyšší sopka Etna (3323 m. n. m.)
- Průlivy: La Manche, Gibratský, Bospor a Dardanely
- Mírný podnebný pás (sever – pás studený)

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

45 MINUT

Učivo: Vlastní jména, opakování mluvnických kategorií u podstatných jmen a sloves

Práce s textem z knihy Julese Verna Cesta kolem světa za osmdesát dní (2007, s. 143)

„Téhož večera pokračoval vlak v cestě bez překážek, minul pevnost Sanders, zdolal Cheyennský průsmyk a dojel k průsmyku Evanskému. V těchto místech dosahovala železnice nejvyššího bodu celé trati, totiž osmi tisíc jedenadevadesáti stop nad hladinou oceánu. Cestujícím už zbývalo jen dostat se až dolů k Atlantiku nekonečnými pláněmi, které zde urovnala příroda. Tam na "Grand trunku" ležela křižovatka Denver City, hlavní město státu Colorado. Toto území je bohaté zlatými a stříbrnými doly a už víc než padesát tisíc obyvatel si je zvolilo za své sídlo. V tuto chvíli měli ujeto ze San Francisca tři sta dvaosmdesát mil za tři dni a tři noci. Podle všech předpokladů měly jim k dosažení New Yorku stačit čtyři dni a čtyři noci. Phileas Fogg tedy cestoval v mezích stanovených lhůt.“

- ✓ Vypiš z textu všechna vlastní jména

- ✓ Urči u podstatného jména TRATI jeho mluvnické kategorie:

- ✓ V poslední větě podtrhni základní větné členy
- ✓ V první větě urči slovní druhy
- ✓ U slovesa LEŽELA, urči mluvnické kategorie

- ✓ Na kterém kontinentu se příběh odehrává? (San Francisco – Hollywood)

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

90 MINUT

Pomůcky: Balónek, noviny, tapetové lepidlo, kbelík s vodou, temperové barvy, ploché štětce, paleta, kelímek, CD přehrávač a CD Louise Armstronga

Organizace: Děti sedí v kruhu na koberci, pedagog pustí píseň od Louise Armstronga What a Wonderful World. V překladu znamená Jak je svět báječný a tím také motivuje žáky otázkou, co si představují pod pojmem báječný svět.

Technika: Kašírování

Postup výroby: Vezmeme si noviny a natrháme je nebo nastříháme na malé kousky. Čím menší, tím je to pro nás lepší. Potom všechny takto natrhané noviny vsypeme do kbelíku s vodou. Vody by mělo být tolik, aby se noviny mohly dostatečně ponořit a namočit. Novinovou směs ve vodě promícháme rukama nebo třeba vařečkou, a necháme asi dvě hodinky odstát. Po uplynutí této doby ponoříme ruce do kbelíku a začneme prsty a dlaněmi vodu se změkklými novinami pomalu zpracovávat. Mneme směs tak dlouho, až z novin nezůstane ani jeden celý kousek a místo toho zůstane ve kbelíku jen šedivá hmota. Pokud tato hmota ve vodě hodně plave, přebytečnou vodu slijeme. Nyní přišel čas na lepidlo. Nalijeme ho do kbelíku postupně tolik, aby se jím dobře promazala veškerá hmota. A tím je konečná fáze výroby této nevzhledné pasty za námi. Nafoukneme balónek, obalíme jej novinovou kaší a novinami a vrchní vrstvu jemným papírem. Necháme zaschnout. Po zaschnutí namalujeme rysy Země.

Učivo: Přirozená čísla více než milion, převody

1) Šotek napsal do matematické tabulky slovně rozlohy zemských povrchů, zapiš je číslicemi:

Sedm milionů osm set dvacet tisíc km ²	
Sto čtyřicet devět milionů km ²	
Sedm milionů sto osmdesát tisíc km ²	
Dva miliony tři sta tisíc km ²	
Pět milionů sedm set dvacet šest tisíc km ²	
Pět set deset milionů osm set šedesát čtyři tisíc km ²	

2) Cestovní kancelář plánovala roční rozpočet na 3 500 000 Kč. Rozhodla se, že bude investovat 250 000 Kč do reklamy na billboardech, 30 000 Kč do komerčních časopisů. Kolik zbylo cestovní kanceláři z rozpočtu?

3) Vypočítej:

$$7\,500\,300 + 800 + 2000 =$$

$$3\,000\,526 - 729\,876 =$$

$$6\,000\,400 + 3\,200\,000 =$$

$$729\,100 + 320\,000 =$$

4) Převeď:

$$1200 \text{ m} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ km} \qquad 1\,500\,000 \text{ m} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ km}$$

ZÁVĚR 1. DNE PROJEKTU

15 MINUT

Učitel shrne celý den projektu se žáky formou rozhovoru. Zeptá se, jak se jim prožitý den líbil, popřípadě zda se jim něco nelíbilo. Nakonec všem rozdá okopírovaný materiál z Přílohy č. 4, který si vyplní a po společném zkontrolování si jej vloží do svého katalogu. Motivace ke křížovce: „*Když jste pracovali na vašich mapách, byl naši lod' navštívit pozemšťan jménem Béd'a, který vám tu zanechal psaníčka (viz Příloha č. 4). Vaším úkolem je, abyste si tato psaníčka vyplnili podle jeho pokynů a vložili do svých katalogů.*”

2. DEN

TÉMA: „ PUTOVÁNÍ ZA POČÁTKEM EVROPSKÉ CIVILIZACE“ 90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Člověk a svět práce, Hudební výchova

Výchovně – vzdělávací cíle:

- Využití hudebních nástrojů s aktivním vnímáním hudby
- Vytvoření úcty k tradicím a k historii
- Správné užívání římských číslic
- Správné určování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen
- Uplatnění tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti

Pomůcky: maskot lodi (viz Příloha č. 7), pastelky

Organizace: Tentokrát budou mít skupiny lavice seřazené do tvaru lodi, protože tématem jsou mořeplavci a návštěva Starověkého Řecka a Říma. Pedagog přivítá žáky již „na lodích“ (lavice) a vybídne je ke spolupráci motivací.

Motivace: *„Vítám vás dnes na „vodě“. Jak jistě víte, před mnoha lety necestovali naši prapředkové letadly, vlaky, metrem či autem. Dříve tyto dopravní prostředky neexistovaly, ale i tak musel běžet obchod mezi světadily a hlavně je překonala samotná zvědavost poznávat naši Zemi. Proto cestovali na lodích, protože někdy byla suchozemská cest velmi nebezpečná, i když cestování po moři taky nebylo moc bezpečné, obchodníky na cestách a jejich posádky často přepadávali piráti. My dnes budeme také plout na lodích za poznáním. Budeme poznávat státy, které jsou počátkem evropské civilizace anebo státy, pod nimiž cestovali slavní mořeplavci. Než však vyplujeme, každá „posádka“ (skupina) si svou loď pojmenuje, vybere si kapitána lodi a namaluje pastelkami na list maskot své lodi“ (viz Příloha č. 7).*

VLASTIVĚDA

Učivo: Řecká republika, Italská republika, Španělské království, Portugalská republika

Pomůcky: lístky s názvy z historie (viz Příloha č. 8), školní atlasy Evropy, encyklopedie (s historickou tematikou – mořeplavci, Starověké Řecko a Řím,...), „cestovní katalog“, pastelky.

Organizace: Po třídě jsou schovány čtyři papíry s tématy z historie (viz Příloha č. 8), které budou hledat „kapitáni“ skupin. Po nálezů těchto témat si přicházejí k učiteli pro pracovní listy, které patří k vylosovanému tématu. Jakmile všechny skupiny úkoly splní, rozdává pedagog mezi všechny pracovní listy ostatních, aby si mohli zapisovat probrané téma. Poté si vyplněné listy všichni vloží do svých katalogů.

Motivace: *„Jak už jsem dříve zmiňovala, budeme dnes plout za státy, které jsou počátkem evropské civilizace nebo za státy, k nimž cestovali slavní mořeplavci, abychom však mohli vyjet, je potřeba najít dokumenty, které jsou schovány různě po třídě. Vaším úkolem je, abyste je našli, odevzdali mně a já vám předám do skupiny „lodní deníky“. Až budete hotovi, kapitán a jeho pomocník vystoupí a sdělí nám, co jste na své plavbě na moři viděli.“*

Starověké Řecko (dnes Řecká republika)

Válečnice Athéna (Atény – hl. město)

Athéna byla jednou z nejváženějších bohyň. Byla ochránkyní válečníků, kteří používají více svou inteligenci než hrubou sílu. V době míru učila lidi různým dovednostem a pomáhala jim také budovat lepší společnost. Poté, co zvítězila nad Poseidonem v soutěži o patronát nad Atikou (oblasti kolem Athén), stala se Athéna ochránkyní tohoto města.

Nakresli, jak si představuješ Athénu

Doplň s pomocí atlasu názvy významných měst Řecka

S _____

Ostrov K _____, K _____

Zajímavosti:

Z řad Řeků vzešlo mnoho významných myslitelů – vědců, lékařů, matematiků, filozofů – a Řekové vymysleli také demokracii (svobodná forma vlády). Nejvyšší horou je Olymp, který byl v minulosti označován jako „domov bohů“. Řecko dalo také světu olympijské hry. Úředním jazykem je řečtina.

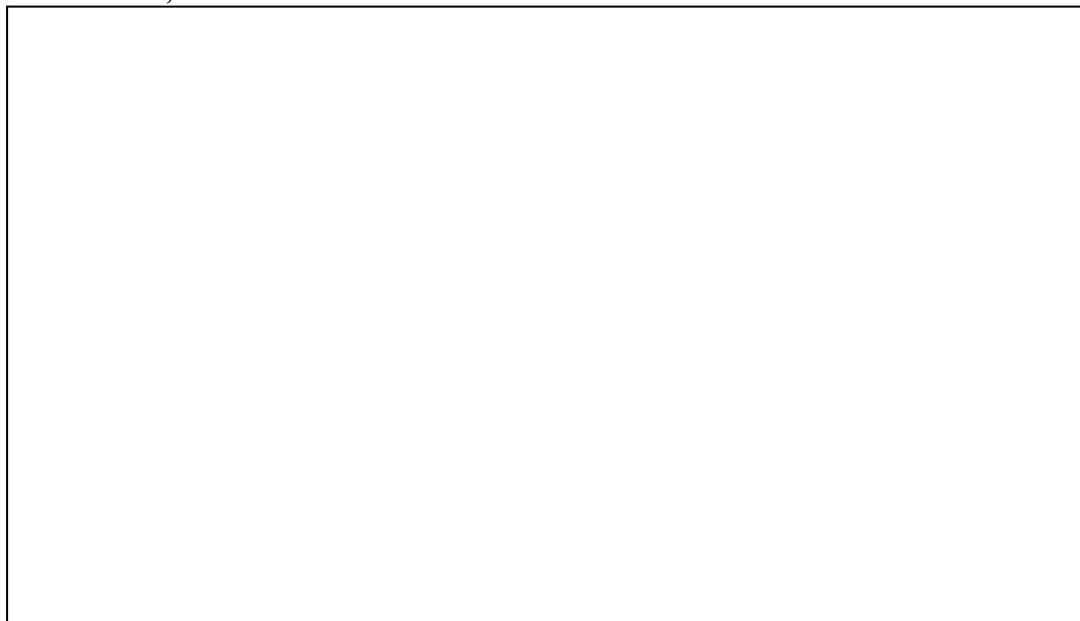
Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Řecka.

Mořeplavci z Portugalska (Portugalská republika)

Putování s Fernão de Magalhães (čti Fernando Magalijenč)

Fernão de Magalhães se narodil v Portugalsku jako syn chudého šlechtice. Na rozdíl od jiných objevitelů, neměl podmínky a předpoklady k tomu, aby se stal velkým plavcem. V mládí působil jako páže u dvora v hlavním městě Lisabon. Tento Portugalec díky svým schopnostem prokázal, že nic není nemožné a jeho expedice na Ostrov koření a Indie patří mezi základní mezníky v dějinách objevných plaveb.

Nakresli vše, co ses z textu dozvěděl

Doplň s pomocí atlasu další významná města Portugalska

- P _____
- F _____
- C _____

Zajímavosti:

K Portugalsku také patří ostrovy Madeira a Azory. Je největším producentem korku na světě. Úředním jazykem je portugalština. Významný je pro Portugalsko cestovní ruch a produkce rybích výrobků.

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Portugalska.

Mořeplavci ze Španělska (Španělské království)

Kryštof Kolumbus ve službách Španělska

Kryštof Kolumbus se narodil v Janově v Itálii jako nejstarší ze čtyř dětí tkalce. Údajně, když odcházel do Portugalska, neuměl číst ani psát, protože v té době v Itálii neexistovala pevně psaná podoba italštiny. Krátkou dobu působil ve službách Portugalska, ale nakonec byl v Madridu, v hlavním městě Španělska pasován na španělského admirála, který v roce 1492 našel Nový svět neboli Ameriku.

Nakresli Kryštofa Kolumba, jak objevil Ameriku

Doplň s pomocí atlasu další významná města Španělska

- B _____
- V _____
- G _____
- S _____

Zajímavosti:

Ke Španělskému království patří Baleáry a Kanárské ostrovy. Úředním jazykem je španělština. Významné je pro Španělsko ovocnářství a vinařství, rybolov, cestovní ruch, ale také zásoby nerostných surovin.

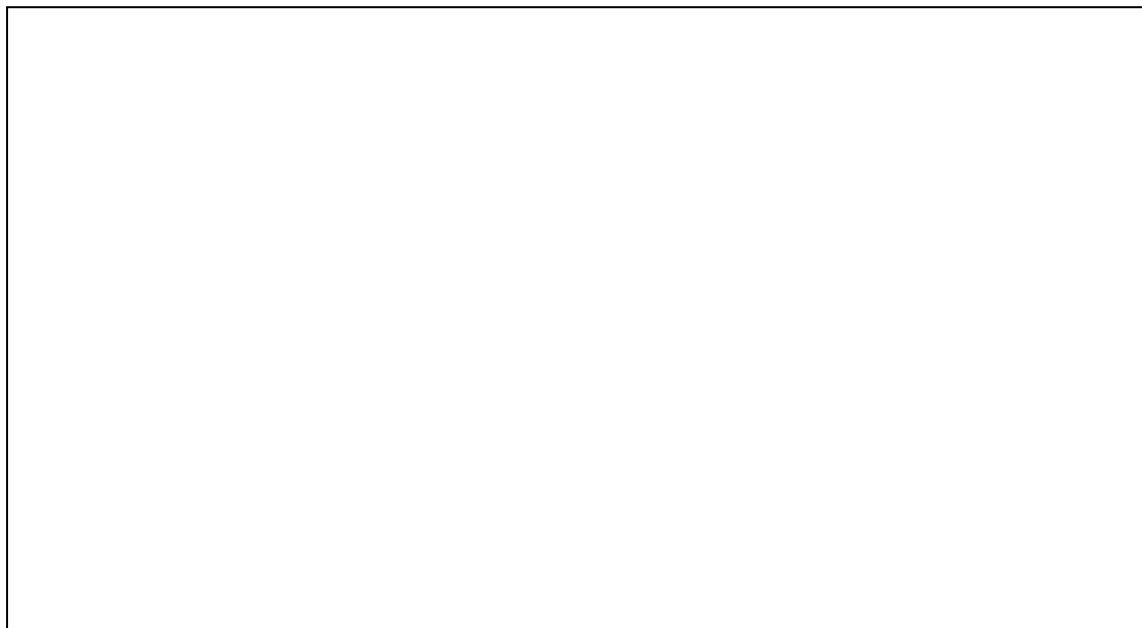
Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Španělska.

Starověký Řím (*Italská republika*)

Vznik města měst – Řím (hl. město)

Dvojčata Romulus a Remus byli podle legendy synové boha Marse. Zlý strýc jejich matky je poslal v košíku po proudu řeky Tibery. Před smrtí je zachránila vlčice, která se o ně starala jako o vlastní. Později našel chlapce pastýř, který je vychoval. Jako mladí muži založili město Řím. Znesvářili se však a Romulus Rema zabil. Ten z nich, který přežil, dal městu jméno.

Nakresli dva bratry a vlčici

Doplň s pomocí atlasu další významná města Itálie

- N _____
- V _____
- J _____
- T _____
- F _____

Zajímavosti:

K nejznámějším italským firmám patří automobilka FIAT. K Itálii patří i dva ostrovy Sicílie a Sardinie. Na ostrově Sicílie se nachází nejvyšší činná sopka v Evropě Etna. Úředním jazykem je italština.

Napiš, co tě napadne, když se řekne Itálie? _____

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Itálie.

Učivo: Římské číslice, písemné odčítání

1) Zapiš římskými číslicemi tyto letopočty:

1986	1567
2004	1390
1962	1755
1491	2000

2) Zapiš správně:

XXXIX	MCXCI	XCIV
CCCXIV	MXLV	CLXIV
DCVXXII	MCMLV	LXXIV
MCMXL	MCCCXLVII	DCCXX

3) Písemně vypočítej a proved' zkoušku

$$8\,158 - 2\,341 =$$

$$9\,762 - 6\,073 =$$

$$92\,567 - 37\,689 =$$

$$45\,211 - 39\,322 =$$

Učivo: Opakování mluvnických kategorií, slovní druhy

Práce s textem z knihy Heather Ameryové – Staré řecké báje a pověsti (2007, s. 6 – 7)

Před pradávnou dobou a předaleko žili řeční bohové a bohyně v palácích mezi vysokými vrcholky proslulé hory Olymp. Zeus, vládce bohů, byl moudrý a nesmírně mocný, ale občas se choval i mstivě a vyváděl hlouposti. Když se rozzlobil, vystřeloval z prstů blesky a všichni ostatní bohové z něho měli strach. Oženil se s bohyní Hérrou a měli spolu mnoho dětí. Zpočátku vládli bohové téměř prázdnému světu, po němž se potulovala zvěř, ale žádní lidé. Zvířata stvořil bůh Epimétheus, který tuto dovednost skvěle ovládl.

Jednoho dne požádal Zeus Prométhea, což byl Epimétheův bratr, aby svět zabydlil lidskými bytostmi. Prométheus vzal kusy hlíny a vymodeloval z ní muže a ženy, kteří vypadali stejně jako bohové, načež jim vdechl život.

Lidé si žili na světě šťastně, jedině, co jim Zeus upíral, byl oheň. Prométheus měl lidi rád a litoval je, že se musejí za temných nocí trást zimou a jíst syrovou potravu.

- ✓ U slovesa ZABYDLIL, urči mluvnické kategorie:
-

- ✓ Vypiš z textu všechny číslovky:
-

- ✓ Znáš i jiné náboženství?
-

Učivo: Rytmus a tempo v hudbě

Pomůcky: barevné papíry, kytara, Orffův instrumentář, CD přehrávač, CD s hudbou, okopírované materiály (viz Příloha 2. den)

Poslech skladby (muzikoterapie – „co cítíš při této hudbě?“ na tabuli – veselá x smutná – barevné papíry; které nástroje slyšíme?; typ hudby)

Dechové cvičení: Tiše myši ši, ši, ši – ať nás kocour neslyší (velmi potichu, potichu, středně hlasitě, hlasitě)

Šla liška po ledu, ztratila klíč od medu, kdo má, ať ho dá, ať ho liška nehledá (smutně, vesele, rychle, vážně, potichu, našťvaně, nahlas) – rytmus, metrum (pomocí Orffova instrumentáře)

Nácvik písní s kytarou:

- David a Goliáš
- Trojský kůň

Opakování notového zápisu

Učivo: Výroba kostýmů – „starověká tunika se sukni“

Pomůcky:

- Bílé tričko s krátkými rukávy
- Bílé plátno
- Nůžky
- Krejčovský metr
- Jehla, nit
- Suchý zip (cca 15 cm)
- Ozdobný materiál (stuh, perly, myrta,...)

Postup:

Každý žák si přinese na vyučovací hodinu bílé tričko. Ustříhnou se rukávy a nahoře u krku trička se vystříhne obloukovitý výstřih (ale pozor, ať se neustříhne i ramenní část). Poté se ustříhnuté části olemují, aby se netřepily. Je potom na žácích, jak si trička ozdobí, zda našijí perličky nebo nechají trička neozdobená.

Výroba sukne není náročná. Každý žák si změří míry od pasu po kolena a šířku pasu s tolerancí navíc cca 10 cm a odstříhne požadovanou délku. Poté sukni okolo sebe obtočí a zkusí si, kde by měl být přišit suchý zip.

Sukně i tunika mají spoustu fantasy variant. Mohou se vytvořit rozparky nebo ozdoby ze stuh, perliček apod.

ZÁVĚR 2. DNE PROJEKTU

15 MINUT

Závěr 2. dne projektu vyvrcholí přehlídkou kostýmů, které si žáci vyrobili. Poté učitel shrne celý projektový den ve formě rozhovoru se žáky. Zeptá se, co se jim líbilo a naopak, co se jim nelíbilo. Nakonec pozve žáky na další projektový den.

3. – 6. DEN

TÉMA: „ALL INCLUSIVE K SOUSEDŮM”

90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Tělesná výchova, Hudební výchova, Matematika a její aplikace, Český jazyk, Výtvarná výchova

Výchovně - vzdělávací cíle:

- Opakování probrané látky a její upevnění
- Získávání, třídění a zpracovávání nových informací
- Správná aplikace početních operací u přirozených čísel
- Správné určování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen
- Rozvíjení estetického citění ve výtvarné tvorbě
- Vnímání radostných prožitků z činností podpořených pohybem

Pomůcky: kontrolní test, pracovní list z Přílohy č. 9

Organizace: Nejdřív učitel v rámci „Opakování je matka moudrosti“ rozdává každému žákovi na začátku hodiny krátký kontrolní test na zopakování učiva, který odpovídá časovému rozpětí cca 10 minut. Před samotnou realizací cesty po sousedních státech ČR vysvětlí učitel žákům, co vyjadřuje pojem „All inclusive“⁴³. Téma „All inclusive k sousedům“ bude realizováno tři dny v jednom týdnu. V prvním dni budou žáci vyhledávat informace o polohách, pohořích a vodstvech sousedních států. Ve druhém projektovém dni budou sbírat údaje o hospodářstvích a průmyslech daných států a v další hodině vlastivědy budou na internetu vyhledávat informace ohledně zajímavostí, kultury a tradic sousedních zemí. Ve třetím dni shrnou žáci formou reportáže celé dva dny poznávání našich sousedů.

Motivace: *„Vítám vás na počátku naší cesty po sousedních státech. Naše kancelář dostala odměnu z ministerstva zahraničí za výborné výsledky v oblasti cestovního ruchu. Odměnou však nejsou peníze, ale zprostředkovala nám dvoudenní „all inclusive k sousedům“. Než však vyrazíme, musíte ve své skupině rozluštit název sousedního státu“* (viz Příloha č. 9).

---

⁴³All inclusive = volně přeloženo "vše zahrnuto". Tento systém používají především větší hotelové a plážové komplexy. Každý hotel si stanovuje jiné podmínky tohoto systému. Nicméně, pokud si zakoupíte pobyt all inclusive, máte většinou v ceně zahrnutou snídani, oběd, večeři, nealkoholické nápoje a neomezenou nabídku stravování během dne. Můžete využívat také široké nabídky sportovního zázemí hotelu jako je fitness, stolní tenis, nemotorové vodní sporty, tenis, squash atd. V každém takovémto hotelu je velmi široká nabídka animačních programů, diskoték, různých kurzů a kulturních programů. Doporučujeme ovšem nezobecňovat a velmi dobře se informovat o obsahu onoho "All inclusive" u Vašeho konkrétního hotelu, předejdete tak nedorozumění a zklamání (http://www.sopka.cz/slovnicek_index.php#01, 15.12.2009)

Kontrolní test

1) Podtrhni správnou odpověď:

Když budu chtít jet do Benátek, pojedu – do Portugalské republiky

– do Španělského království

– do Italské republiky

Zalyžovat v Alpách si mohu – v Portugalské republice

– v Italské republice

– v Řecké republice

2) Doplň hl. města

Itálie - _____

Řecko - _____

Portugalsko - _____

Španělsko - _____

3) Podtrhni správná tvrzení a špatná oprav:

Miláno navštívíme v Portugalsku. Na hoře Olymp podle bájí sídlili bohové. Hlavní město Portugalska je Lisabon. Řím založili podle sourozenci Kain a Ábel. Úředním jazykem Itálie je španělština.

VLASTIVĚDA

Učivo: sousední státy České republiky – jejich poloha, přírodní podmínky

Pomůcky: pastelky, atlasy Evropy, 4 slepé mapy na A3 papírech (viz Příloha č. 10,11, 12, 13)

Organizace: Pedagog rozdává do skupin 4 slepé mapy (viz Příloha č. 10, 11, 12, 13) na A3 papírech. Poté vyzve zástupce skupinky, aby si u něho vyzvedli osnovy, podle kterých budou zpracovávat informace. Přitom budou malovat do mapek hnědě – pohoří, modře – vodstvo. V závěru hodiny budou žáci prezentovat své mapy.

Motivace: *„Cestovní kancelář si usmyslela, že si vytvoří podrobnou mapu sousedních států České republiky. Vytvořila osnovu pro vaše „toulání“, abyste nezabloudili. Vaším úkolem bude, abyste při cestování do mapy barevně pastelkami zaznamenávali pohoří a vodstvo. Do volného prostoru okolo státu napište sousední státy. Po splnění úkolu představí zástupce vaší skupiny mapu.“*

Poloha: Slovensko sousedí s těmito státy _____

Povrch: Pohoří: _____

Nížiny: _____

Vodstvo: Největší slovenské řeky jsou _____

Poloha: *Rakousko sousedí s těmito státy* _____

Povrch: *Pohoří:* _____

Nížiny: _____

Vodstvo: *Nejvýznamnější řekou Rakouska je* _____.

Poloha: *Polsko sousedí s těmito státy* _____

Povrch: *Pohoří:* _____

Nížiny: _____

Vodstvo: *Nejdelší polskou řekou je* _____.

Z ČR přitéká do Polska řeka _____.

Obě řeky se vlévají do _____.

Poloha: *Německo sousedí s těmito státy*_____

_____.

Povrch: *Pohoří:*_____

*Nížiny:*_____

Vodstvo: *Z ČR přitéká na území Německa řeka* _____ .

V Alpách pramení řeka _____ , *kteří ústí do Černého moře.*

*Přítokem této řeky je*_____.

TĚLESNÁ VÝCHOVA

45 MINUT

- sportovní hry

Pomůcky: šátek

Rychlík jede do Bratislavy

Všichni hráči sedí ve velkém kruhu, jeden se zavázanýma očima stojí uprostřed. Každý hráč si vybere jméno některého města. Vedoucí si napíše jejich seznam a podle tohoto seznamu tu a tam zvolá např. „Rychlík jede z Prahy do Bratislavy“. Vybírá obvykle dva hráče, kteří sedí na opačných stranách kruhu. Ti, kdo představují Prahu a Bratislavu, přeběhnou opatrně kruh a posadí se na druhé sedátko. Střední hráč se však snaží jednoho z nich chytit. Jestliže si už vyměnilo místa několik hráčů a střednímu se nepodařilo nikoho zajmout, vedoucí zvolá: „Všichni na cestu!“ Na toto znamení musí každý vyskočit a přeběhnout na druhou stranu kruhu. Ve chvatu a zmatku, který nastane, se střednímu hráči podaří jistě někoho chytit. Chycený pak přebírá úlohu slepého a slepý bude představovat město místo něho.

Závod Germánů

Soutěží se o to, který z germánských kmenů rychleji dopraví poselství k cíli a přinese zpátky odpověď. Trať je obvykle dlouhá 400 m a na každého z osmi běžců připadne padesátimetrový úsek. Náčelník vede kmen a rozestaví jednotlivé posly ve vhodných odstupech, kde čekají, až k nim doběhne předcházející běžec. Od něho převezmou poselství, předají je dalšímu a tam počkají na odpověď. Dobrý osmičlenný kmen dokáže uběhnout s poselstvím čtyři sta metrů a vrátit se za méně než 3 minuty.

Dobývání tvrze

Jedno družstvo tvoří obránce, druhé útočníky. Útočníci startují z vymezeného místa a jejich úkolem je dostat se co nejvíce krát během daného časového limitu (cca 5 min.) „do tvrze“ (to znamená dotknout se kapličky, resp. lana). Za každý dotyk je 1 bod. Útočník, který je plácnutý nebo který dosáhl bodu, se vrací zpět na startovní pozici a může jít znovu. Po uplynutí limitu si družstva vymění role a vítězí družstvo, které získá více bodů. Případně lze hrát více kol a body se sčítají (<http://www.informacnik.cz>, 22. 12. 2009).

HUDEBNÍ VÝCHOVA

45 MINUT

Pomůcky: kytara, Orffův instrumentář, CD Johann Strauss, CD přehrávač

Hudební skladatel Johann Strauss (poslech Na modrém Dunaji)

Dechové cvičení: Šla liška po ledu, ztratila klíč od medu, kdo má, ať ho dá, ať ho liška nehledá (smutně, vesele, rychle, vážně, potichu, našťvaně, nahlas) – rytmus, metrum (pomocí Orffova instrumentáře)

Nácvik písní s kytarou:

- ✓ Kdyby byl Bavorov
- ✓ Žádnýj neví, co jsou Domažlice
- ✓ Týnom, Tánom

Opakování notového zápisu

Učivo: Opakování pravopisu

1) Přepiš do tvarů 1. a 7. pádu množného čísla

Lv- mládě, holub- vejce, sob- kožešina, kos- zpěv, orl- dráp, hust- kožich, hladov- vlk,
nadan- žák, pilná včela

2) Doplni i, í, y, ý a vysvětli (Spyriová, 1989, s. 7)

„Nápadné t-cho. Ve skup-nách jedl- se snad občas ozval pták, ale horská cesta, př-kře vystupuj-c- z městečka Maienfeldu, brz- vn-kla do pásma kl-dn-ch pastv-n. Koberce mechu, rohože trav, barevná oka květů, bezhlučn- let mot-lů a nahoře ohromujíc- obzor. Kolem dokola Alp-. Strohé hromad- kamen-, modře průsv-tné skál-, bělošedé pruh- sněžn-ch pol- a na hřebenech jehl-, věže, plošiny, zub-, roh-, zbarvené růžově, červeně, oranžově, modře. Kdo na n-ch proměňoval barv-? Osamělé slunce, které právě tkvělo až ve šp-čce obloh-. Ano, slunce. Snad od stvořen- světa rozveseluje hor- pohádkov-mi odst-ny, když ovšem nen-zastřeno mraky nebo ztlumeno mlhou.“

3) Urči mluvnické kategorie u slovesa TKVĚLO

---

4) Které pohoří kromě Alp znáš?

ZÁVĚR PROJEKTOVÉHO DNE

15 MINUT

Učitel vede rozhovor se žáky o prožitém dnu, co je překvapilo, co naopak ne a pozve je na další toulky po sousedních státech.

Učivo: sousední státy České republiky – hospodářská a společenská vyspělost, kultura a tradice

Pomůcky: pastelky, pero, pravítko, slepé mapy (viz Příloha č. 10, 11, 12, 13), mapy, encyklopedie, internet

Organizace: Pedagog rozdává do skupin 4 slepé mapy, již vymalované z minulé hodiny. Poté vyzve zástupce skupin, aby si u něho vyzvedli osnovy (viz A), podle kterých budou zpracovávat informace, ale tentokrát se budou zajímat o hospodářství, zemědělství, o města. Poté budou na internetu vyhledávat informace o kultuře a tradicích sousedních zemí, které budou zaznamenávat do formulářů (viz B). Po splnění úkolu budou skupiny prezentovat své výsledky před ostatními.

Motivace: *„Pan premiér se dozvěděl o našich excelentních výstupech, proto nás požádal, abychom na naši mapu uvedli ministerstvům nejvýznamnější průmysl a co se vše pěstuje v sousedních státech, protože se jim jejich materiály ztratily. Naše cestovní kancelář by byla ráda, abyste vyznačili na vašich mapách všechna významná města, aby mohla případně otevřít pobočku „Sluníčka“ v zahraničí. Poté, co budeme mít vše splněno, vydáme se po internetu za tradicemi a kulturou Německa, Rakouska, Slovenska a Polska. Vše, co najdete na internetu, budete zapisovat do formulářů.“*

A

Města: *Hlavním městem Polska je* _____.

Další významná města

jsou: _____.

Průmysl: *Nejvíce průmyslu je na jihu země. Jsou zde:* _____

_____.

Zemědělství: *Pěstují se zejména* _____ **a**

_____.

Úředním jazykem v Polsku je _____.

Města: *Hlavním městem Rakouska je* _____.

Další významná města jsou: _____

_____.

Průmysl: *Rakousko je vyspělá průmyslová země. Významná je výroba*

_____

Zemědělství: *V horských oblastech je rozšířeno* _____.

Úředním jazykem v Rakousku je _____.

Města: *Hlavním městem Německa je* _____.

Další významná města jsou: _____

_____.

Průmysl: *Německo je hospodářsky nejvyspělejší evropskou zemí. Vyrábí se zde:* _____.

Zemědělství: *Pěstuje se zde:* _____.

Úředním jazykem v Německu je _____.

Města: *Hlavním městem Slovenska je* _____.

Další významná města jsou: _____

_____.

Průmysl: *Významná průmyslová odvětví* _____

_____.

Zemědělství: *Pěstuje se zde:* _____.

Úředním jazykem Slovenska je _____.

B

Zajímavosti a kultura v Polsku (kuchyně, lázně, dovolená,...)

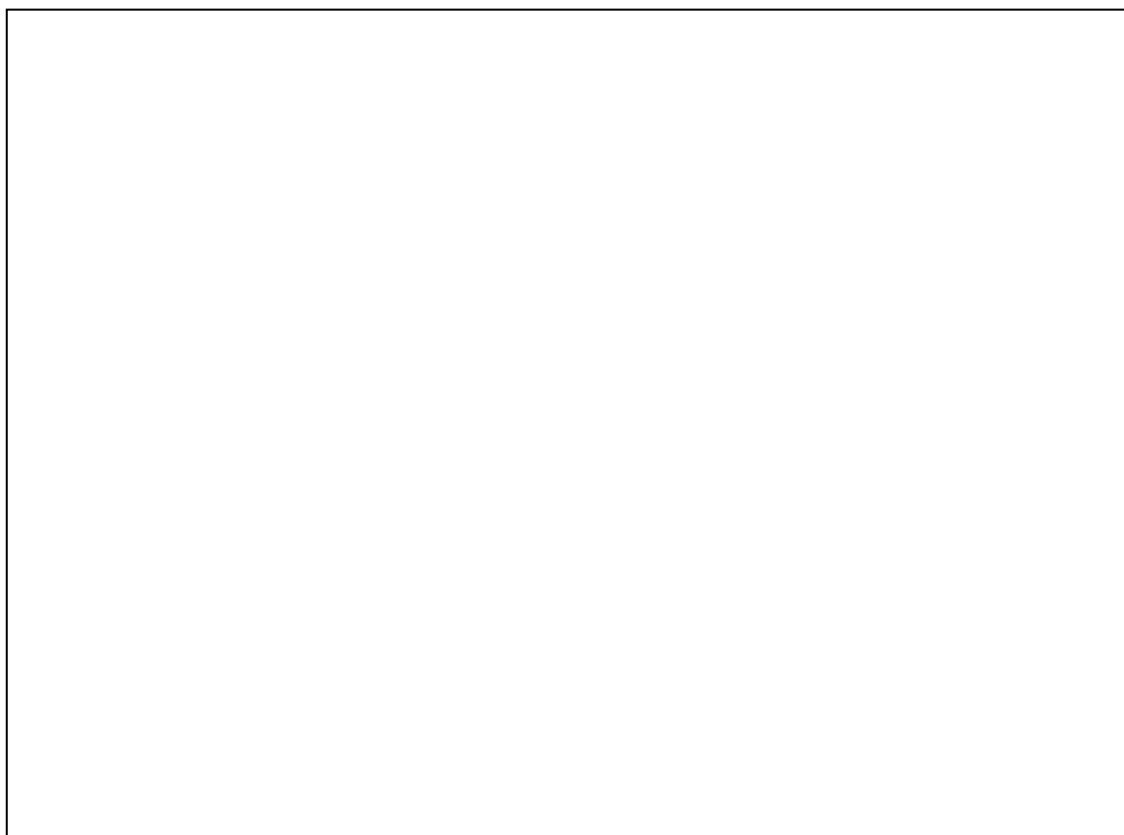

Namaluj vlajku Polska:

Zajímavosti a kultura v Německu (kuchyně, lázně, dovolená,...)

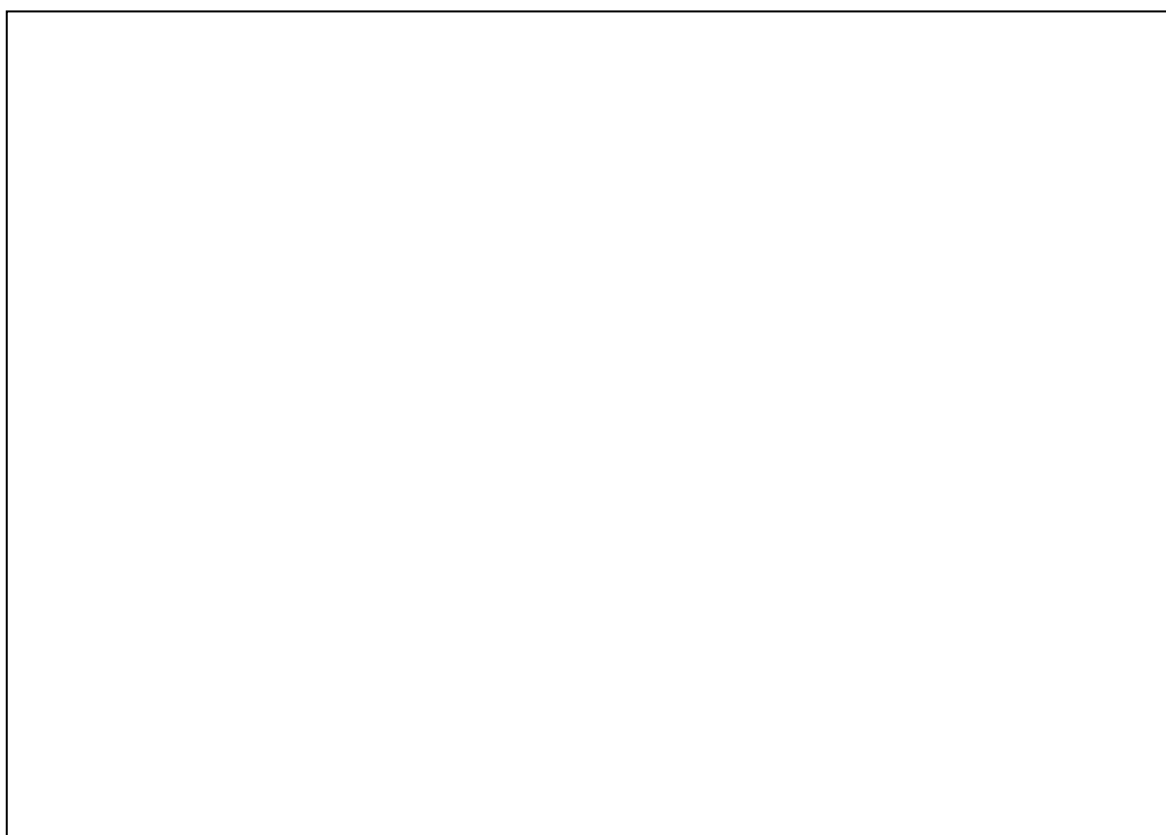

Namaluj vlajku Německa:

Zajímavosti a kultura v Rakousku (kuchyně, zábava,
dovolená, ...)

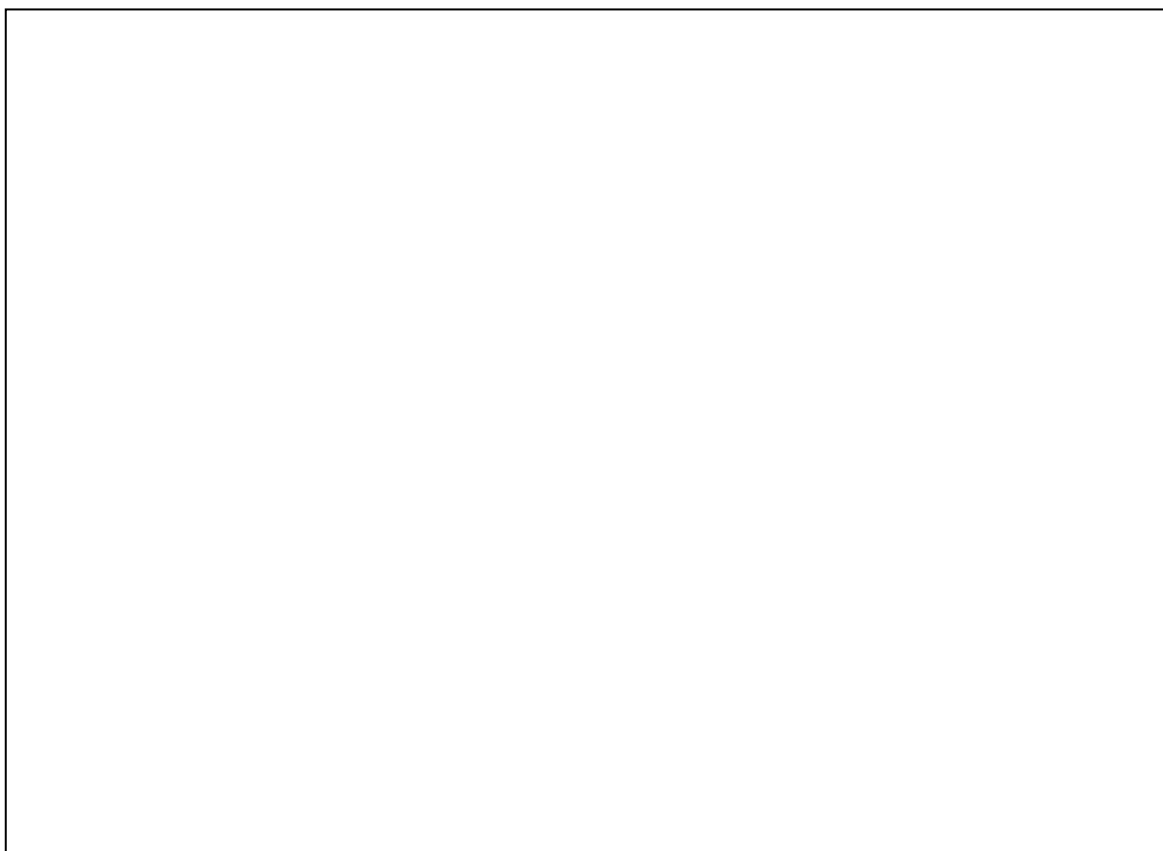

Namaluj vlajku Rakouska:

Zajímavosti a kultura na Slovensku (kuchyně, zábava,
dovolená, ...)

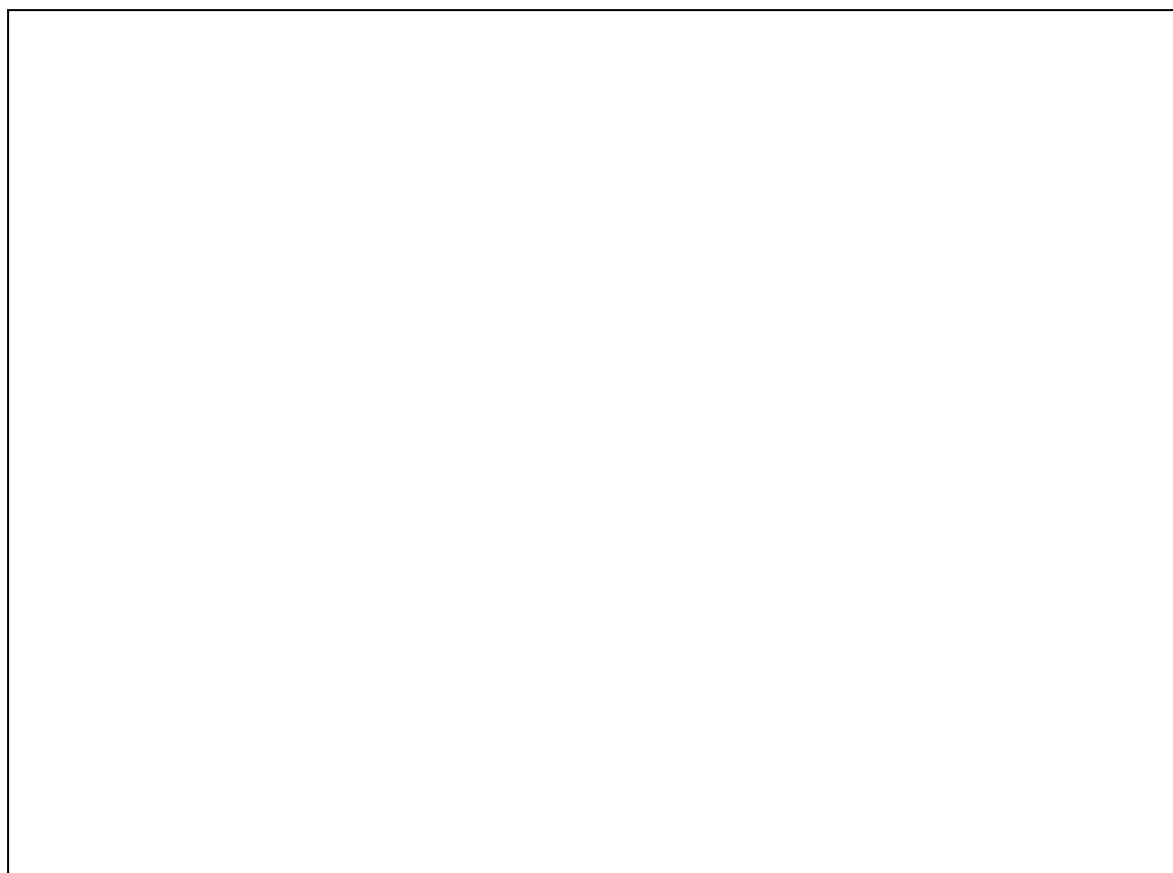

Namaluj vlajku Slovenska:

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

60 MINUT

Motivace: Poslech písničky K vrcholům od Petry Janů (Alpy, Tatry,..)

Pomůcky: 3 Tvrdé papíry A4, 3 kulaté štětce, tuš a inkoust, váleček

Forma práce: individuální

Technika: tisk z koláže

Postup: Na papír A4 si nalepíme různé velikosti hran hor. Poté štětcem natřeme plochy černou tuší nebo modrým inkoustem, přiložíme na natřený výkres nový výkres a vyválcujeme válečkem. Necháme potom uschnout.

ZÁVĚR PROJEKTOVÉHO DNE

15 MINUT

Učitel vybídne žáky, aby mu na tabuli jednotlivě napsali, co si z tohoto projektového dne z učiva zapamatovali.

VLASTIVĚDA

60 MINUT

Učivo: sousední státy České republiky, jejich poloha, přírodní podmínky, hospodářská a společenská vyspělost, tradice a kultura

Pomůcky: pastelky, pero, materiály z předchozích hodin, videokamera

Organizace: Učitel rozdá listy z TV s osnovou a slepou mapkou, které budou připravovat žáky na reportáž. V těchto listech je shrnuto vše, co žáci po dobu dvou dní dělali. Poté pedagog vybídne skupiny k prezentaci v krátké reportáži o sousedních státech, již bude natáčet na videokameru. Pracovní listy si žáci uloží do cestovních katalogů.

Motivace: Dopis z TV: „ Dobrý den, zdravíme pracovníky CK SLUNÍČKO ze zpravodajství naší regionální televize Mravenec. Připravujeme pořad o střední Evropě, který by měl přiblížit našim občanům, jak se žije v našich sousedních státech. Bohužel nám onemocněl kolega, který má na starost sousední státy a jejich propagaci, proto bychom vás chtěli požádat o pomoc. Zde Vám zasílám podklady pro reportáž. Děkuji vám za kladné vyřízení. S pozdravem Rey Borhya“

POLSKÁ REPUBLIKA

Hl. město:

Člen:

Řeky:

Zemědělství:

Průmysl:

Významná města:

Kam se vydáme na výlet?

Poznámky:

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO

Hl. město:

Člen:

Řeky:

Zemědělství:

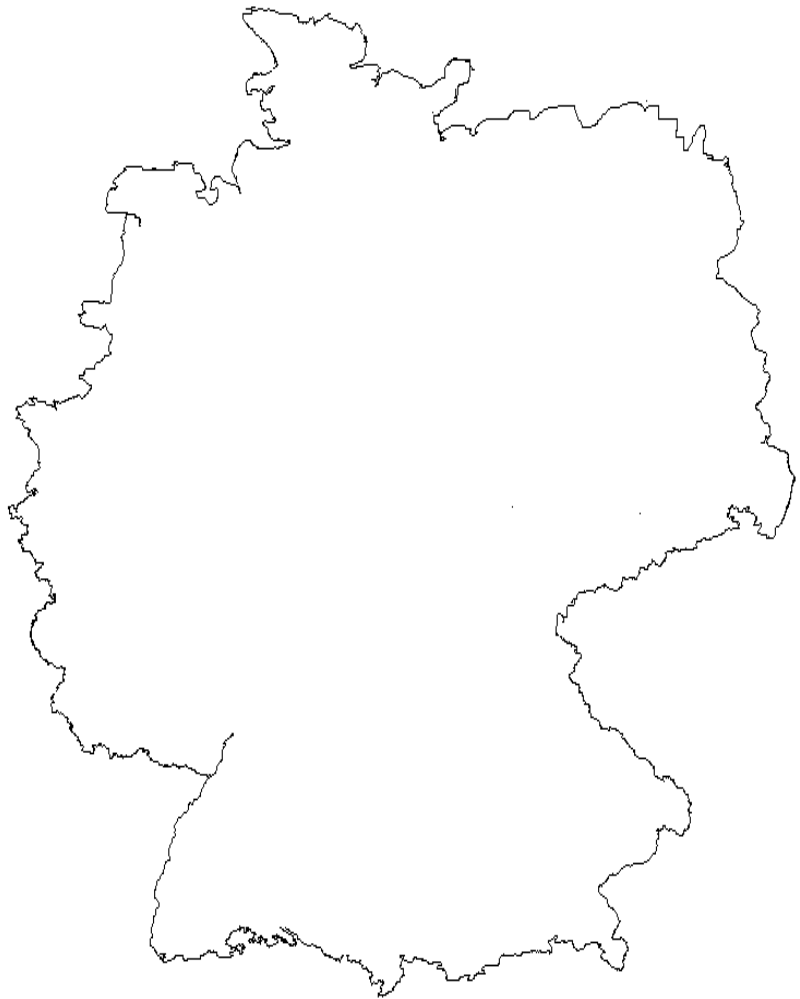
Průmysl:

Doprava:

Významná města:

Kam se vydáme na výlet?

Poznámky:

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

Hl. město:

Člen:

Řeky:

Zemědělství:

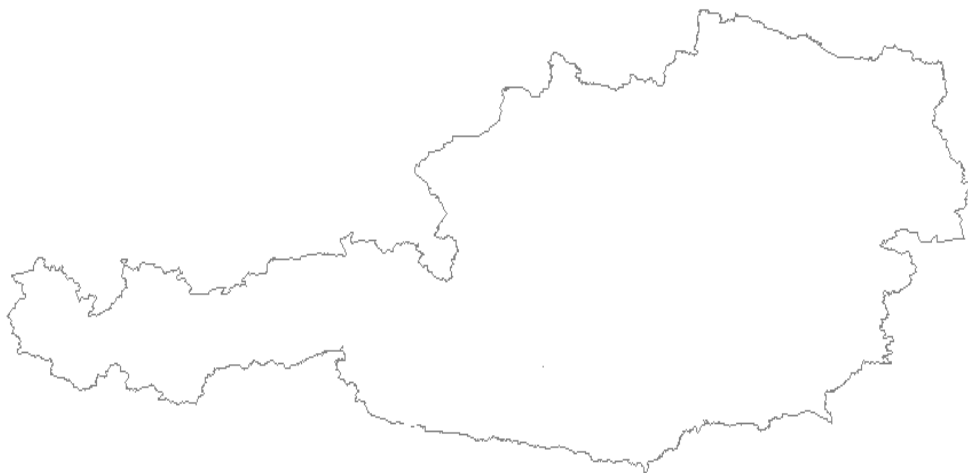
Průmysl:

Doprava:

Významná města:

Kam se vydáme na výlet?

Poznámky:

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Hl. město:

Člen:

Řeky:

Zemědělství:

Průmysl:

Doprava:

Významná města:

Kam se vydáme na výlet?

Poznámky:

Učivo: Pověst, pohádka

- diktát

O krakovském draku

Tam, kde dnes leží výstavné město Krakov, vypínal se na skalnatém pahorku u břehu řeky Visly před mnoha a mnoha lety pyšný hrad. Žil tady mocný kníže Krak s manželkou a třemi syny. Rád by už tenkrát osídlil celé okolí hradu, ale lidé se mu velkým obloukem vyhýbali. Právě sem se totiž nastěhoval do hluboké jeskyně hrůzný drak.

Měl zálsk na lidi i na zvířata a knížecí pastýři se jen třásli, sotva zaslechli jeho řev, anebo jen spatřili jedovaté nazelenalé páry vycházející z jeskyně. Přesto každý den nestvůra odnesla ovci či skopce z jejich stáda a tak zvířat den ode dne ubývalo.

(HULPACH, V. *Báje evropských měst*, Brno, 2003.)

✓ Svými slovy text převyprávěj

✓ Znáš pověst nebo pohádku, kde vystupuje také drak? Uveď:

✓ Jak myslíš, že pověst skončila?

✓ V kterém státě se nachází město Krakov?

Učivo: Opakování písemného sčítání a odčítání, objemů a obvodů, rýsování

1) Zapiš pod sebe, vypočítej a proved' zkoušku

$$132\,321\,231 + 789\,000\,561 =$$

$$545\,977\,321 - 113\,765\,000 =$$

$$123\,002\,014 - 100\,564\,000 =$$

$$872\,342\,098 + 211\,675 =$$

2) Vypočítej:

$$(901 + 124) \times 3 + 15 =$$

$$854 + 60 : 2 - 137 =$$

$$(240 - 235) \times 70 + 560 : 7 =$$

$$(9\,765 - 78) + 25 =$$

3) Vypočítej a výsledky převed' na litry

$$1,123 \text{ hl} + 0,786 \text{ hl} =$$

$$5,143 \text{ hl} - 1,657 \text{ hl} =$$

$$3,654 \text{ hl} - 2,543 \text{ hl} =$$

$$0,654 \text{ hl} + 3,12 \text{ hl} =$$

4) Polští žáci si nevědí rady s tímto příkladem. Pomoz jim ho vyřešit. Pravidelný šestiúhelník je vepsán do kružnice o poloměru $r = 45 \text{ mm}$. Narýsuj a vypočítej obvod.

Učitel rozdá lístečky, na které žáci napíší, jak se jim „all inclusive k sousedům“ líbil. Po odchodu žáků si z lístečků vyhodnotí, zda byly tyto tři projektové dny pro ně příjemné nebo nikoliv.

7. DEN

TÉMA: „VÝPRAVA ZA KAJEM“

90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Matematika a její aplikace, Výtvarná výchova

Výchovně – vzdělávací cíle:

- Opakování a upevnování probraného učiva
- Správné řešení úloh u převodů a v geometrii
- Interpretace své fantazie do výtvarné tvorby

Organizace: Skupiny budou mít lavice seřazeny do jednoduchého tvaru sněhové vločky. Než pedagog rozdá do skupin listy (viz Příloha č. 14), kam si žáci namalují libovolná vozidla ze zimního období, podá každému žáku „inspekční zprávu“, kterou zkontroluje, co vše si zapamatovali z předchozích projektových dní.

Motivace: *„Dnes k nám do cestovní kanceláře přišel dopis, v němž nás mladá slečna prosí o pomoc při záchraně jejího kamaráda Kaje, kterého unesla Sněhová královna. Samozřejmě pomoc neodmítneme, ale jistě bude cesta velmi nebezpečná a studená (Sněhová královna), proto se nejdřív vybavíme pořádnými zimními vozidly, aby se nám nic zlého nepříhodovalo.“*

„Inspekční zpráva“ (Smolová, Szczyrba, 2008, s. 31 – 32)

1) *Autor měl napsané tři odstavce textu, ale věty se mu pomíchaly. Pomoz mu je roztrdit. Věty patřící do prvního odstavce označ A, věty patřící do druhého odstavce označ B, věty patřící do třetího odstavce označ C.*

Slovensko je vnitrozemský stát, který leží na východ od ČR A

Rakousko je naším jižním sousedem. B

Německo leží na západní hranici. C

Většinu severní části země zaujímají pohoří Tatry a Beskydy.

Tato země je federací 16 republik, které mají vlastní vládu a zemský sněm.

Po válce byla země nejdřív rozdělena na okupační zóny, poté na dva státy.

Západní část byla demokratickou zemí, ve východní vládli komunisté.

Velkou část země pokrývá pohoří Alpy, ale podél Dunaje se rozkládají nížiny.

Nejvyšším bodem je vrchol Gerlachovský štít ve Vysokých Tatrách.

Alpské ledovce napájejí mnohé přítoky Dunaje, například Inn a Salzach.

2) Vyznač, která z uvedených tvrzení jsou pravdivá. Pracuj s mapou Evropy!

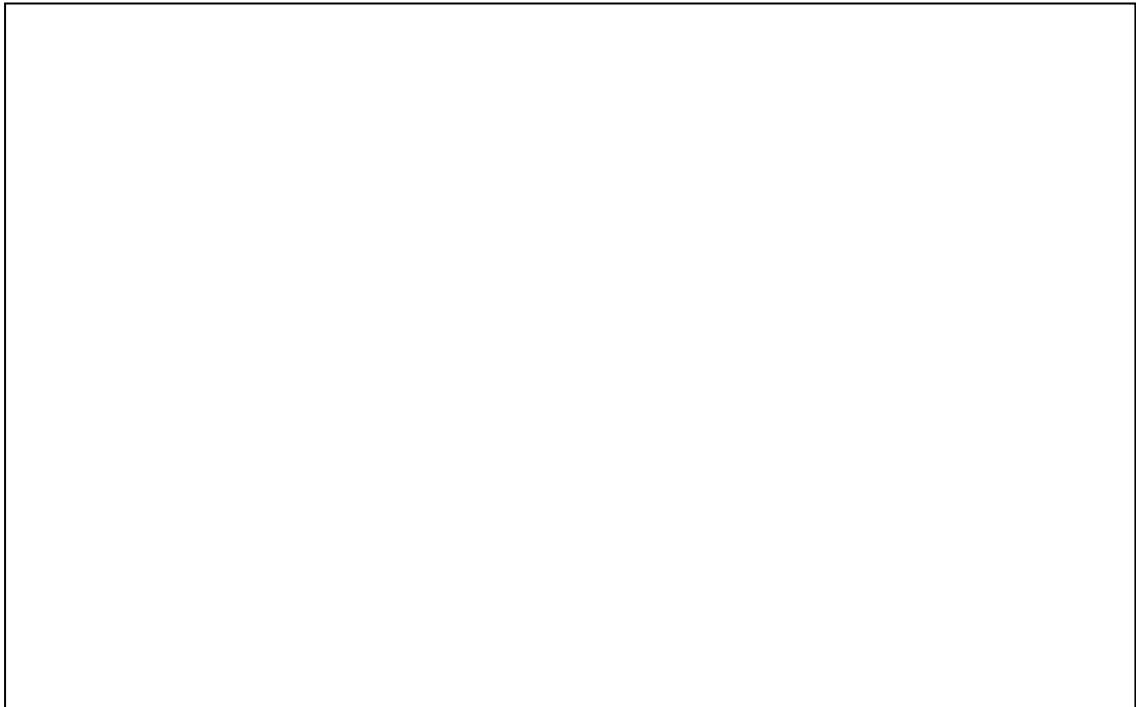
Hlavním městem Německa je Kolín nad Rýnem.

Polsko je severní soused České republiky.

Slovensko leží na břehu Severního moře.

Rakousko je vnitrozemský stát.

3) Nakresli, co se ti nejvíc líbilo na tvé cestě po sousedních státech

A large empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or sketch related to the task above.

VLASTIVĚDA

Učivo: Norské království, Dánské království, Švédské království, Finská republika, Ruská federace

Pomůcky: pastelky, atlasy Evropy, pera, obrázky z přírody severských zemí a z ČR

Organizace: Učitel přečte dopis Gerdy. Poté nechá zástupce skupin, aby si vylosovali stát, se kterým budou v projektovém dni pracovat.

Motivace: Dopis Gerdy: *„Vítám Vás v naší severní části Evropy. Podnebí tu máme dost studené, proto se pořádně na naši výpravu oblečte. Chtěla bych Vám představit svého kamaráda Kaje z Norska, ale bohužel se stala vážná událost a tímto bych vás chtěla poprosit o pomoc. Jistě znáte zlou Sněhovou královnu nebo hodného Dědu Mráze. Sněhová královna je pro děti z Dánska, Norska, Švédska a Finska postrachem. Pokud se dostanete do její blízkosti, jste ztraceni. Tohle se přesně stalo i Kajovi. Královnu potkal v Norsku a je možné, že je v jiném státě. Sám Děda Mráz nám nepomůže, protože nemá tolik pravomocí jako v Rusku a má velmi mnoho starostí s Ivánkem. Sami poznáte, co znamená být občanem největšího státu v Evropě. Pokud se vám bude zdát cesta náročná, mějte, prosím, trpělivost. Musíme Kaje najít. Však určitě znáte přísloví, že trpělivost růže přináší. Gerda z Kodaně*

Norské království

Dosaď do textu chybějící slova, která jsou pod textem, tím se dozvíš, kudy Kaj, cestoval.

Gerda vypravuje: „Kaj byl mladý hoch, který bydlel spolu s rodiči na předměstí hlavního města _____ království. Jednou ráno, kdy byla cítit zima ve vzduchu, vyhlédl z okna a uviděl, jak padají sněhové vločky. Tu znenadání začala jedna vločka ohromně růst, až z ní vyrostla postava ženy. Se zvědavostí Kaj pootevřel okno a uslyšel: „Pojď se mnou“. Ale Kaj se zalekl a okno okamžitě zavřel. Zanedlouho se však s Kajem začaly dít nevídané věci. Začal být velmi sobecký, na přátele ve svém okolí byl velmi zlý. Tu jednoho večera, kdy se pozdě vracel domů, objevily se před ním nádherné sáně. Svě sáně zavázal o ty nádherné a chtěl se svézt. V tu chvíli se však objevila Sněhová královna a unesla Kaje i se sánkami do svého království. Letěla s nimi přes tato důležitá přístavní norská města _____, _____, _____. Zastavila se chvíli nad četnými _____, aby se podívala, jak její moc vyhrává nad přírodou. Poté slyšela, jak se lidé domlouvají _____ o _____, _____ a zjistila, že Norsko má velké _____“.

Oslo, Norského, Bergen, Narvik, jezery, těžbě dřeva, norštinou, rybolovu, přírodní bohatství

Nakresli do rámečku vše, co ses v textu dozvěděl.

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Norského království

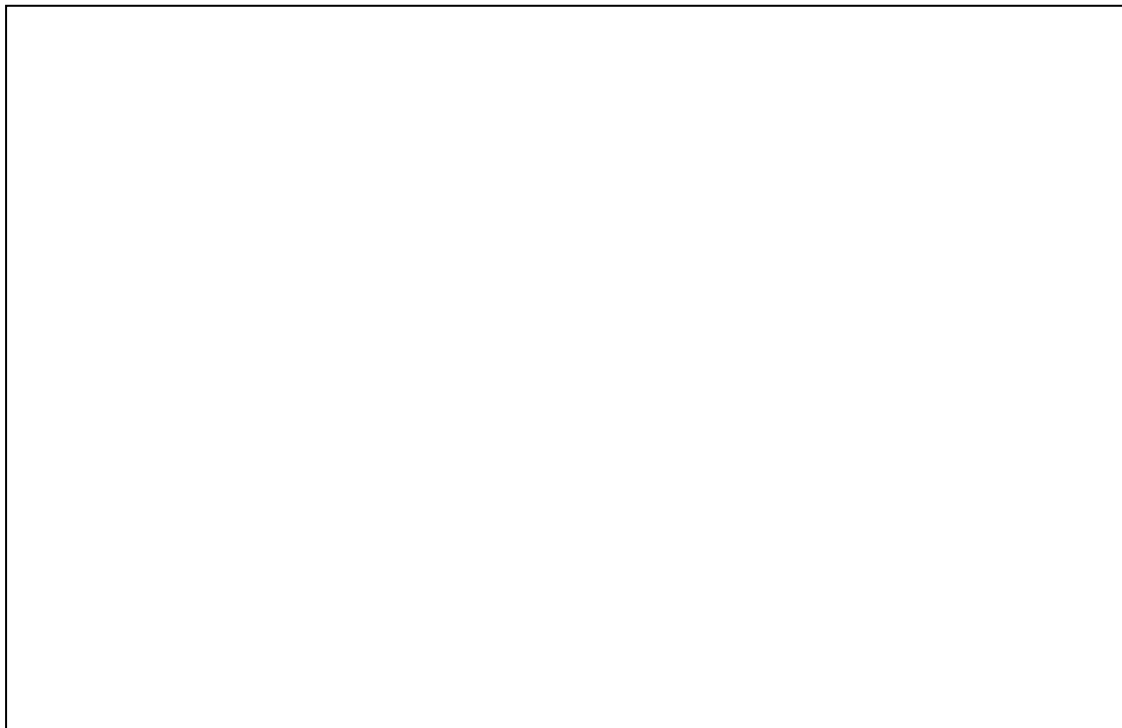
Švédské království

Dosaď do textu chybějící slova, která jsou pod textem, tím se dozvíš, kudy Kaj, cestoval

Gerda vypravuje: „*Jakmile se dostala Sněhová královna s Kajem za hranice Norska, ocitli se v jeho sousední zemi a tou je _____.* Podívali se do hlavního města _____, kde sídlí švédský královský rod. Dlouho se rozmyšlela, zda má zůstat v hlavním přístavu _____, který je i největším přístavem v severní Evropě, ale chtěla hlavně unavit Kaje natolik, aby zapomněl na svou minulost. Ten si zatím užíval cestování a nic netušíc, že ho královna unáší od svých blízkých do dalekých krajin, se usmíval na každého kolemjdoucího. Cestou potkávali Švédy, kteří mluvili _____ o jejich významném _____, _____ až z toho začalo královnu bolet hlava a vydala se do další země, kterou byla...“

Švédské království, Stockholmu, Goteborg, švédsky, přírodním bohatství, těžbě dřeva a zemědělství

Nakresli do rámečku, co ses z textu dozvěděl

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Švédského království

Finská republika

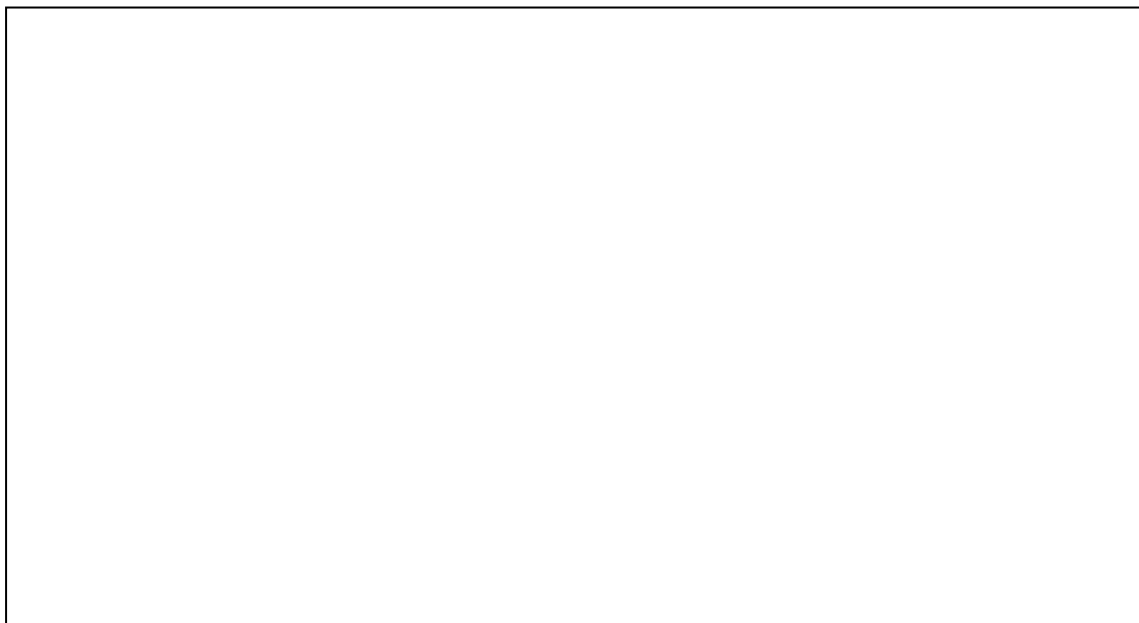
Dosaď do textu chybějící slova, která máš pod textem, tím se dozvíš, kam královna Kaje unesla.

Gerda vypravuje: „Když už tedy i druhou hranici projeli, ocitli se v zemi nazvané _____ . Královna cítila, že je pomalu doma a Kaj zapomíná na své blízké. Přeletěli přes hlavní město, kterým jsou _____ . Potom uviděli spoustu _____ , _____ a nádherné přírody. Letěli více na místo na severozápadě, jež nazvali místní lidé _____ . Avšak při sestupu z nebe uviděl Kaj _____ , a tak se natahoval, že se pustil i se sáňkami od saní Sněhové královny. Sněhová královna si toho všimla až za velmi dlouhou dobu. Byla nadšená ze své kořisti a návratu do domova, proto zapoměla Kaje hlídat. Kaj byl tak uchvácen _____ , že se za ní vydal. Šel první, druhý i třetí den, až došel k hranicím se _____ . Pokud správně rozšiřuješ název města ve Švédském království: ALLUPS, bude Kaj zachráněn.“

Finská republika, Helsinky, lesů, jezer, Laponskem, polární září, polární září, Švédskem

Název města, kde Kaj našel útočiště _____

Nakresli vše, co ses z textu dozvěděl

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Finské republiky

Ruská federace

Dosaď to textu chybějící slova, která máš pod textem a dozvíš se, jak to s Kajem dopadlo.

Gerda vypráví: „Když se Děda Mráz dozvěděl, že zlá Sněhová královna unesla malého chlapce Kaje, rozhodl se, že pojedí z daleké Sibiře do hlavního města _____ federace zjistit od svých přátel, kde královna Kaje ukryla. Hlavním městem je _____. Sídli v něm parlament, vláda, prezident a představitelé pravoslavné církve. I když je _____ politickým, kulturním a hospodářským centrem, nedozvěděl se Děda Mráz o Kajovi nic. Cestou na západ od Moskvy potkal Ivánka, který se tak povyšoval nad všechny _____, že kamarád Dědy Mráze, Dědeček Hříbeček zaklel Ivánka do podoby medvěda. Naštěstí v nedalekém _____, který je druhým největším městem Ruska, potkal Ivánek Nastěnku a ta ho z medvědí podoby vysvobodila. Děda Mráz putoval dále přes řeku _____ a vnímal, kolik nerostného bohatství Ruská federace má (např. _____, _____). Poté, když doputoval na hranice mezi Ruskem a Finskem, dozvěděl se Děda Mráz, že se Kaj našel.“

Ruské, Moskva, Moskva, Rusy, Sankt Petěrburgu, Volhu, zemní plyn, ropu

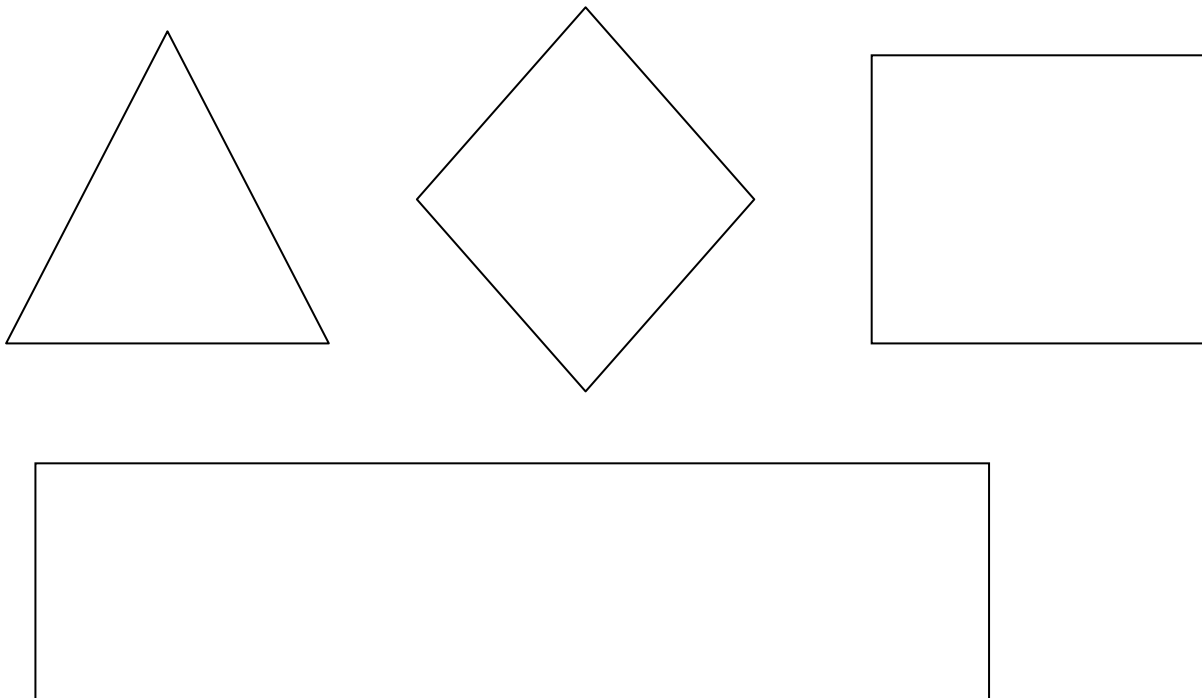
Nakresli vše, co ses z textu dozvěděl

Ve skupině nakreslete na papír A4 vlajku Ruské federace

Učivo: Osa souměrnosti, rovnoramenný trojúhelník

1) Doplně osy souměrnosti:

2) Gerda si neví rady. Pomoz jí!

V tabulce jsou uvedeny velikosti tří různých rovnoramenných trojúhelníků. Narýsuj je a sestroj jejich osy souměrnosti. Vypočítej jejich obvody. Údaje zapiš do tabulky a výsledky si ověř graficky. Osy souměrnosti narýsuj čárkovanou čarou.

	1.	2.	3.
Strana a = b	50 mm	4,8 cm	55 mm
Strana c	30 mm	2,6 cm	3 cm 3 mm
Obvod			

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

65 MINUT

Pomůcky: papíry A4, inkoust, zmizíky, kulaté štětce

Postup: Žáci si pomocí štětce nanесou na papír inkoust. Rozetřou ho a nechají zaschnout. Poté zmizíkem kreslí motiv z projektového dne (např. Sněhová královna, Kaj, Gerda, Mrazík,...)

ZÁVĚR PROJEKTOVÉHO DNE

25 MINUT

Učitel nechá žáky napsat na tabuli pocity, myšlenky z tohoto projektového dne. Poté se zeptá, jestli už byl někdo ze třídy na návštěvě v severních zemích. Zeptá se, jestli ví, jaký je rozdíl v přírodě na obrázcích mezi severskými zeměmi a Českou republikou. A zahájí krátký rozhovor, co vše musí dělat pro to, aby i příroda v ČR vypadala čistě.

10. DEN

TÉMA: „PUTOVÁNÍ ZA ŠIFROU SHERLOCKA HOLMESEM“

90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Hudební výchova

Výchovně - vzdělávací cíle:

- Správné převádění jednotek objemu
- Seznámení se se státy západní Evropy
- Správná reprodukce rytmu v hudbě
- Správné určování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen

Pomůcky: kontrolní test, osmisměrka (viz Příloha č. 15)

Organizace: Dřív než učitel uvede motivaci, rozdá všem žákům 5minutový kontrolní test na zopakování předchozího učiva. Potom rozdá do skupinek pracovní listy, nejdřív s indicií (pouze jeden do skupiny) a po vyplnění i se státy (do skupiny každému žákovi). Společně se státy dodá i tabulky s písmeny (viz Příloha č. 16), které přináší pozdrav v jazycích, jimiž se v daných státech hovoří. Po splnění všech úkolů dostanou žáci pracovní listy ostatních, aby si mohli při prezentaci výsledků skupin zapisovat. Poté, co žáci přijdou v jednotlivých skupinách na „klíč pro evropskou budoucnost“, napíší na tabuli jejich znění a v závěru projektového dne pedagog vyzve žáky k rozhovoru nad těmito termíny.

Motivace: „*Dnes do naší kanceláře přišel dopis z Londýna, který obsahuje tajnou šifru. Poslala nám ji osoba, která nechce být zatím jmenována. Chce, abychom na její jméno přišli sami, proto nám poslala tuto indicii (viz Příloha č. 15).*“

Kontrolní test

1) Napiš hlavní města těchto států:

Norské království –

Švédské království –

Ruská federace –

Finská republika –

2) Který stát musíš navštívit, abys viděl fjordy (podtrhni):

- Norsko

- Švédsko

- Finsko

3) Podtrhni správné tvrzení a špatně uvedená oprav:

Sankt Petěrburg najdeme v Norsku. Hlavní město Finska jsou Helsinky. Úředním jazykem ve Švédsku je norština. Oficiální název Švédska je Švédské království.

VLASTIVĚDA

Učivo: Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irská republika, Švýcarská konfederace, země Beneluxu, Maďarská republika

Pomůcky: pastelky, péro, atlasy, slovníky (angličtina, francouzština, maďarština), encyklopedie

Organizace: Učitel představí Sherlocka Holmese jako nejznámějšího detektiva světa. Poté dostane každý žák do skupiny pracovní list, ve kterém je zašifrována zpráva pro evropskou budoucnost. Již odtajněné termíny napíší na tabuli.

Motivace: *„Jistě víte, že nejznámějším detektivem světa je Sherlock Holmes. Rád navštěvoval Českou republiku, ale je to už dávno, co tu byl naposled. Zestárl, a jelikož zločinnosti ve světě přibývá, už toho tolik nestíhá vyřešit. Poslal nám šifru neboli klíč pro evropskou budoucnost. Věří, že se nám povede ji odhalit.“*

Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irská republika

8	10	10	1	14	18	16	2	10	15
8	16	16	4	23	5	13	3	16	14
5	20	16	7	18	5	1	20	2	18
10	20	1	10	15					

Za vlády krále Richarda I. žil v sherwoodském [šervúském] lese poblíž Nottinghamu [notingemu] se zbojníky Robin Hood [húd]. Robin musel utéct před šerifem a jeho zbrojnoši, když se zastal své milé Mariany. Král, který sídlil v hlavním městě Londýně, neměl ani nejmenšího tušení o tom, co se v jeho zemi děje, protože v tu dobu byl na návštěvě hlavního města sousedního Irska, v Dublinu [dablin].

Jednou v podvečer se vydala skupina chudých lidí přes sherwoodský les, přepadli je zbojníci z přesvědčení, že to jsou šerifovi zbrojnoši. Avšak Robin Hood stačil včas zasáhnout: „Nechte je, jsou to pouze chudí lidé, spíš bychom je měli pozvat a nabídnout jim pomoc.“ O tomto a jiných dobrých činech Robina Hooda se vyprávělo od sousedního státu Irska a části Velké Británie Skotska, Walesu [vejlsu] až po celou Anglii.

Vypiš z textu všechny zeměpisné názvy a podle atlasu je vyznač na mapě:

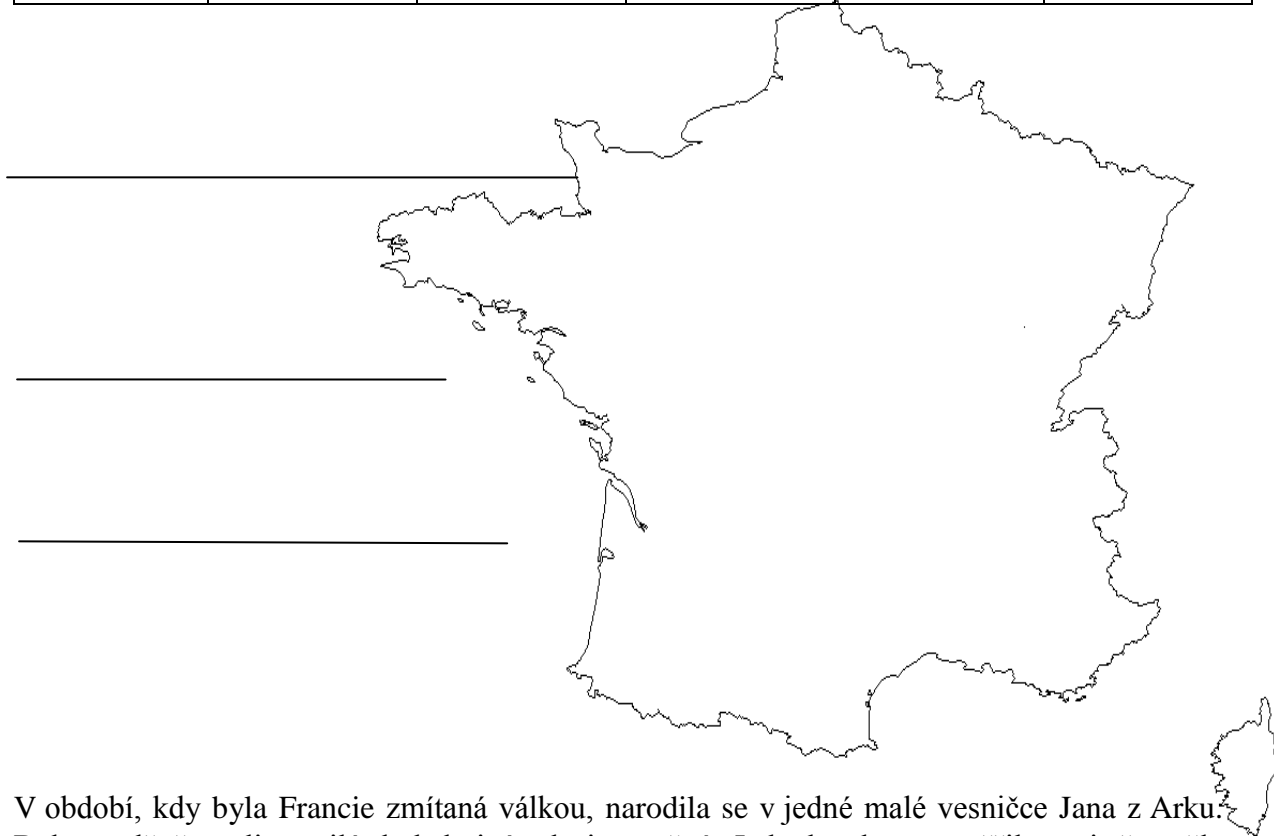

Všiml sis, že na mapě něco chybí? Dokresli, ať máš obrázek kompletní

Jakou vlastnost měl Robin Hood? _____

Francouzská republika, Švýcarská konfederace

2	10	5	15	22	5
15	21	5	5	15	6
18	1	15	3	5	11
5	14	1	17	17	5
13	13	5	11	1	15
1	26	1	18	12	21

V období, kdy byla Francie zmítaná válkou, narodila se v jedné malé vesničce Jana z Arku. Bylo to děvče velice milé, bohabojné, ale i statečné. Jednoho dne se svěřila otci, že měla vidění a že je určena k tomu, aby Francii zachránila před Angličany. Tato zpráva obletěla celou Francii od Marseille [marsej] až po Paříž, včetně území v současnosti patřící Švýcarsku. Díky Janě nevzdala Francie válku a nakonec vyhrála. V současnosti je Francie vyhledávaným místem turistů. Zejména hlavní město Paříž, kde se nachází plno památek a města Lyon [lyon], Lille [lil] a přístavní město Marseille [marsej]. Sousedním státem Francie je Švýcarská konfederace, kde je hlavním městem Bern.

Vypiš z textu zeměpisné názvy a podle atlasu je vyznač na mapě:

Co je dominantou Paříže? _____

Jakou vlastnost měla Jana z Arku? _____

Země Beneluxu

2	10	5	15	22	5	15	21	5	19
21	18	13	5	2	5	15	5	13	21
24	14	16	15	15	16	14	1	19	20
5	18	10	24	5	20	16	2	5	13
10	24	☺							

Jednou se Asterix a Obelix, příslušníci kmene Galů, kteří kdysi přišli do této části Evropy, rozhodli, že se vydají prohledat okolí svého nového bydliště. Byl horký letní den a Asterix, který neměl rád příliš horko, se schovával do stínů velkých stromů. Jaké bylo jeho překvapení, když za jedním stromem našel malou jeskyni! Ihned zavolal Obelixe a společně vstoupili dovnitř. Na konci jeskyně zahlédli světlo, když vyšli ven, nestačili se divit. Uviděli ulici plnou

jezdících vozidel, lidí chodících v moderních šatech a ty stavby, panečku, to byla výška!

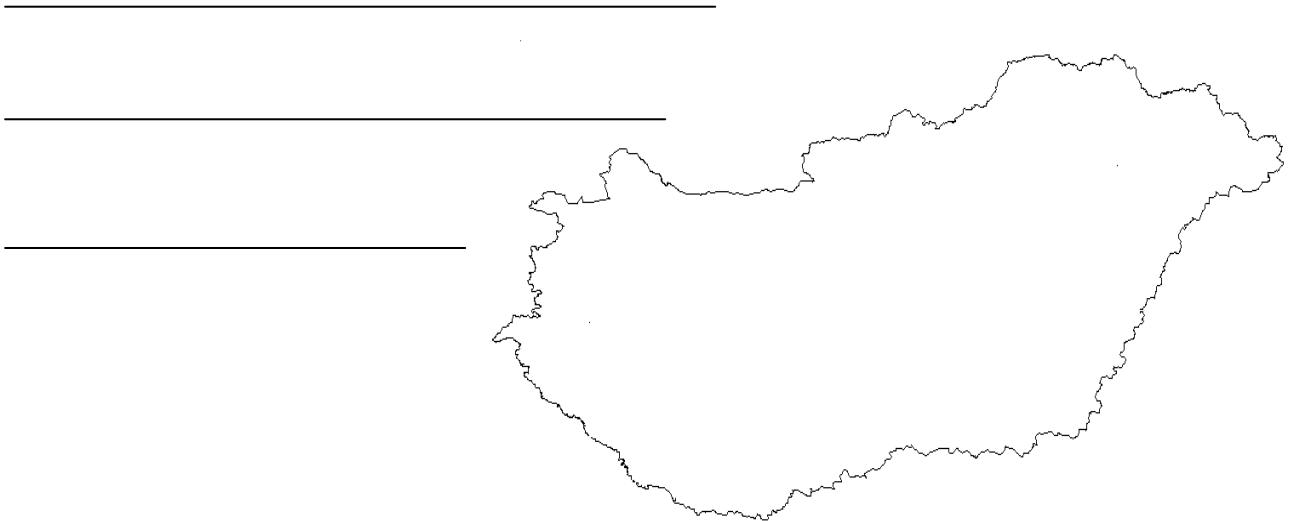
„Kde to jsme?“ zeptal se jedné kolemjdoucí osoby Asterix. „V Bruselu, v hlavním městě Belgického království a ve městě, kde sídlí Evropská unie a NATO.“ „To není Galie?“ zeptal se Obelix. „Haha, pánové, jsou asi trochu popleteni, Galie tu není stovky let. Sousedíme s Nizozemským královstvím, jehož hlavním městem je Amsterdam a Lucemburským velkovévodstvím, kde je hlavním městem Luxembourg. Tyto státy se dohromady nazývají Benelux, vznikly z počátečních slabik těchto tří států. A výborně se jim daří ve spolupráci. Hospodářství a průmysl se zemědělstvím jenom kvete. Pokud si chcete udělat výlet, můžete navštívit naše sousedy. Nizozemí je proslavené tulipány a větrnými mlýny, najdete tu také největší přístav na světě Rotterdam. Luxembourg má zase spoustu památek a Belgií taky nepohrdnete, můžete navštívit Waterloo, kde bojoval Napoleon...“ „Dost, dost, Obelixi, pojďme zpátky, to není nic pro nás.“ A tak se vrátili raději zpět domů.

Podtrhni v textu zeměpisné názvy a podle atlasu vyznač na mapě státy Beneluxu.

Jakou vlastnost měli Asterix a Obelix? _____

Maďarská republika

23	5	13	3	16	14	5	20	16	8
21	15	7	1	18	25	8	5	13	13
16	5	15	5	18	26	19	5	2	5
20	12	10	18	1	13	25	15	5	

Jednoho dne na začátku září se rozhodla císařovna Alžběta, že podnikne výlet do země, kterou má velice ráda a tou bylo Uherské království (území dnešní Maďarské republiky). I když její manžel, císař Franz Josef nebyl nadšen, povolil své choti odjet na pár dní za odpočinkem. „Můžete se má drahá, alespoň podívat, jak v Maďarsku probíhají sklizně. Díky bohaté úrodnosti nebude náš stát v zimě hladovět.“

„Připravte kočár, navštívíme Budapešť, hlavní město Maďarska a poté Segedín a Debrecín. Vždy mi tam připraví takové pochutiny až je mi líto, že zde ve Vídni takové jídlo nevaří.“ I když příprava na cestu trvala několik hodin, císařovna měla radost, že si odpočine od císařských povinností. I když nevěděla, že přejeli hranice, již z okna vozu zpozorovala, že se nachází v jiných končinách, než bylo Rakousko. Viděla, jak rolníci obdělávají úrodné půdy, všimla si dívek v bohatých krojích a při příjezdu slyšela i nezaměnitelnou temperamentní maďarskou hudbu. Byla šťastná.

Vypiš z textu zeměpisné názvy Maďarska a vyznač je na mapě:

Znáš speciality maďarské kuchyně? Uveď _____

Jakou vlastnost měla císařovna Elizabeth? _____

Učivo: Opakování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen

Práce s textem

Král Lví srdce byl toho času na křižácké výpravě mimo Anglii a v Nottinghamu vládl zpupný šerif. Proto se v blízkém sherwoodském lese shromažďovali zbojníci, kteří nebyli spokojeni s šerifovými činy. A brzy se mezi nimi ocitl i Robin Hood. Při jedné návštěvě nottinghamského trhu bránil totiž svou milou Marianu proti posměváčkům z města, do rvačky se zapletli i šerifovi zbrojnoši a Robin v sebeobraně jednoho zabil. Zbojníci v sherwoodském lese Robina Hooda přijali mezi sebe a on se stal jejich vůdcem, protože nejen nejlépe střílel z luku, ale byl i rozeným organizátorem. Vštěpoval svým mužům oddanost králi Richardovi I. a nenávisť k samozvaným tyranům, jakým byl nottinghamský šerif.

(Robin Hood a jiné příběhy, Librex 2005)

- ✓ Vypiš z textu vlastní jména

- ✓ Urči u slovesa SHROMAŽĎOVALI mluvnické kategorie

- ✓ Urči u podstatného jména ZBOJNÍCI mluvnické kategorie

- ✓ Podtrhni v textu všechna zájmena
- ✓ Najdi v první větě základní stavební dvojice

Učivo: Jednotky objemu

1) Převed' na litry:

$$86 \text{ hl} = \quad \quad \quad 16 \text{ hl} = \quad \quad \quad 543 \text{ hl} =$$

$$7 \text{ hl} = \quad \quad \quad 76 \text{ hl} = \quad \quad \quad 560 \text{ hl} =$$

2) Převed' na hl a l:

$$765 \text{ l} = \quad \quad \quad 564 \text{ 321 l} = \quad \quad \quad 11 \text{ 654 l} =$$

$$439 \text{ l} = \quad \quad \quad 765 \text{ 876 l} = \quad \quad \quad 43 \text{ 654 l} =$$

3) Francouzský vinař má ve sklepě 6 sudů vína. Do každého se vešel 1 hl vína. Víno stácel do litrových lahví. Kolik lahví naplnil?

Láhev vína prodával po 50 Kč. Kolik Kč utržil za prodej veškerého vína?

4) Převed':

$$145 \text{ hl } 15 \text{ l} = \quad \quad \quad \text{l} \quad \quad \quad 1 \text{ 086 l} = \quad \quad \quad \text{hl} \quad \quad \quad \text{l}$$

$$365 \text{ hl } 12 = \quad \quad \quad \text{l} \quad \quad \quad 7654 \text{ l} = \quad \quad \quad \text{h} \quad \quad \quad \text{l}$$

5) Z kohoutku v jedné maďarské domácnosti vytéká voda. Za hodinu vyteče 60 litrů. Kolik vody vyteče za 15 a kolik za 16 hodin?

Učivo: Rytmus a metrum v hudbě

Pomůcky: kytara, Orffův instrumentář, CD Beatles, CD přehrávač, CD Bély Bartóka

Poslech skladby od skupiny Bély Bartóka, Beatles

Dechové cvičení: Tiše myši ši, ši, ši ať náš kocour neslyší (smutně, vesele, rychle, vážně, potichu, naštvaně, nahlas) – rytmus, metrum (pomocí Orffova instrumentáře)

Nácvik písní s kytarou:

- ✓ Batalion
- ✓ Bratře Kubo
- ✓ Avignonský most

Opakování notového zápisu

ZÁVĚR PROJEKTOVÉHO DNE

25 MINUT

Na tabuli jsou napsané klíče pro evropskou budoucnost: věrnost, statečnost, pomoc, veselost. Pedagog se zeptá žáků, co si pod těmito termíny představují. Evokuje v žácích kritické myšlení o současné společnosti. Vyzdvihuje pozitivní vlastnosti a činnosti ve společnosti. Dále uvede společenství Evropské unie, ukáže mapu (viz Příloha č. 17) a vlajku (viz Příloha č. 18).

Na závěr položí žákům otázku: „Proč je na vlajce 12 hvězdiček?“

11. DEN

TÉMA: „LAST MINUTE NA BALKÁN“

90 MINUT

Vyučovací předměty: Vlastivěda, Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace

Výchovně – vzdělávací cíle:

- Seznámení se s Balkánským poloostrovem a jeho státy
- Správné určování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen
- Umí dělit dvojciferným číslem

Pomůcky: 4 slepé celistvé mapy na A3, 4 mapy k rozstříhání s nadpisem, atlasy Evropy, 4 papíry A3

Organizace: Učitel uvede žáky do posledního projektového dne. Nejdřív jim však rozdá pětiminutovku, která poukáže na to, co žákům utkvělo z minulého dne projektu. Poté každé skupině rozdá celistvou (viz Příloha č. 19, 20, 21, 22) mapu oblasti a mapu k rozstříhání (pedagogové si znovu vytisknou, popíší a rozstříhají). Žáci si rozstříhanou mapu složí podle celistvé mapy a tím poznají, kterou oblast budou poznávat.

Motivace: *„Čeká nás poslední cesta po Evropě. Tentokrát to bude „last minute na Balkán“, který je spojen s vyjížděkou na sever od Balkánu po Pobaltí. Záleží na Vás, kterými dopravními prostředky budete cestovat. Milí účastníci zájezdu, bylo mi ctí vás doprovázet při vašich cestách po Evropě. Doufám, že jste si něco z našich cest zapamatovali a budete na cestovní kancelář vzpomínat v dobrém. Než se však vydáme na poslední cestu, bude vaším úkolem ve skupinkách, abyste podle atlasu složili šablony států, které navštívíme. Zde máte šablony (viz Příloha č. 19 - 22). Pěkné pořízení!“*

Pětiminutovka

1) Uveď hlavní města států:

Spojené království Velké Británie a Severního Irska –

Irská republika –

Francouzská republika –

Belgické království –

Maďarská republika –

2) Uved' státní zřízení:

Lucembursko _____

Švýcarsko _____

Nizozemí _____

3) Ve kterém státě navštívíme:

Eiffelovou věž –

Skotsko –

Segedín –

VLASTIVĚDA

Učivo: bývalé státy Jugoslávie, Pobaltské země, Rumunská republika, Bulharská republika, Ukrajinská republika, Běloruská republika

Pomůcky: atlasy Evropy (jihovýchodní, východní, severní), nůžky, tabulka s názvy (viz Příloha č. 23), lepidlo, pastelky, encyklopedie, osnovy

Organizace: Poté, co žáci rozstříhají mapy oblastí a složí je, dostanou od učitele tabulku s názvy (viz Příloha č. 23), které si rozstříhnou a budou na mapu lepit. Uvedou také, kterým dopravním prostředkem budou cestovat. Jakmile budou mít žáci mapy hotové, představí výsledky své práce před třídou.

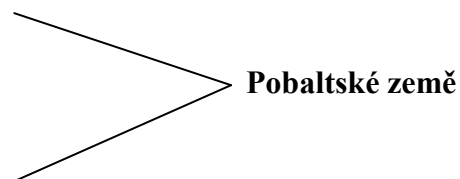
Motivace: „*Již víte, kterými oblastmi a kterým dopravním prostředkem budete dnes cestovat po své oblasti. Cestovní kancelář „Sluníčko“ Vám připravila tabulky s termíny, které patří jednotlivým státům. Tyto termíny si rozstříhnete, určíte pomocí atlasů, do kterého státu patří, a budete je lepit na své mapy. Poté, co budete mít mapy kompletně hotové, řeknete ostatním, co vše jste na cestě viděli. Přeji vám šťastnou cestu!*“

Lotyšská republika: hl. město _____

Litevská republika: hl. město _____

Estonská republika: hl. město _____

Bělorusko: hl. město _____

Ukrajina: hl. město _____

Rumunsko: hl. město _____

Bulharsko: hl. město _____

Slovinsko: hl. město _____

Chorvatsko: hl. město _____

Černá Hora: hl. město _____ **Srbsko:** hl. město _____

Bosna a Hercegovina: hl. město _____

Jugoslávie: hl. město _____

Makedonie: hl. město _____

Albánie: hl. město _____

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

45 MINUT

Učivo: Opakování mluvnických kategorií u sloves a podstatných jmen

Práce s textem z knihy Ilustrovaná kniha mýtů, pohádek a dobrodružných příběhů z nakladatelství DK (2002, s. 49)

„Před strašnou potopou unikl pouze jediný člověk, kterého vyslali, aby se rozhlédl z vrcholku hory. Jmenoval se Kranjec a byl to neuvěřitelně silný obr. Kranjec stoupal před povodní stále výš, až voda dosahovala téměř k vrcholku nejvyšší hory. Nakonec mu nezbylo nic jiného, než se zachytit révové větve. Netušil, že je to vycházková hůl poťouchlého boha Kurenta. Ten si sice tropil z lidí šprýmy, ale dokázal být vlídný a Kranjecovi s radostí pomohl. Po devět let, než voda opadla, Kranjec visel na větvi révy a živil se jejími hrozny a šťávou.“

1) Vypiš z textu vlastní jména

---

2) U slovesa UNIKL urči mluvnické kategorie

---

3) V první větě urči základní stavební dvojici

---

4) U podstatného jména HORY urči mluvnické kategorie

MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

45 MINUT

Učivo: Dělení dvojciferným číslem

1) Vypočítej a proved' zkoušku:

$$15\ 330 : 73 =$$

$$33\ 721\ 245 : 43 =$$

$$2\ 260\ 608 : 96 =$$

$$90\ 872 : 37 =$$

2) Vypočítej a proved' zkoušku:

$$19\ 351 : 37 =$$

$$36\ 206 : 86 =$$

$$33\ 390 : 45 =$$

$$50\ 237 : 11 =$$

$$30\ 816 : 12 =$$

$$426\ 865 : 59 =$$

3) Slon Bimbo dostal velikou žízeň. Chtěl si koupit pravou ukrajinskou limonádu. Od návštěvníků v Kyjevské ZOO dostal celkem 548 Kč, vozil turisty po celé zoologické zahradě a vydělal si tak 4 148 Kč a za pomoc na stavbě klece pro paviány si vydělal 7 904 Kč. V obchodě měli hned několik druhů limonád. Za 36 Kč a za 18 Kč. Kolik láhví limonád by si mohl koupit, kdyby si koupil jeden druh?

ZÁVĚR PROJEKTOVÉHO DNE

45 MINUT

Na tabuli budou napsány tyto termíny vedle sebe: způsob života, kultura národů, diskriminace, rasismus, xenofobie, netolerance. Pedagog vyzve každého žáka, aby řekl, co si myslí, že se pod těmito hesly skrývá. Pokud žáci nevědí, učitel napoví. Poté učitel vede rozhovor se žáky, aby pochopili i na tomto učivu, že svoboda a demokracie nebyla a není ve všech státech samozřejmostí (války, pohrdání národem, atentáty apod.).

EVROPSKÝ VEČÍREK

Doba trvání: 4 hodiny

Místo: tělocvična

Pozvánka (viz Příloha č. 24)

Pomůcky:

- kostýmy, které si žáci vyrobili
- vlajky států Evropy a vlajka Evropské unie (viz Příloha č. 18)
- mapa Evropské unie (viz Příloha č. 17)
- třídní prezentace států na CD, hymny států Evropy (Příloha č. 26)
- dataprojektor, promítací plátno
- tradiční pokrmy evropských států (viz Příloha č. 25)
- CD přehrávač, CD hudby z evropských států

Organizace: V tělocvičně budou v řadě za sebou rautové stoly, na nichž budou připravena jídla z různých evropských států. Zahájení evropského večírku začne úvodem učitele a prezentací žáků, kteří budou vstupovat do tělocvičny s vyrobenými vlajkami z výuky. Po 15minutové přestávce se pustí prezentace států na CD, které bylo vytvořeno žáky.

Úvod: (30 minut)

– „čestný vstup cestujících“ a přivítání hostů hl. delegátem

„Přivítání evropských občanů se státními vlajkami při hymně Evropské unie“
(<http://www.mp3-web.cz/mp3s/hymny>, <http://mp3s.nadruhou.net>, 11.11.2009)

– žáci budou vstupovat do třídy v kostýmech a s vlajkami při hymnách států EU

– poté vstoupí žák s mapou Evropské unie a položí ji na určené místo v tělocvičně, ostatní žáci položí vlajky okolo mapy

– pokřik u mapy: „Welcome to Europa“

Hl. část: (60 minut)

- prezentace států na dataprojektoru

- pouštění reportáže z hodiny

- promítání fotografií z výuky

- ukázka zahraničních národních tanců (kolový tanec, mazurka)

Závěr: rozloučení hl. delegáta s cestujícími

- vyhodnocení cest a slavnostní přípitek (Glögg)

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo získat informace a přiblížit „nový přístup“ ve vzdělávání – projektové vyučování, které je v současnosti s přínosem stále více nových informací důležitou složkou v primárním vzdělávání v České republice.

V teoretické části jsem se pokusila za pomoci odborné literatury definovat možnosti projektového vyučování, které můžeme ve výuce realizovat. Konkrétně tuto možnost vyučování jsem aplikovala v praktické části na předmět Vlastivěda (Člověk a jeho svět) a na mezipředmětové vztahy (Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace, Výtvarná výchova, Hudební výchova atd.).

Projektové vyučování má vést k tomu, aby žáci uměli své teoretické znalosti nabyté studiem použít i v praktickém životě a dokázali je využít pro své další vzdělávání. Vlastní projekt této diplomové práce nebyl plně realizován ve výuce na základní škole (z důvodu nedostatku času), pouze se realizovaly jeho některé části. Žáci byli velice nadšeni novými možnostmi vzdělávání a bylo vidět, že je tato výuka zaujala, proto tedy záleží na učitelích, jak se k této nové skutečnosti vzdělávání postaví (fantazie, čas, finance a mnoho dalšího, co může omezovat realizaci projektového vyučování). Snažila jsem se sama vymýšlet, shánět a vyhledávat na internetových stránkách informace a materiály k uskutečnění vlastního projektu. Inspiraci jsem hledala v dětské literatuře, aby výuka probíhala nejen v jejím smyslu, ale také zábavnou formou. V současnosti neomezených možností zdrojů to není nedostižnou překážkou.

Uvedla jsem pouze jednu z variant realizace projektového vyučování v primárním vzdělávání. „*Fantazii se meze nekladou*“ a pokud bude tato diplomová práce vzorem nebo přínosem ke zpestření výuky pedagogům, bude to pro mě jistě potěšením.

POUŽITÁ LITERATURA

1. A DORLING KINDERSLEY BOOK. *Ilustrovaná kniha mýtů, pohádek a dobrodružných příběhů*, Přel. I. Nuhličková, 1. vyd. Bratislava: Perfekt, 2002, 443 s. ISBN 80-8046-207-0.
2. AMERYOVÁ, H. *Staré řecké báje a pověsti*, Přel. P. Klůfová, 1. vyd. Praha: Fragment, 2007, 128 s. ISBN 978-80-253-0644-4.
3. ANDERSEN, H. CH. *Ilustrované pohádky*, Přel. J. Maršík, 1. vyd. Liberec: Gen, 2005, 96 s. ISBN 80-86681-67-X.
4. BIČÍK, I. A KOL. *Školní atlas dnešní Evropy a Česka*, 1.vyd. Praha: TERRA, 2003, 39 s. ISBN 80-902282-5-9.
5. COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro 1.stupeň ZŠ, Náměty pro učitele*, 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.
6. ČERNÝ, J., URBAN, E. *Obrázky z dějin zeměpisných objevů*, 2. vyd. Praha: Olympia, 2002, 132 s. ISBN 27-028-2000.
7. DELEGACE EVROPSKÉ KOMISE V ČR, *Instituce Evropské unie*, 1.vyd. 2002. ISBN 80-238-8100-0.
8. DUROSELLE, J. – B. *Evropa a Evropané*, 1.vyd. Praha: Fortuna Print, 2002, 431 s. ISBN 80-7321-022-3.
9. *Evropská unie – návod k použití*, 1.vyd. Praha: MZV ČR, 2003, 79 s. ISBN 80-86345-39-4.
10. GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*, 1997, č. 1, s. 37 - 45.
11. GREGR, P. *Průvodce občana Evropskou unií*, 1. vyd. Praha: MZV ČR, 1999, 60 s. ISBN 80-85864-76-2.
12. HRDLIČKA, M. A KOL. *Zpátky do Evropy*, 1. vyd. Praha: Olympia, 2008, 512 s. ISBN 978-80-7376-085-4.
13. HULPACH, V. *Báje evropských měst*, 1. vyd. Praha: Adonai, 2003, 192 s. ISBN 80-7337-023-9.
14. CHALUPA, P. *Vlastivěda pro 4. – 5. ročník, Putování po Evropě*, 2. vyd. Praha: Alter, 1998, 38 s. ISBN 80-85775-92-1.
15. JŮVA, V., JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*, 5. vyd. Brno: PAIDO, 2003, 91 s. ISBN 80-7315-062-X.
16. KARAS, P., HANÁK, L. *Maturitní otázky – Zeměpis*, 1. vyd. Praha: Fragment, 2008, 215 s. ISBN 978-80-253-0595-9.
17. KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak – projektové vyučování v teorii i praxi*, 1. vyd. Kroměříž: Iuventa, 1995.

18. KAŠPAROVSKÝ, K. *Zeměpis I. v kostce*, 1. vyd. Praha: Fragment, 1999, 139 s. ISBN 80-7200-252-X.
19. KAŠPAROVSKÝ, K. *Zeměpis II. v kostce*, 1. vyd. Praha: Fragment, 2002, 159 s. ISBN 80-7200-480-8.
20. KORTUS, F., TEPLÝ, F. *Zeměpis – Evropa učebnice pro 2. stupeň základní školy a základní školy praktické*, 1. vyd. Praha: PARTA, 2007, 63 s. ISBN 978-80-7320-103-6.
21. KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*, 1. vyd. Brno: MU, 2006, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
22. KRAUS, J. A KOL. *Nový akademický slovník cizích slov*, 1. vyd. Praha: Academia, 2006, 879 s. ISBN 80-200-1415-2.
23. *Lexikon zemí světa*, 2. vyd. Kartografie Praha, a. s., 2002, 168 s. ISBN 80-7011-698-6.
24. *Lidé a země*, ročník 57, č. 4/2008, Praha: Mladá fronta a.s., 2008. ISSN 0024-2896.
25. LUKAVSKÁ, E. *Pozor děti. Didaktické otázky vyučování orientovaného na dítě*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. 197 s. ISBN 80-86473-52-X.
26. MAŇÁK, M. *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, Praha: MZV ČR, 2000, 84 s. ISBN 80-85864-77-0.
27. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s.219. ISBN 80-7315-039-5.
28. PAJAS, P., ROSSITER, T. *O Evropské unii*, Praha: MZV ČR, 2002, ISBN 80-86345-04-1.
29. PANFIL, T. *Evropská unie, vše, co bychom měli vědět*, 1. vyd. Praha: Fragment, 2003, 48 s. ISBN 80-7200-805-6.
30. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-7178-579-2.
31. PŘÍHODA, V. *Reformní praxe školská*. Praha: Československá grafická unie, 1936.
32. RAŠKOVÁ, M. *Nebojme se projektové metody*. *Informatorium 3 – 8*, 2006, roč. 4, s.6 – 8.
33. *Robin Hood a jiné příběhy*, 1.vyd. Ostrava: Librex, 2005, 50 s. ISBN 80-7224-491-6.
34. *Robin Hood, klasický komiks*, 1. vyd. Praha: Knižní klub, 1997, 64 s. ISBN 80-7176-464-7.
35. SACKETT, E., BARRETT, N.,S., JONES H., K. *Ilustrovaný atlas světa*, Přel. E. Malinovská, 2. vyd. Praha: Albatros, 2005, 96 s. ISBN 80-00-01619-2.
36. SMOLOVÁ, I., ZCZYRBA, Z. *Místo, kde žijeme, Pracovní sešit k učebnici pro 4. a 5. ročník ZŠ*, 1. vyd. Olomouc: Prodos, 2008, 39 s. ISBN 978-80-7230-222-2.
37. SMOLOVÁ, I., SZCZYRBA, Z. *Místo, kde žijeme, učebnice pro 4. a 5. ročník ZŠ*, 1.vyd. Olomouc: Prodos, 2008, 95 s. ISBN 978-80-7230-221-5.

38. SPYRIOVÁ, J. *Heidi, děvčátko z hor*, Přel. B. Říha, 3. vyd. Praha: Albatros, 1989, 157 s. ISBN 13-814-89.
39. ŠULC, P. *Domácí procvičování pro 5. třídu ZŠ*, Praha: Pierot, 2004, 104 s. ISBN 80-7353-007-4.
40. TOMKOVÁ, A. Proměny vyučovacích metod v primární škole. *K současným problémům vnitřní transformace primární školy*. Praha: PdF UK, 1998, s. 48 – 61.
41. TOMKOVÁ, J., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*, 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.
42. UHER, J. *Hlavní zásady didaktické s ohledem na princip činné školy*. Praha: B. Kočí, 1926.
43. VALENTA, J. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Arama, 1993. 61 s. ISBN 80-7068-066-0.
44. VANDAS, P. A KOL. *Procvičování z matematiky*, 1.vyd. Praha: Pierot, 2002, 87 s. ISBN 80-86272-89-3.
45. VELÍNSKÝ, S. *Soustavy individualizovaného učení*. Brno: 1932.
46. VERNE, J. *Cesta kolem světa za 80 dní*, Brno: Tribun, 2007,190 s. ISBN 978-80-87139-31-8.
47. VILGUSOVÁ, H., VILGUS, K. *Domácí procvičování, Matematika pro 5. třídu*, Praha: Pierot, 1999, 56 s. ISBN 80-86272-13-3.
48. VRÁNA, S. *Učebné metody*. Praha: Dědictví Komenského, 1938.
49. WALTEROVÁ, E. A SPOL. *Objevujeme Evropu, Kniha pro učitele*, 1. vyd. Praha: ÚVRŠ, 1997, 219 s. ISBN 80-86039-27-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. [http: // www.aci.aero.com](http://www.aci.aero.com)
2. [http:// www. herber.webz.cz](http://www.herber.webz.cz)
3. <http://cs.wikipedia.org>
4. <http://eu.geograf.cz>
5. <http://mp3s.nadruhou.net>
6. <http://naq-corp.eu>
7. <http://recepty.mraveniste.cz/>
8. <http://spojacesty.wz.cz>
9. <http://statyevropy.cz>
10. <http://www.austria.info/>
11. <http://www.cojeco.cz>
12. <http://www.deloitte.com>
13. <http://www.informacnik.cz>
14. <http://www.mp3-web.cz/mp3s/hymny>
15. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>
16. <http://www.slantour.cz>
17. http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf
18. <http://zdenka-projekty.bdnet.cz>
19. www.google.com
20. www.jindrichpolak.wz.cz
21. www.voltek.cz
22. www.zemepis.com

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

Příloha č. 14

Příloha č. 15

Příloha č. 16

Příloha č. 17

Příloha č. 18

Příloha č. 19

Příloha č. 20

Příloha č. 21

Příloha č. 22

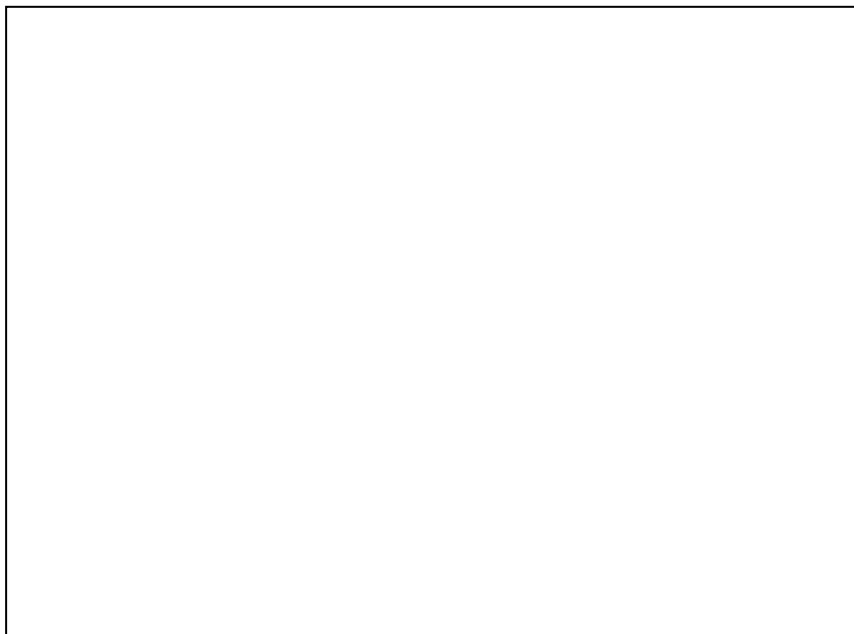
Příloha č. 23

Příloha č. 24

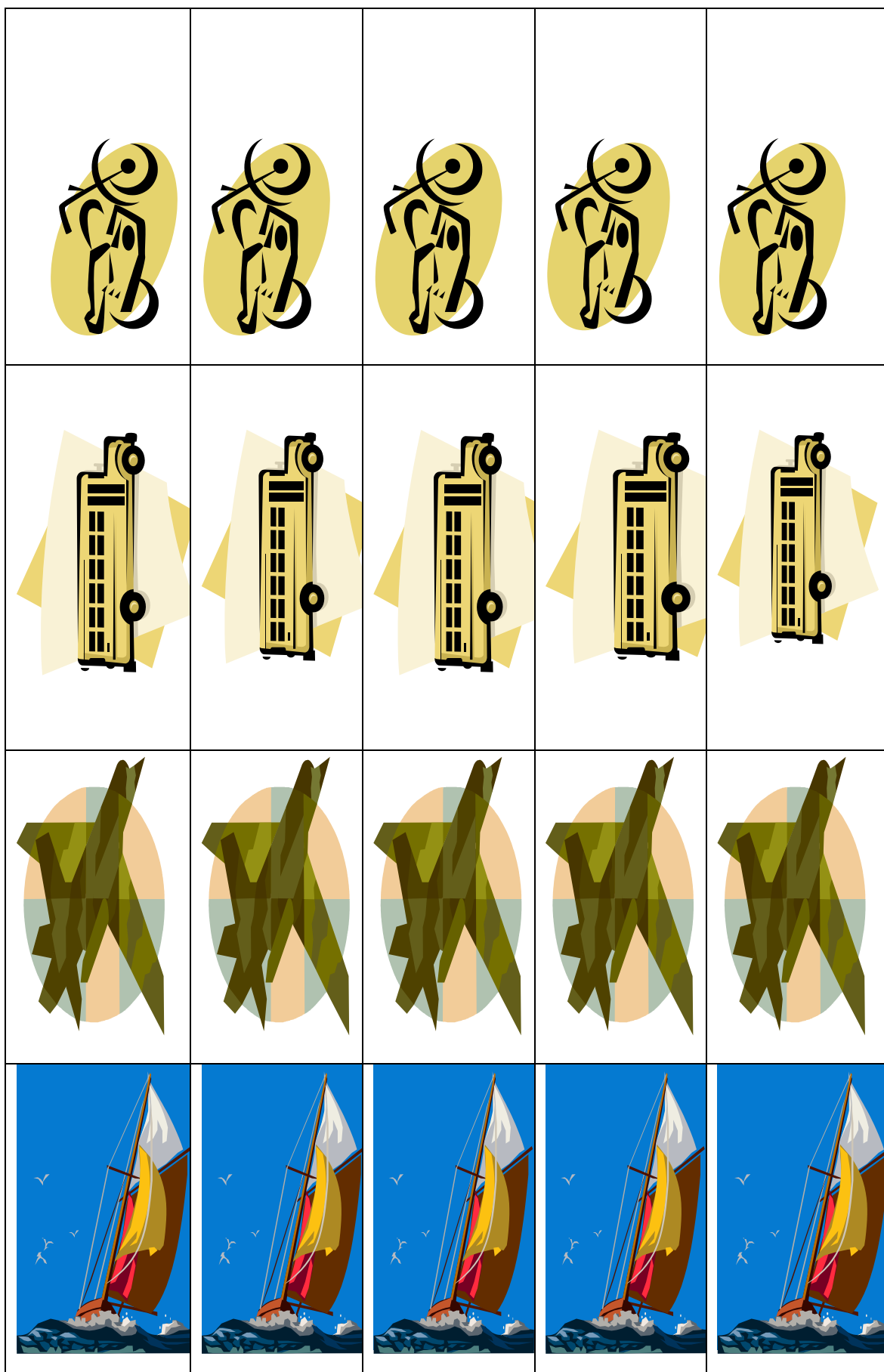
Příloha č. 25

Příloha č. 26 (viz CD)

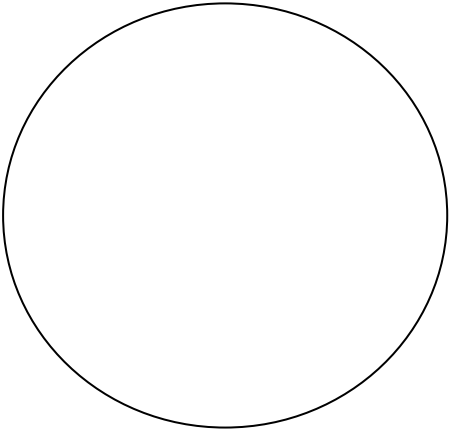
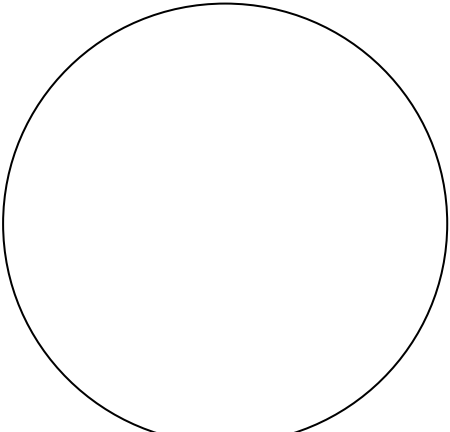
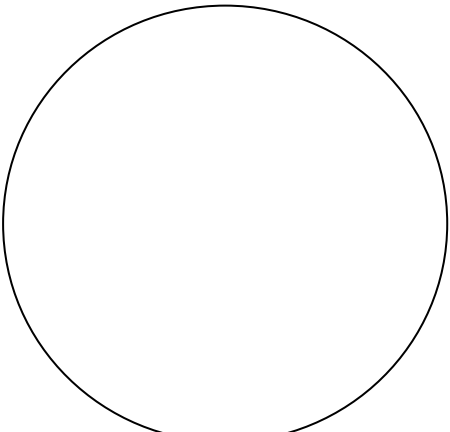
Cestovní kancelář

Příloha č. 2 (str. 60)

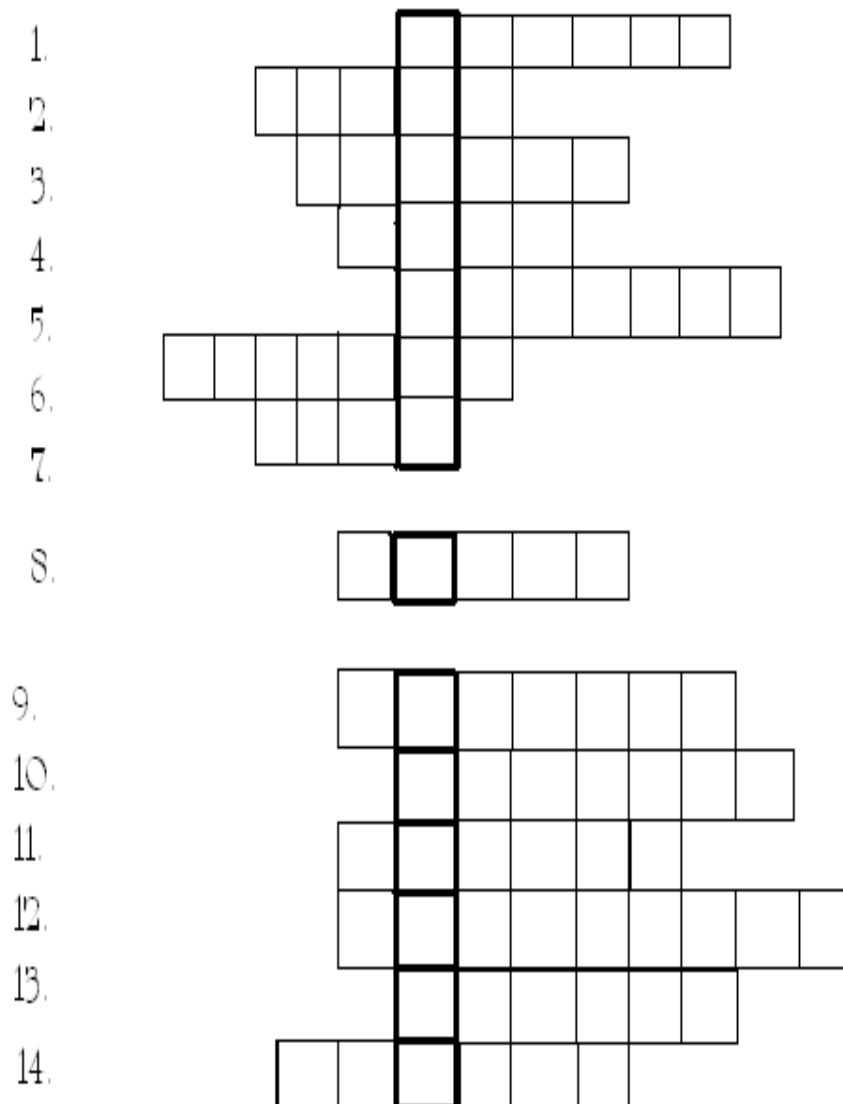
Příloha č. 3 (str. 60)

	<hr data-bbox="901 452 1412 459"/> <hr data-bbox="901 571 1412 577"/>
	<hr data-bbox="901 925 1412 931"/> <hr data-bbox="901 1055 1412 1061"/>
	<hr data-bbox="901 1485 1412 1491"/> <hr data-bbox="901 1637 1412 1644"/>

Příloha č. 4 (str. 60)

Vstoupili jste na náš kontinent, abyste se zachránili před prokletím nebezpečných nemocí, musíte vyřešit samostatně přetěžký úkol.

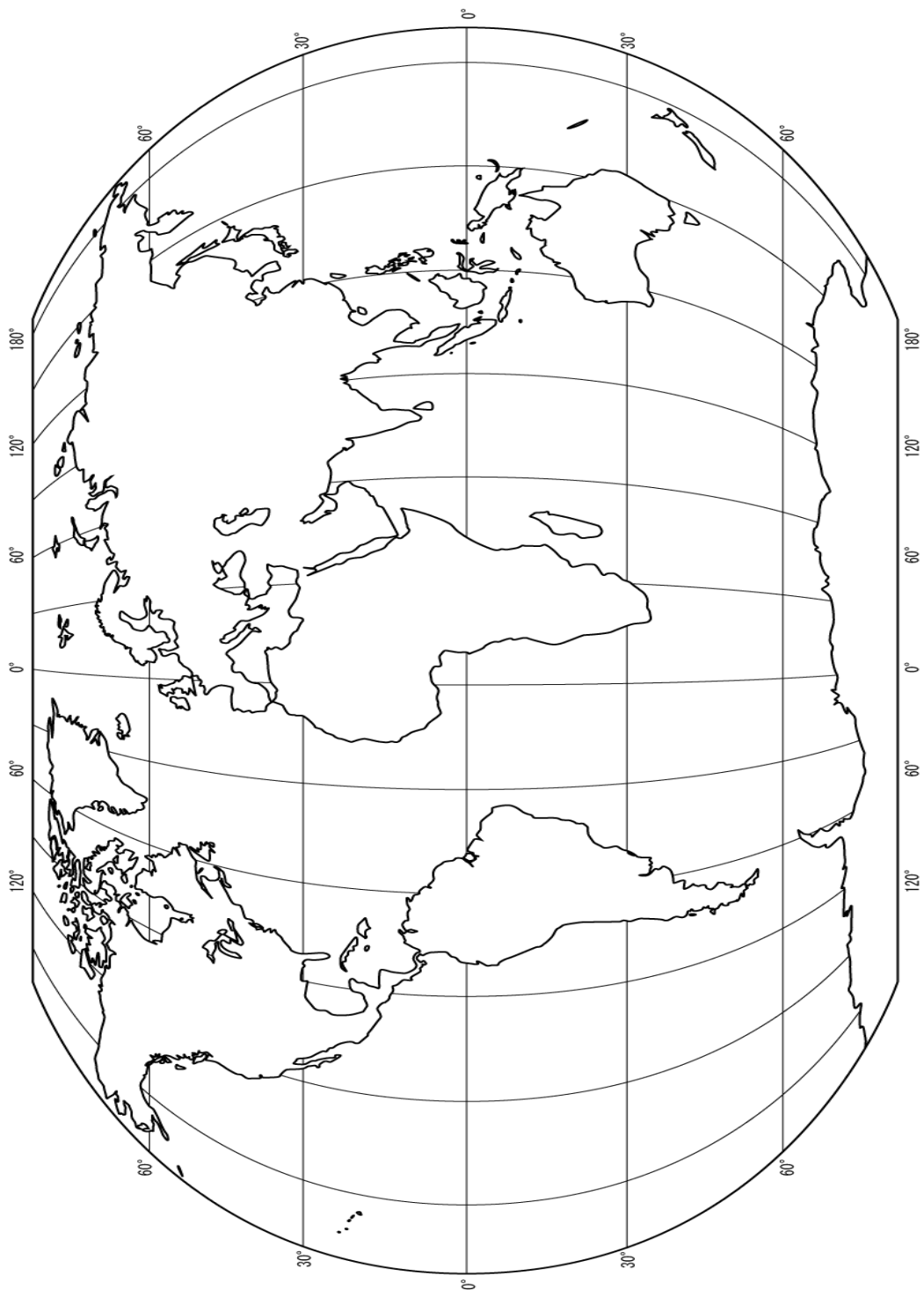
Pokud vám už síly nestačí, kamarád vám jistě napoví.....

1. Jak se jmenuje prostor, který obklopuje naši planetu
2. Název tělesa, který obíhá kolem Země
3. Jak nazýváme pevninu, která je ze všech stran obklopena vodou
4. Naše planeta se nazývá
5. Největší planeta naší sluneční soustavy
6. Venuše, Země, Mars jsou .....
7. Velká plocha slané vody je
8. Cesta okolo _____ za 80 dní
9. Těleso z ledu
10. Souhrnný název pro oceán, moře, řeky...
11. Přírozený pruh vody sevřený pevninou spojující rozsáhlejší vodní plochy
12. Jinak světadíl
13. Alpy, Karpaty, Pyreneje jsou
14. Na noční obloze vidíme

Příloha č. 5 (str. 61)

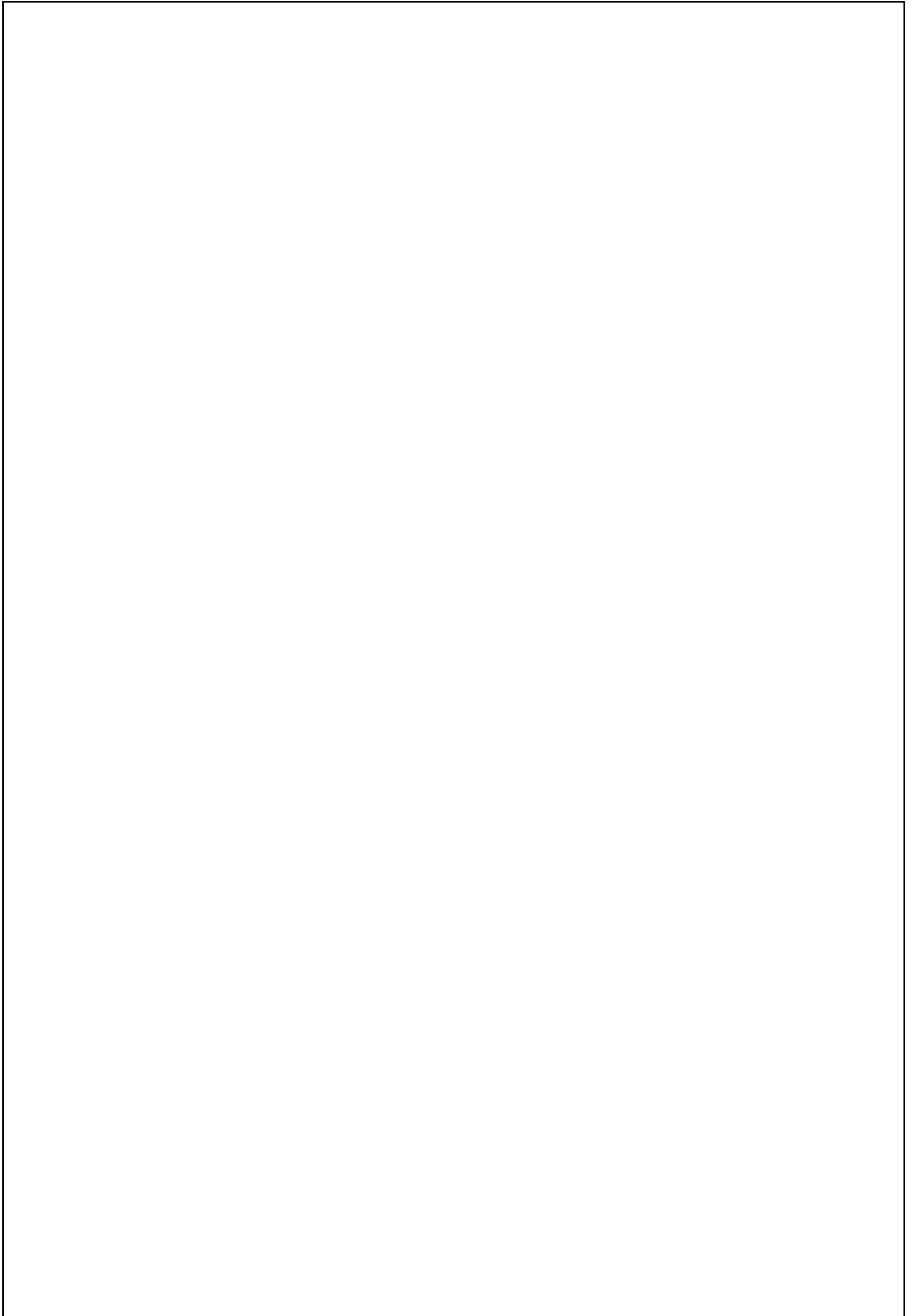
Pozn. zvětši na 100%

Příloha č. 6 (str. 61)

(<http://eu.geograf.cz>, 5.11.2009, upraveno autorkou)

Příloha č. 7 (str. 65)

Mořeplavci z Portugalska

Mořeplavci ze Španělska

Starověké Řecko

Starověký Řím

KSOARUOK

OMECĚNK

OSKENLVSO

KSOLPO

Příloha č. 10 (str. 77, 82)

Příloha č. 11 (str. 77, 82)

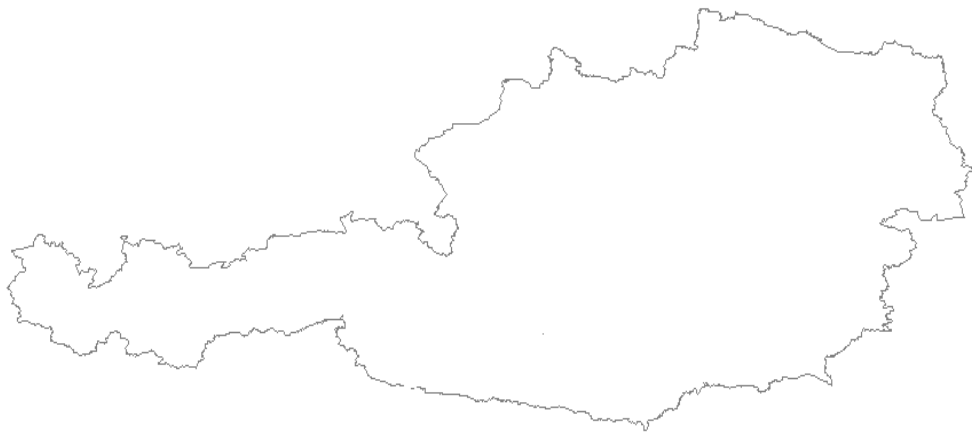

Příloha č. 12 (str. 77, 82)

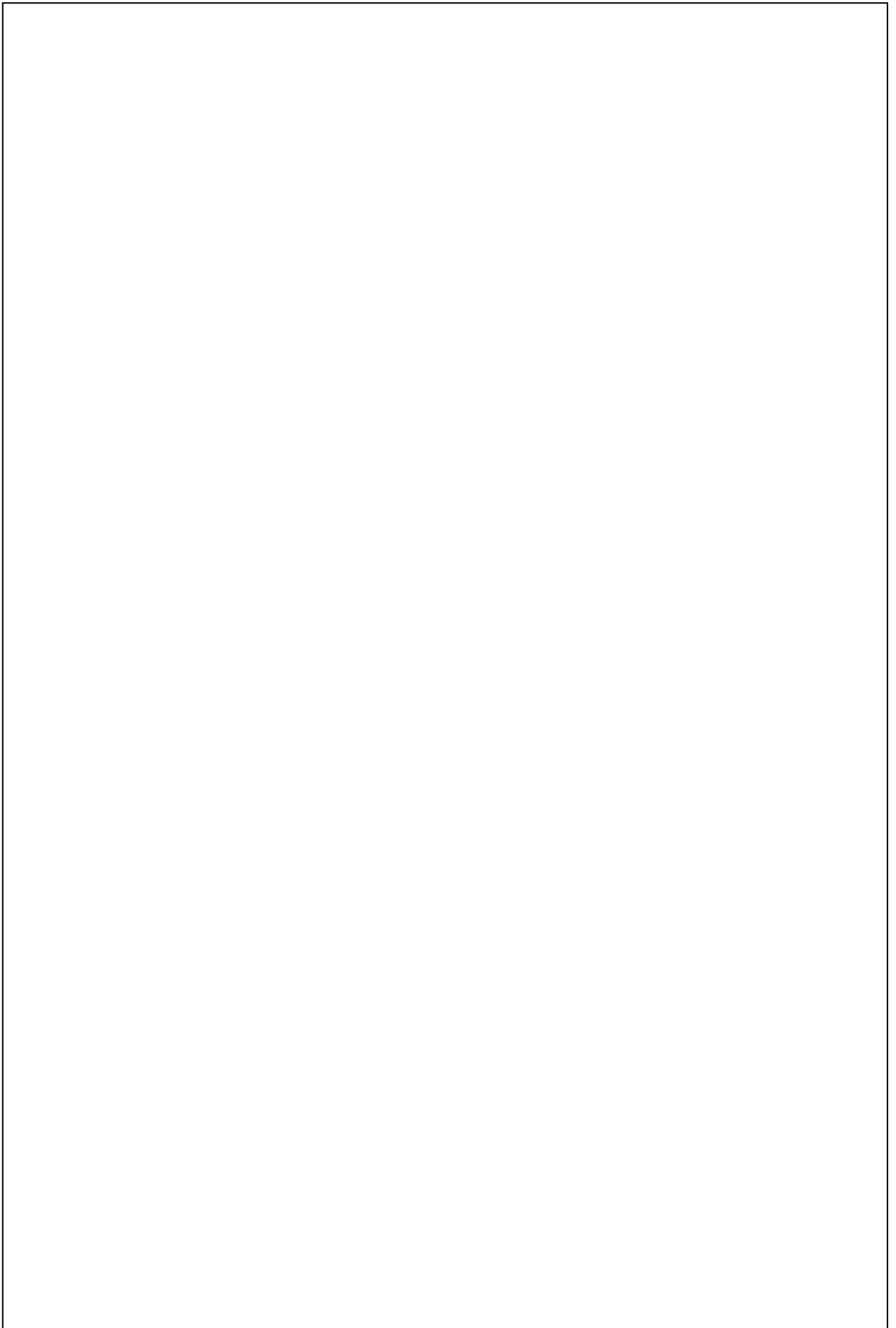

Příloha č. 13 (str. 77, 82)

Příloha č. 14 (str. 96)

Příloha č. 15 (str. 104)

Osmisměrka

- najdi v tabulce použitá slova, která jsou napsána vodorovně, svisle nebo šikmo v obou směrech. Zbylá písmena čtená po řádcích tvoří tajenku.

Použitá slova:

Dana, Eva, Ema, Ida, Iva, Igor, Ivan, Jana, Karel, Leon, Lev, Ljuba, Oto, Roman, Tom, Vendula, Zdeňka

Z L E R A K I A

D O H V E V R L

E T J M A O A U

Ň O A N G O B D

K L N I O V U N

A N A D M E J E

R O M A N L L V

I V A E T O M S

Příloha č. 16

Tabulka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
J	K	L	M	N	O	P	R	S	T
21	22	23	24	25	26				
U	V	W	X	Y	Z				

Tabulka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
J	K	L	M	N	O	P	R	S	T
21	22	23	24	25	26				
U	V	W	X	Y	Z				

Tabulka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
J	K	L	M	N	O	P	R	S	T
21	22	23	24	25	26				
U	V	W	X	Y	Z				

Tabulka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	D	E	F	G	H	CH	I
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
J	K	L	M	N	O	P	R	S	T
21	22	23	24	25	26				
U	V	W	X	Y	Z				

Pozn. rozstříhnout do skupinek

Příloha č. 17

Zdroj: <http://naq-corp.eu/images/mapa2.jpg>

Příloha č. 18

Zdroj: http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.pcnews.cz/image/gallery/2007-03-29-16-58-02-1-eu_flag.jpg&imgrefurl=http://www.pcnews.cz/gallery.php%3Fid%3D54&usg=__6_lgZOm-E-9kBMJGHEvsytzXm50=&h=279&w=411&sz=12&hl=cs&start=1&tbnid=aQIokno_1vfwM:&tbnh=85&tbnw=125&prev=/images%3Fq%3Dvlajka%2BEU%26gbv%3D2%26hl%3Dcs%26sa%3DG, 15.11.2009

Příloha č. 19

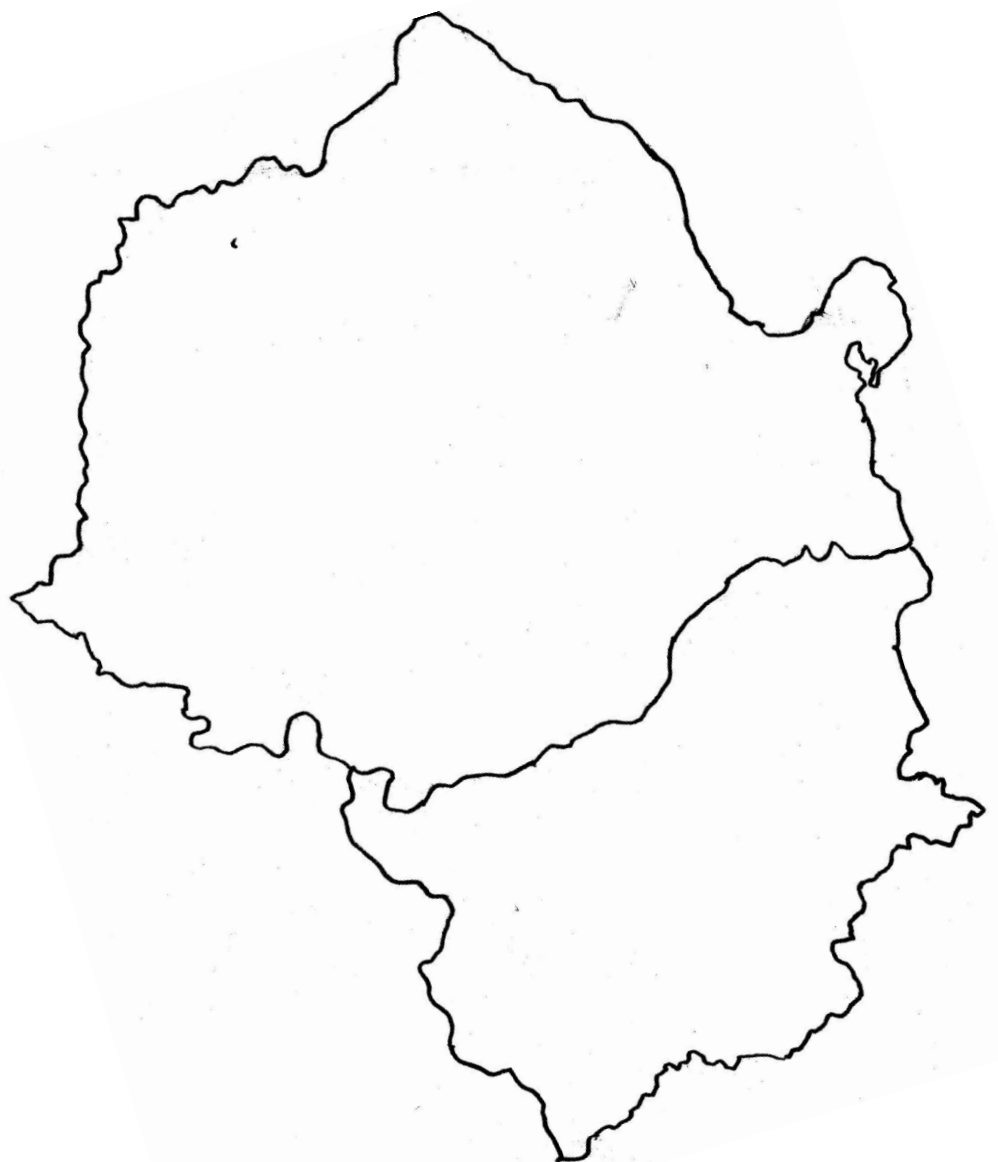
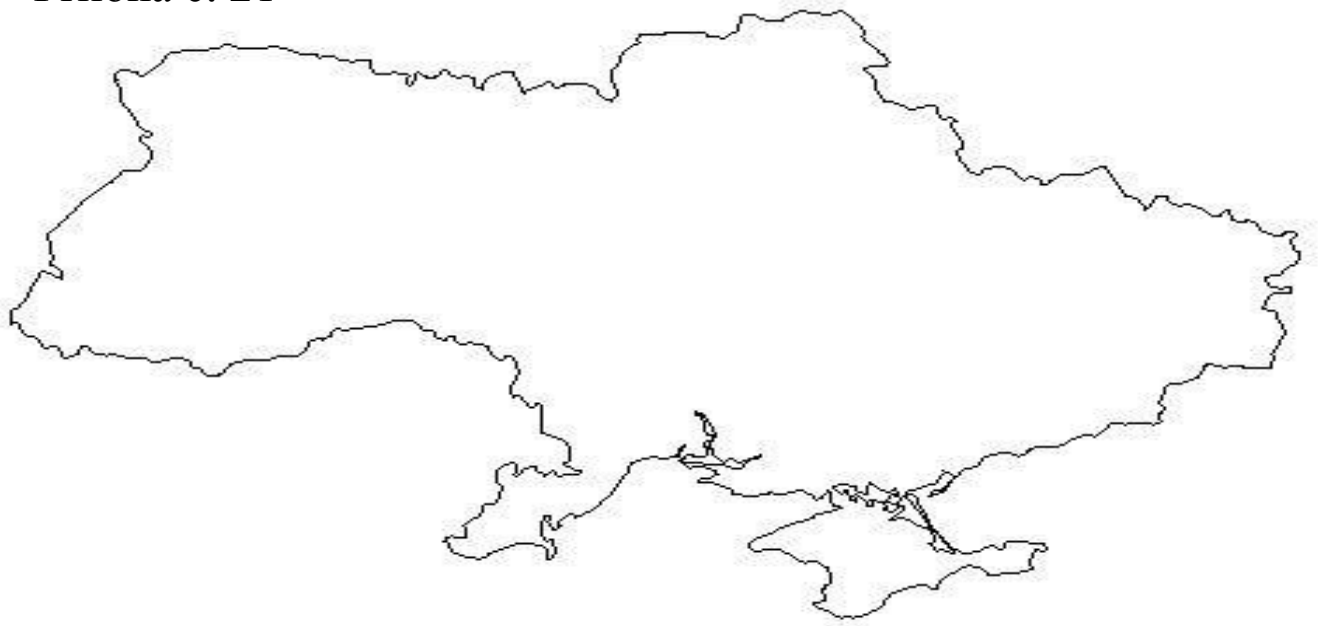

Příloha č. 20

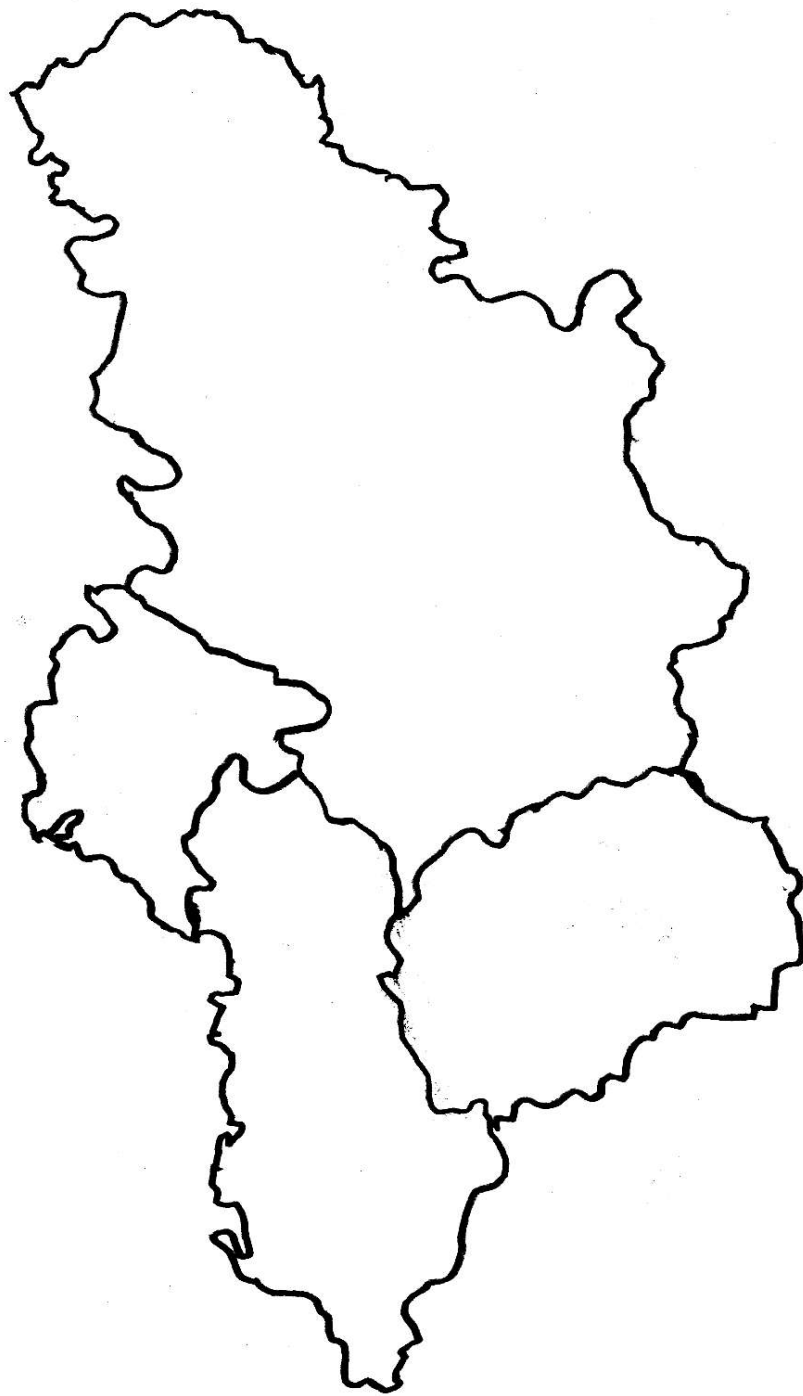

Příloha č. 21

Příloha č. 22

VILNIUS	TALIN	RIGA	LVOV	Estonština	Bulharština
KIŠINĚV	KYJEV	MINSK	ČERNOBYL	chorvatština	běloruština
SARAJEVO	ZÁHŘEB	LUBLAŇ	BĚLORUSKO	lotyština	srbština
BĚLEHRAD	TIRANA	SKOPEJE	ESTONSKO	litevština	VARNA
SPLIT	SOFIE	BUKUREŠŤ	LITVA	RJEKA	albánština
ZADAR	MOSTAR	DUBROVNIK	LOTYŠSKO	PLITVICKÁ JEZERA	Černá Hora
DALMÁCIE	PRÍŠTINA	ZADAR	MOLDÁVIE	DUBROVNIK	moldavština
CYRIL	NIKOLA ŠUHAJ	METODĚJ	ALBÁNIE	ISTRIE	makedonština
BOSNA A HERCEGOVINA	SLOVINSKO	CHORVATSKO	MAKEDONIE	KRYM	rumunština
ČERNÁ HORA	BULHARSKO	SBSKO	RUMUNSKO	UKRAJINA	slovinština

Příloha č. 25

Letní salát s jogurtovou zálivkou

(Řecko)

Ingredience: 1 hlávkový salát, 3-4 rajčata (omytá, nakrájená na dílky), 400 g salátové okurky (oloupaná, nakrájená na plátky), 1 bílý jogurt, 100 g majolky, 2 stroužky česneku (utřeného), špetka mletého pepře, sůl dle chuti, 150 g balkánského sýra (jemně strouhaného)

Příprava: Salát rozdělíme na listy, důkladně opláchneme pod tekoucí vodou a nakrájíme na nudličky. Vložíme do mísy, přidáme nakrájená rajčata, okurky a promícháme. Jogurt smícháme s majolkou, česnekem, solí a pepřem. Takto připravenou zálivku nalijeme na zeleninu a lehce promícháme.

Při podávání posypeme strouhaným balkánským sýrem.

Zdroj: <http://recepty.mraveniste.cz/detail.php?detailrecept=35>, 22. 12. 2009

Glögg

(Finsko)

Ingredience: 400 ml koncentrovaného hroznového nebo jablečného džusu, 600 ml vody, kůra z jednoho pomeranče, 1 kousek zázvoru, 1 kousek skořice, 15 hřebíčků, 2 čajové lžičky jader kardamonu.

Příprava: Všechny ingredience dáme do nádoby a svaříme. Necháme den chladnout a odstát. Koření scedíme a nápoje zahřejeme. Podáváme v šálcích s hrozkami a mandlemi

Zdroj: <http://recepty.mraveniste.cz/detail.php?detailrecept=223>, 22. 12. 2009

Hruškový salát

(Itálie)

Ingredience: 6 červených hrušek, 100 g vlašských ořechů, sůl, mletý pepř, 4 lžice olivového oleje, listový salát, 4 lžice parmezánu, šťáva z 1 citrónu.

Příprava: Hrušky zbavené jádřince nakrájíme na čtvrtky a jednu z nich nastrouháme. Přidáme nahrubo nasekané vlašské ořechy, sůl, mletý pepř, olivový olej, citrónovou šťávu, listy zeleného salátu a promícháme. Podáváme na velkém talíři posypané parmezánem.

Zdroj: <http://recepty.mraveniste.cz/detail.php?detailrecept=1132>, 22. 12. 2009

Ruský salát

Ingredience: 120 g salátových brambor, 120 g zahradních bobů, 120 g mladých mrkviček, 12 g kukuřičných klásků, 120 g bílé ředkve nakrájené na hranolky, 120 g mladých žampionů nakrájených na kousky, 250 g uvařených, vyloupaných krevet, 120 g majonézy, 1 lžice citrónové šťávy, 2 lžice opláchnutých a okapaných kaparů, sůl a pepř, 2 lžice olivového oleje, 2 natvrdo uvařená vejce, 4 řezy z ančoviček, podélně rozpůlené, mletá paprika na ozdobu.

Příprava: Brambory uvaříme ve slupce doměčka (20 minut), V jiném hrnci přivedeme k varu mírně osolenou vodu, přidáme zahradní boby, povaříme 3 minuty, vodu slijeme, boby zchladíme studenou vodou a odložíme. V dalším hrnci povaříme v mírně osolené vodě 6 minut mrkev, kukuřici a ředkev. Žampiony smícháme s krevetami. V jiné misce rozředíme majonézu citrónovou šťávou a polovinu směsi vmícháme do krevet a žampionů. Přidáme kapary, zamícháme a podle chuti osolíme a opepříme. Míchanou zeleninu vybereme z hrnce naběračkou s otvory, prudce ochladíme pod tekoucí vodu a dáme do mísy. Když jsou brambory uvařené, slijeme z nich vodu, ochladíme je tekoucí vodou a přidáme k zelenině. Zahradní boby vyloupeme a přidáme do mísy. Nakonec ruský salát pokapeme olivovým olejem a mírně promícháme. Brambory a zeleninu rozdělíme na talíře, navrch upravíme směs s krevetami a vejce. Vejce ozdobíme řezy z ančoviček a mletou paprikou. Zbylou polovinu majonézy s citrónem podáváme zvlášť.

Zdroj: <http://recepty.mraveniste.cz/detail.php?detailrecept=667>, 22. 12. 2009

Anglický vánoční pudink pro tři osoby

Ingredience: 100 g nasekaných mandlí a ořechů, 100 g rozinek, 100 g sušených švestek, 100 g pomerančové a citrónové kůry, 100 g mouky, 1 lžička jedlé sody, půl lžičky soli, 50 g strouhanky, 80 g hnědého cukru, 80 g másla, špetka muškátového oříšku a skořice, 2 vejce, 50 g pomerančové zavařeniny, 100 ml brandy, půl vanilkového lusku nebo 1 vanilkový cukr.

Příprava: Veškeré suroviny nasekáme nadrobno, promícháme a necháme 3 hodiny odpočinout. Hmotu vložíme do kameninové nádoby vymazané máslem, přikryjeme víkem, které jsme rovněž pomazali máslem a zabalíme do utěrky, jejíž rohy zavážeme. Vaříme ve vodní lázni 5 hodin. Když je pudink hotový, nádobu otevřeme a necháme vychladnout. Poté opět uzavřeme a uložíme na cca 1 měsíc odpočívat. Asi 2 hodiny před podáváním pudink zahřejeme v páře, přelijeme horkou brandy, zapálíme a podáváme.

Zdroj: <http://recepty.mraveniste.cz/detail.php?detailrecept=916>, 22. 12. 2009

Císařský trhanec (Kaiserschmarren)

Příklady: 1/8 l mléka, 1 pol. lžíce kysané smetany (bude obzvláště nadýchaný), 4 - 5 vajec, 6 dkg cukru, 1/8 kg mouky, sůl, rozinky (nasáklé rumem), máslo, moučkový cukr

Příprava: mléko, kysanou smetanu, žloutky, cukr a mouku dobře promícháme, lehce osolíme, přidáme rozinky. Z bílků ušleháme sníh, ten potom opatrně vmícháme do těsta. Na pánvi rozehřejeme máslo, vlijeme těsto, po jedné straně ho osmažíme do zlatova, pak obrátíme. Asi za minutu roztrháme pomocí dvou vidliček na kousky a asi 2 minuty za několikerého promíchání a obracení dosmažíme. Ihned posypeme moučkovým cukrem a podáváme se švestkovým žahourem.

Zdroj: <http://www.austria.info/cz/rakouske-speciality/prava-rakouska-kuchyne-i-u-vas-doma-1163801.html>, 22. 12. 2009

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Příjmení a jméno	Hadašová Jana
Katedra	Katedra primární pedagogiky PdF UP Olomouc
Název práce	Výchova k evropanství ve vlastivědě
Název práce v angličtině	Education of Europeanism in Homeland Study
Vedoucí práce	Mgr. Alena Vavrdová, PhD.
Klíčová slova	Evropa, evropanství, Evropská unie, Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání
Anglická klíčová slova	Europe, European, European Union, Framework curriculum for basic education
Počet stran	123
Počet příloh	25 obr. příloh, 1 CD
Resumé v českém jazyce	Diplomová práce přibližuje „nový přístup“ ve vzdělávání – projektové vyučování, které má vést k tomu, aby žáci uměli své teoretické znalosti nabyté studiem použít i v praktickém životě a dokázali je využít pro své další vzdělávání. Konkrétně tuto možnost vyučování autorka aplikovala v praktické části diplomové práce v rámci výuky předmětu Vlastivěda (Člověk a jeho svět) a mezipředmětových vztahů.
Resumé v anglickém jazyce	This diploma thesis deals with a new approach in education - project teaching might lead students to use theoretical knowledge gained by studying in practice of everyday life and to profit from this knowledge in further education. The author applies this method of teaching to the practical part of her diploma thesis as a matter of subject Homeland Study (Man and His World) and curricular relations.